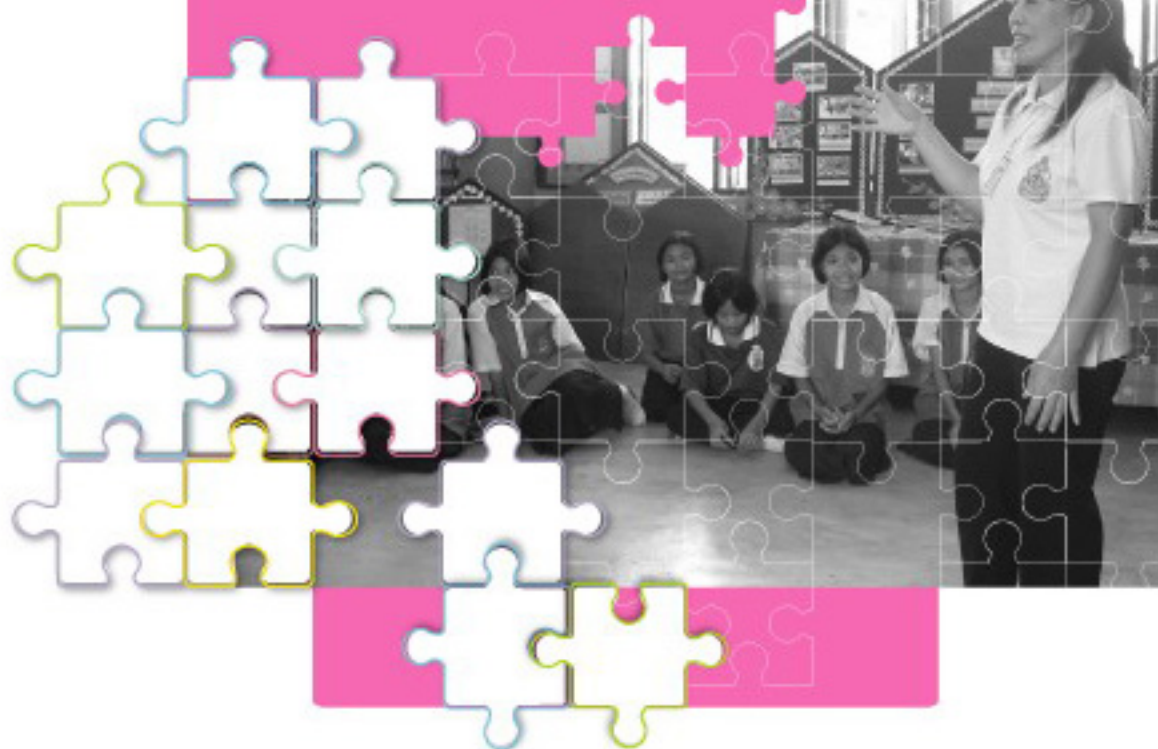

รวมเนื้อหาจากการประชุมวิชาการพิเศษศึกษา
และบทความจากโครงการก้าวอย่างเข้าใจ **เล่ม ๓**

ชวนกระรอกเข้าโพรง

ว่าด้วยกระบวนการจัดเตรียมรู้เพื่อศึกษารอบด้าน

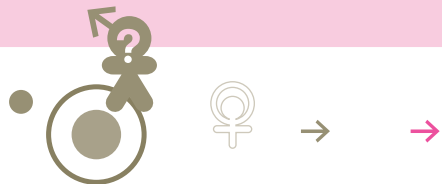
โดย โครงการก้าวอย่างเข้าใจ

ชวนกระรอกเข้าโพรง ว่าตัวกระรอกจัดการเรียนรู้เพศศึกษารอบด้าน

รวมเนื้อหาจากการประชุมวิชาการเพศศึกษา
และบทความจากโครงการก้าวอย่างอย่างเข้าใจ เล่ม ๓

ชวนกระรอกเข้าโพรง
ว่าตัวยกระบวนกรจัดการเรียนรัฐพศศึกษารอบตัน
รวมเนือหาจากกรประชุมวิชาการพศศึกษา
และบทความจากโครงการก้าวอย่างองเข้าไ้ เล่ม ๓

ISBN

พิมพ์ครั้งที่

จำนวนพิมพ์

พิมพ์ที่

จัดพิมพ์โดย

๙๗๘-๙๗๘-๐๓-๖๔๘๙-๗

๑ (พฤศจิกายน ๒๕๕๐)

๕,๐๐๐ เล่ม

พี.เอส. ซัพพลาย

องค์การแพธ (PATH)

๓๓/๑ ซ.เพชรบุรี ๑๕ ถ.เพชรบุรี กทม. ๑๐๔๐๐

โทรศัพท์ (๐๒) ๖๕๓-๗๕๖๓ ถึง ๖๕

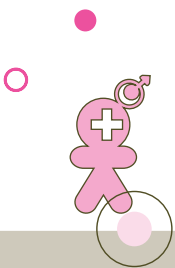
โทรสาร (๐๒) ๖๕๓-๗๕๖๔

โครงการก้าวอย่างองเข้าไ้ เป็นโครงการป้องกันเอ็ดส์ในกลุ่ม
เยาวชนในสถานศึกษา (HIV/AIDS Prevention Program for
In and Out-of-School Youth) ดำเนินงานภายใต้กรอบความ
ร่วมมือระหว่งกระทรวงศีกษาธิการ และกรมควบคุมโรค
กระทรวงสาธารณสุข โดยการสนับสนุนของกองทุนโลกเพือแก้ไ้
ปัญหาเอ็ดส์ วัณโรค และมาลาเรีย (Global Fund to Fight
AIDS, Tuberculosis and Malaria-GFATM) มีระยะเวลา
ดำเนินการ ๕ ปี (๑ ตุลาคม ๒๕๔๖ – ๓๐ กันยายน ๒๕๕๑)
โดยองค์การแพธ (PATH) เป็นผู้บริหารโครงการ

องค์การแพธยินดีให้มีการเผยแพร่เนือหาในเอกสารนี้อย่าง
แพร่หลายต่อไป อย่งไรก็ตาม หากบุคคลหรือหน่วยงานใด
ต้องการนำเนือหาจากเอกสารไปใช้อ้างอิงในเอกสารหรือสื่ออื่น ๆ
ขอความกรุณาแจ้งให้้องค์การแพธทราบล่วงหน้า และ/หรือ
ขอความกรุณาอ้างอิงที่มาของข้อความนั้นๆ ตามมาตรฐาน
สากลด้วย ขอพระคุณย้ง

สนใจควานโหลดไฟล์เอกสาร ได้ที่ www.teenpath.net

คำนำ

ความจำเป็นของการสร้างการเรียนรู้เรื่องเพศศึกษา เริ่มได้รับการเห็นพ้องต้องกันในหมู่คนจำนวนมากขึ้นเรื่อยๆ ด้วยเหตุผลหลักคือต้องการแก้ไขปัญหาการแพร่ระบาดของเอดส์ และสร้างสุขภาวะทางเพศแก่เยาวชนไทย แต่ความขัดแย้งในแนวคิดที่มีต่อสาระ และกระบวนการสร้างการเรียนรู้ ยังคงมีปมหลายประการที่รอการคลี่คลาย ไม่ว่าจะเป็นในประเด็นของ “อุดมคติ” และ “มายาคติ” นานาประการในเรื่องเพศ อำนาจของผู้ใหญ่ที่ต้องการ “ควบคุม” เพศวิถีของเยาวชน และปมเงื่อนไขขนาดห้อง ก็คือ สถานการณ์การศึกษาไทย ที่เผชิญปัญหาสาระพันของการพัฒนาความรู้ เจตคติ และความสามารถของครู ในฐานะของผู้สร้างการเรียนรู้ ที่จะจัดการเรียนรู้ที่มีผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และการเรียนรู้เพศศึกษาที่ “รอบด้าน” ฝ่ามายาคติเรื่องเพศที่ครอบงำสังคม ผ่านระบบการศึกษาทำหน้าที่เป็นกลไก สำคัญของการสืบทอดระบบคุณค่าของสังคม

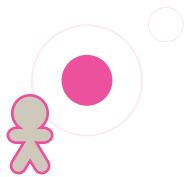
บทความคัดสรรจากเวทีวิชาการ และวารสาร S-exchange ที่ “โครงการก้าวอย่างอย่างเข้าใจ” นำมารวบรวมไว้เป็นสามชุดแนวคิด ที่เกี่ยวข้องกับสามแนวคิดหลักที่โครงการใช้เป็นแนวทางในการนำเสนอ วิชิต สาระหลัก และการออกแบบกิจกรรมสร้างการเรียนรู้เรื่องเพศศึกษา อันได้แก่ เพศวิถี (Sexuality) การพัฒนาเยาวชนในด้านบวก (Positive Youth Development) และการสร้างการเรียนรู้ (Learning) โดยเล่มที่ ท่านถืออยู่ในมือ **“ชวนกระรอกเข้าโพรง: ว่าด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้ เพศศึกษารอบด้าน”** คือ ชุดที่ ๓ ที่ว่าด้วย การจัดการเรียนรู้ในระบบ การศึกษา

โครงการฯ หวังเป็นอย่างยิ่งว่า ข้อคิดเห็น ข้อถกเถียง ทั้งจากมุมมองของผู้ใหญ่ และเยาวชนในหนังสือเล่มนี้ จะช่วยให้ผู้อ่านชนกนันทวนถึงการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้เรื่องเพศอย่างสร้างสรรค์และรอบด้าน และกระตุ้นให้ค้นหาวิธีการสร้างการเรียนรู้แบบที่ “ให้อ่านาใจ” แก่ผู้เรียน และ “ผู้สอน” ที่จะเข้าใจ และกำกับเพศวิถีของตนได้อย่างมีสุขภาวะ

โครงการก้าวอย่างอย่างเข้าใจ
พฤศจิกายน ๒๕๕๐

สารบัญ

การศึกษา การพัฒนาเยาวชนและจริยธรรมทางเพศ ดร. อุทัย ดุลยเกษม	๗
การศึกษากับการบ่มเพาะเยาวชนท่ามกลาง ความหลากหลายทางวัฒนธรรม ดร. ชัยวัฒน์ สถาอานันท์	๑๗
สร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ให้เด็กไทยคิดเป็น ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม, นายแพทย์ยงยุทธ วงศ์ภิรมย์ศานติ์, จักรภพ เพ็ญแข	๒๓
สอนเด็กเข้าใจสังคม เพื่อเขาเข้าใจตนเอง จอห์น อั้งภากรณั	๓๐
ไปให้ไกลกว่าค้นพบตัวเองจากกระเจก รัศมี เผ่าเหลืองทอง	๓๔
คิดอย่างสร้างสรรค์ ทำห้องเรียนให้สนุก ชาติรี ลำราญ, นิรมล เมธีสุวกุล, สุนิสา ชื่นเจริญสุข	๓๘
รอบด้านอย่างมั่นใจ วรานูช ชินวโรสภาค	๔๓

จริยธรรมในการสอนเพศศึกษา วรานุช ชินวรโสภาค	๔๗
เพศศึกษากับคุณธรรม...บูรณาการที่ลงตัว เสาวนีย์ พนิชโยวาท	๕๕
'สื่อ' เพศศึกษา หาได้รอบตัว วรานุช ชินวรโสภาค	๕๙
'ความเป็นชาย' ของวัยรุ่นผู้ชาย สมวงศ์ อุไรวัฒนา	๖๓
'การคุมกำเนิด' คือทักษะที่สำคัญของชีวิตมนุษย์ ทัศนัย ชันติยาภรณ์	๖๙
สอนอย่างไรให้เด็ก 'รักษาพรหมจรรย์จนวันแต่งงาน' ผศ. รุจน์ โกมลบุตร	๗๖
เรื่องของหนึ่งกับแก้ว และตำราเรียน ม.๕ กัลยา อันชื่น	๘๕
การจัดการเรียนรู้ เพื่อสร้างการเรียนรู้ ภาวนา เหวียนระวี	๘๙
การถามและตอบคำถามเพื่อสร้างการเรียนรู้ โครงการก้าวอย่างอง่างเข้าใจ	๙๕

การศึกษา การพัฒนาเยาวชน และจริยธรรมทางเพศ*

ดร. อุทัย ดุลยเกษม
คณบดีสำนักวิชาศิลปศาสตร์
มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

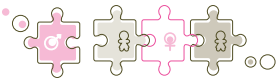

ในบรรดาเรื่องที่พ่อแม่ ผู้ปกครองและครูบาอาจารย์หรือแม้แต่ผู้นำด้านต่างๆ ในสังคมมีความวิตกกังวลมากที่สุดเรื่องหนึ่งคือ การมีเพศสัมพันธ์ของเด็กวัยรุ่นโดยเฉพาะระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย เพราะความคิดของผู้คนในสังคมไทยส่วนมากเห็นว่าเด็กวัยนี้ยังไม่ใช่วัยที่ควรจะมีเพศสัมพันธ์ เหตุผลที่อ้างกันมากที่สุดคือ เด็กเหล่านี้ยังอยู่ในวัยเรียน ยังไม่สามารถรับผิดชอบกับชีวิตตนเองหลังมีเพศสัมพันธ์ได้ จะก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ ตามมามากมาย เช่น การตั้งครรภ์ หรือการมีลูกทั้งที่ยังไม่มีอาชีพและรายได้ หรือดีไม่ดี อาจจะตั้งครรภ์หรือมีลูกโดยไม่มีผู้รับผิดชอบ และที่ร้ายกว่านั้นอาจติดโรคร้ายต่างๆ ได้อีก

ขณะเดียวกัน คนจำนวนมากก็มีความคิดว่าเมื่อเราไม่สามารถควบคุมการมีเพศสัมพันธ์ของเด็กวัยนี้ได้อย่างเบ็ดเสร็จเด็ดขาด เราก็ควรให้การศึกษาที่ถูกต้องในด้านเพศสัมพันธ์แก่เด็กอย่างทั่วถึง คนกลุ่มนี้จึงพยายามจัดกิจกรรมการศึกษาในรูปแบบต่างๆ เพื่อให้เด็กวัยรุ่นได้เรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องเพศสัมพันธ์ และดูเหมือนว่าการศึกษาเป็นความหวังของสังคมที่จะช่วยป้องกันปัญหาต่างๆ ที่เกิดจากการมีเพศสัมพันธ์ของเด็กในวัยเรียน

* ปรากฏาเนื่องในการประชุมวิชาการและตลาดนัดประสบการณ์ “เพศศึกษาเพื่อเยาวชน” ครั้งที่ ๓ เมื่อวันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๔๙ ณ โรงแรมมิราเคิล แกรนด์ คอนเวนชั่น กรุงเทพฯ

คำถามที่มักถามกันบ่อยครั้งก็คือ กิจกรรมทางการศึกษาที่จัดกันอยู่ มีประสิทธิภาพจริงหรือไม่ในการป้องกันเรื่องการมีเพศสัมพันธ์ของเด็กวัยรุ่น

จัดการศึกษาอย่างไรจึงช่วยป้องกันการมีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียน

ถ้าเราต้องการใช้การศึกษาเป็น “เครื่องมือ” ในการป้องกันการมีเพศสัมพันธ์ในเด็กวัยรุ่น คำถามถัดมาคือ เราจะจัดการศึกษาอย่างไร เท่าที่ดำเนินการกันอยู่ การจัดการศึกษาด้านนี้มุ่งไปในด้านการให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องเพศ เช่น พัฒนาการทางร่างกายและอารมณ์ของผู้หญิงและผู้ชาย อวัยวะเพศชายหญิง เรื่องของการผสมพันธุ์ระหว่างสเปิร์มกับไข่ เรื่องของโรคติดต่อที่เกิดจากการมีเพศสัมพันธ์ หรืออะไรทำนองนี้ มีอยู่บ้างเหมือนกันที่เรียนหรือสอนเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างเพศ เข้าใจว่าเรื่องเหล่านี้เป็นที่รับรู้กันอยู่ทั่วไป แม้กระนั้น ปรากฏการณ์การมีเพศสัมพันธ์ระหว่างเด็กวัยรุ่นหญิงชายก็ยังไม่ลดลง แถมเพิ่มมากขึ้นอย่างน่าตกใจอีกด้วย เมื่อเป็นเช่นนี้ ผู้คนก็มักกล่าวว่าจัดการศึกษาด้านเพศศึกษาไม่ได้ผล มีการปรับปรุงเนื้อหาและวิธีการสอนอยู่เนืองๆ

ในความเห็นของผม ประเด็นเรื่องการสอนเพศศึกษายังไม่มีประสิทธิภาพเต็มทีนั่นฟังได้อยู่และจำเป็นต้องพัฒนาต่อไป ขณะเดียวกัน แม้การสอนเพศศึกษามีประโยชน์ในการเพิ่มความรู้และความเข้าใจ แต่ผมไม่แน่ใจว่าถึงจะเพิ่มความรู้ความเข้าใจอย่างไร ก็คงไม่สามารถป้องกันการมีเพศสัมพันธ์ของเด็กวัยรุ่นได้อย่างเด็ดขาด เพราะผมมีความเชื่อว่า การมีเพศสัมพันธ์เป็นเรื่องของความต้องการตามธรรมชาติ เป็นเรื่องของระบบคุณค่าหรือค่านิยม และเป็นเรื่องของกระแสสังคม

ด้วยเหตุดังนั้น พลังของการศึกษาในชั้นเรียนอย่างเดียวไม่มีน้ำหนักพอในการยับยั้งการมีเพศสัมพันธ์ของเด็กวัยรุ่นซึ่งเป็นวัยที่ต้องการทำทหาย

ต้องการลอง และต้องการปฏิเสธค่านิยมของผู้ใหญ่ ที่สำคัญต้องการอยู่กับสิ่งที่เรียกว่า “เทรนด์” (Trend) หรือกระแสสังคมของยุคสมัย

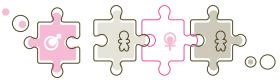
ดังนั้น การจัดการศึกษาเพื่อป้องกันการมีเพศสัมพันธ์ของเด็กวัยรุ่น คงต้องเพิ่มการศึกษาในมิติของวิถีคิด มิติด้านระบบคุณค่ามากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ และที่สำคัญกระบวนการเรียนรู้คงไม่สามารถพึ่งพากระบวนการเรียนรู้จากการเรียนในห้องเรียนเพียงอย่างเดียว กระบวนการเรียนรู้ในครอบครัว กระบวนการเรียนรู้จากชุมชน เป็นสิ่งที่ต้องการการหนุนเสริมอย่างมาก เพราะทั้งระบบครอบครัวและชุมชนจะเป็นแหล่งที่เด็กเรียนรู้ได้มากและเป็นของจริงมากกว่าการเรียนรู้ในห้องเรียน ปัญหามีเพียงว่าครอบครัวและชุมชนที่เด็กอาศัยอยู่นั้น อยู่ในวิสัยที่จะให้การศึกษาเรียนรู้เรื่องนี้หรือไม่ ผมคิดว่าหลายครอบครัวและหลายชุมชนในปัจจุบันไม่อยู่ในวิสัยที่จะทำหน้าที่นี้ได้ และนี่คือความยากของการจัดการศึกษาเรียนรู้เรื่องเพศศึกษาในสังคมของเรา

ผมจึงคิดว่า ถ้าต้องการจัดการศึกษาเกี่ยวกับเพศศึกษาให้ได้ผลจริงจัง คงไม่มีทางเลือกใดที่ดีกว่าการทำงานร่วมกันระหว่างครอบครัว โรงเรียนและชุมชน

ประเด็นเรื่องจริยธรรมทางเพศ

เรื่องจริยธรรมคือเรื่องของความสัมพันธ์ (Relationship) เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ และความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งเหนือธรรมชาติ เมื่อใดที่ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเหล่านี้อยู่ในภาวะปกติ หมายความว่า เป็นความสัมพันธ์ที่ไม่เบียดเบียนไม่เอาเปรียบซึ่งกันและกัน เป็นความสัมพันธ์แบบเอื้ออาทรตามเหตุและปัจจัยของมัน เมื่อนั้น จริยธรรมก็เป็นปกติ เมื่อใดฝ่ายใด

ฝ่ายหนึ่งเอาเปรียบเบียดเบียนกัน เมื่อนั้นแสดงว่าจริยธรรมไม่ปกติ เพราะฉะนั้นเมื่อพูดถึงจริยธรรมทางเพศ ก็หมายถึงความสัมพันธ์เกี่ยวกับเพศที่อยู่ในลักษณะไม่เบียดเบียนเอาเปรียบกันนั่นเอง เช่น ผู้ชายไม่เอาเปรียบผู้หญิงหรือผู้หญิงไม่เอาเปรียบผู้ชายในด้านที่เกี่ยวกับเรื่องเพศ

ปัจจุบันนี้ แน่แน่นอนว่าจริยธรรมทางเพศอยู่ในภาวะไม่ปกติ หรืออาจเรียกว่าจริยธรรมทางเพศเสื่อมลงก็คงได้ เพราะความสัมพันธ์ระหว่างเพศอยู่ในลักษณะเอาเปรียบเบียดเบียนกันอยู่มาก ถ้าถามต่อว่าเพราะเหตุใดความสัมพันธ์ทางเพศจึงไม่ปกติ คำตอบก็คือ สังคมของเราในภาพใหญ่ มีความไม่เป็นปกติอย่างมาก แต่เราอาจไม่ตระหนัก จึงให้ความสนใจเฉพาะประเด็นปลีกย่อยและไม่เชื่อมโยงกับประเด็นอื่นๆ ผมคิดว่า นี่ก็เป็นปัญหาของวิธีคิดอีกแบบหนึ่งในสังคมปัจจุบัน คือ การคิดแบบแยกส่วน

มาถึงตรงนี้ ผมขออนุญาตชี้ให้เห็นถึงประเด็นเชื่อมโยงต่างๆ ที่มีผลต่อความสัมพันธ์ทางเพศหรือจริยธรรมทางเพศในสังคม ซึ่งอาจช่วยให้เราเห็นว่าถ้าจะแก้ปัญหาเรื่องนี้ การจัดการศึกษาต้องคิดกันอีกมากทีเดียว

วิกฤติการณ์หลักของสังคมปัจจุบัน

ในการประชุมเกี่ยวกับการพัฒนาทางสังคมที่กรุงโคเปนเฮเกน ประเทศเดนมาร์ก เมื่อวันที่ ๑๔ มีนาคม ๒๕๓๔ คือ ๑๐ ปีผ่านมาแล้ว ในที่ประชุมแห่งนั้นมีนักคิดและนักปฏิบัติชั้นนำของโลกเข้าร่วมเป็นจำนวนมาก ก่อนการประชุมจบลงได้มีการสรุปร่วมกัน และเห็นพ้องว่าโลกของเรากำลังเผชิญกับวิกฤติการณ์ร้ายแรงที่สุด ๔ ประการด้วยกัน คือ

๑. ความเหลื่อมล้ำของรายได้ (Income Inequalities)

ข้อมูลจากทั่วโลกยืนยันอย่างชัดเจนว่าจำนวนประชากรของโลก

หกพันกว่าล้านคนในตอนนั้น มีประชากรเพียงร้อยละยี่สิบที่มีรายได้สูงสุด และใช้ทรัพยากรของโลกมากถึงร้อยละแปดสิบ ขณะที่ประชากรอีกร้อยละแปดสิบยากจนมากและมีโอกาสได้ใช้ทรัพยากรในโลกเพียงร้อยละยี่สิบเท่านั้น เมื่อพิจารณาในระดับประเทศแต่ละประเทศ ภาพก็ไม่ต่างกันมากนัก นั่นคือ มีผู้คนเพียงจำนวนร้อยละยี่สิบที่มีรายได้สูงมาก ขณะที่ประชากรของประเทศอีกร้อยละแปดสิบมีความยากจนมากและยากจนลงเรื่อยๆ หลักฐานอีกประการหนึ่งที่ยืนยันได้คือ ประเทศที่มีทรัพยากรธรรมชาติมากกลับยากจนลงเรื่อยๆ ขณะที่ประเทศที่ไม่ค่อยมีทรัพยากรมากกลับรวยเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ เช่นกัน

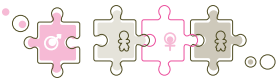
๒. การล่มสลายของระบบนิเวศ (Ecological Depletion)

ข้อมูลทั่วโลกยืนยันอย่างชัดเจนว่า ป่าไม้ สินแร่ แม่น้ำ ภูเขา และอากาศทั่วโลกถูกทำลายลงอย่างมหาศาลชนิดไม่น่าเชื่อ จนเกิดภาวะวิกฤติด้านสิ่งแวดล้อมอย่างกว้างขวาง เช่น น้ำท่วม พายุเฮอริเคน น้ำเน่า การเพิ่มขึ้นของขยะมูลฝอย การเพิ่มขึ้นของความร้อนในบรรยากาศ (Global warming) การเปลี่ยนแปลงของฤดูกาล เป็นต้น

๓. ความอ่อนแอของระบบครอบครัวและระบบชุมชน (Family and Community Dis-cohesiveness)

ข้อมูลจากประเทศต่างๆ จำนวนมากยืนยันว่า ระบบครอบครัวและระบบชุมชนโดยเฉพาะชุมชนชนบทกำลังล่มสลาย ไม่สามารถทำหน้าที่ของระบบครอบครัวและชุมชนได้อย่างที่ควรจะเป็น ยกตัวอย่าง ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครอบครัวให้แก่ลูก ครอบครัวจำนวนมากทำไม่ได้แล้ว ความสามารถในการเรียนรู้ของครอบครัวในยุคสมัยที่มีการ

เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วลดลงมาก ระบบชุมชนไม่สามารถสร้างความรู้ใหม่
ไม่สามารถจัดการกับความรูที่มีอยู่ให้ทันกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่าง
รวดเร็วได้ เป็นต้น

๔. ความเสื่อมถอยด้านจริยธรรม (Ethical deterioration)

นี่ก็เช่นเดียวกัน ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ และความ
สัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ เป็นความสัมพันธ์ที่เบียดเบียนกันมาก
ขึ้นเรื่อยๆ

ถ้าวิเคราะห์กันต่อไปว่า อะไรคือสาเหตุสำคัญของวิกฤติการณ์
เหล่านี้ คำอธิบายก็คงไม่พ้นอิทธิพลของกระแสโลกาภิวัตน์ (Globalization)
ซึ่งพัดกระหน่ำชุมชนและผู้คนอย่างรุนแรง การปะทะสังสรรค์ระหว่าง
กระแสโลกาภิวัตน์กับเงื่อนไขของพื้นที่แต่ละแห่งได้ก่อให้เกิดปัญหามากมาย
ทั้งความขัดแย้งและการเปลี่ยนระบบคุณค่าจนก่อให้เกิดสิ่งต่อไปนี้อย่าง
ชัดเจน

- ภาคธุรกิจมีอำนาจเหนือรัฐ
 - บริษัทธุรกิจข้ามชาติมีอำนาจเหนืออธิปไตยของประเทศ
 - ความรู้ถูกนำมาสร้างเป็นเทคโนโลยีรับใช้ความพอใจของมนุษย์
มากขึ้น
 - กระตุ้นให้เกิดการต่อต้านจากพื้นที่ เช่น Arabization,
Localization หรือ People's Global Network เป็นต้น
 - การแก่งแย่งทรัพยากรอย่างรุนแรง
- ฯลฯ

สิ่งเหล่านี้ ล้วนแต่โยงใยถึงความสัมพันธ์ในสังคมอย่างมากรวมทั้ง
ความสัมพันธ์ทางเพศด้วย แต่ที่สำคัญมากและผู้คนไม่ค่อยพูดถึงกันก็คือ

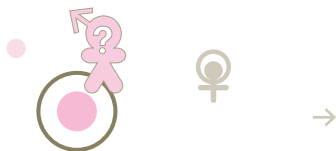
กระแสโลกาภิวัตน์ได้สร้างระบบคุณค่าอย่างใหม่ขึ้นมาหลายประการ เช่น

- คุณค่านิยมความเร็ว (Value of Speed)
- คุณค่าความฉาบฉวย (Value of Superficiality)
- คุณค่าการแข่งขัน (Value of Competition) แทนคุณค่าความร่วมมือ (Value of Cooperation)
- คุณค่าบริโภคนิยม (Value of Consumerism)
- คุณค่าความสำเร็จนิยม (Value of Material success)
- คุณค่าความเป็นสัญลักษณ์ (Value of Symbol)

ฯลฯ

ระบบคุณค่าเหล่านี้ได้ถูกซึมซับเข้ามาอยู่ในตัวเรามากแล้วโดยเราอาจไม่รู้ตัว และระบบคุณค่าเหล่านี้เองที่เป็นตัวขับเคลื่อนที่สำคัญต่อความสัมพันธ์เรื่องเพศของเรา ลองพิจารณาดูว่ามีใช่เพราะเรานิยมความเร็วหรือหรือที่ทำให้เราอยากมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัย และหย่าร้างกันเร็ว มีใช่เพราะคุณค่าบริโภคนิยมหรือหรือที่ทำให้เราต้องการมีเพศสัมพันธ์กับคนหลายคนและอย่างหลากหลาย มีใช่เพราะคุณค่าการแข่งขันหรือหรือที่ทำให้เราต้องการมีเพศสัมพันธ์ก่อนใครและมีเพศสัมพันธ์มากกว่าใคร และมีใช่เพราะคุณค่าความฉาบฉวยหรือหรือที่ทำให้เราไม่มีความรับผิดชอบกับการมีเพศสัมพันธ์

ประเด็นเรื่องระบบคุณค่าเหล่านี้ ถ้าการจัดการศึกษาไม่ให้ความสำคัญในการหาทางปรับเปลี่ยน ย่อมเป็นเรื่องยากมากที่เราจะแก้ปัญหาเพศสัมพันธ์ที่ไม่ปลอดภัยและปัญหาเพศสัมพันธ์ที่ไม่รับผิดชอบ (Safe Sex and Responsible Sex)

ขั้นตอนการเรียนรู้ที่มีความหมายมากกว่าการรับรู้

ผมคิดว่าเรื่องนี้เป็นเรื่องสำคัญมากกว่าเรื่องความรู้ด้วยซ้ำไป เพราะฉะนั้น เมื่อพูดถึงเรื่องการศึกษา ผมคิดว่าไม่ใช่เพียงเรื่องของการรับรู้ ข้อมูลข่าวสารเท่านั้น เพราะเรื่องการเรียนรู้ที่มีความหมายมากกว่าการรับรู้ (Learning is not Reception)

กระบวนการเรียนรู้ของมนุษย์โดยปกตินั้นเกี่ยวข้องกับขั้นตอนต่างๆ อย่างน้อยสามขั้นคือ

๑. ขั้นการรับรู้ (Reception Level) เป็นขั้นตอนที่มนุษย์รับข้อมูลข่าวสารเข้ามาผ่านทางสัมผัสทั้ง ๕ คือ หู ตา จมูก ลิ้น กาย การรับรู้ข้อมูลข่าวสารนี้มิได้หมายความว่ามนุษย์จะเรียนรู้โดยทันทีอย่างอัตโนมัติ เพราะข้อมูลข่าวสารนี้มีระดับความยากง่ายสลับซับซ้อนต่างกัน และยังมีความเชื่อมโยงกับสิ่งต่างๆ มากมาย

๒. ขั้นทำความเข้าใจ (Comprehension Level) ขั้นนี้เป็นขั้นตอนที่สำคัญมาก เพราะถ้ามนุษย์รับข้อมูลข่าวสารมาแล้วไม่มีความเข้าใจ ก็ไม่มีประโยชน์ ยิ่งถ้าเข้าใจผิดยิ่งก่อให้เกิดปัญหา มาก ผมคิดว่านี่เป็นจุดอ่อนของการจัดการศึกษาในปัจจุบัน ซึ่งต้องมีการพัฒนาอย่างมากโดยเฉพาะตัวครูผู้สอน

๓. ขั้นปรับเปลี่ยน (Transformation Level) ขั้นนี้เป็นระดับสุดท้ายของกระบวนการเรียนรู้ เพราะเมื่อรับข้อมูลข่าวสารมาแล้วต้องมีการทำความเข้าใจอย่างถูกต้อง ถึงจะนำมาสู่การปรับเปลี่ยนตัวเราในด้านทัศนคติ ปรับเปลี่ยนท่าที ปรับเปลี่ยนคุณค่า และในที่สุดปรับเปลี่ยน

พฤติกรรมต่อสิ่งที่เรารู้ นั่น การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมก็คือการปรับเปลี่ยนระบบความสัมพันธ์นั่นเอง ถ้าคนเรามาถึงขั้นนี้ได้จึงจะเรียกว่ามีการเรียนรู้ที่แท้จริง ถ้าเราจัดกิจกรรมการศึกษาด้านเพศสัมพันธ์ให้ถึงขั้นนี้ได้ ผมมั่นใจว่าปัญหาด้านเพศสัมพันธ์ของเด็กวัยรุ่นจะลดลงมากแม้จะไม่หมดไปทีเดียว

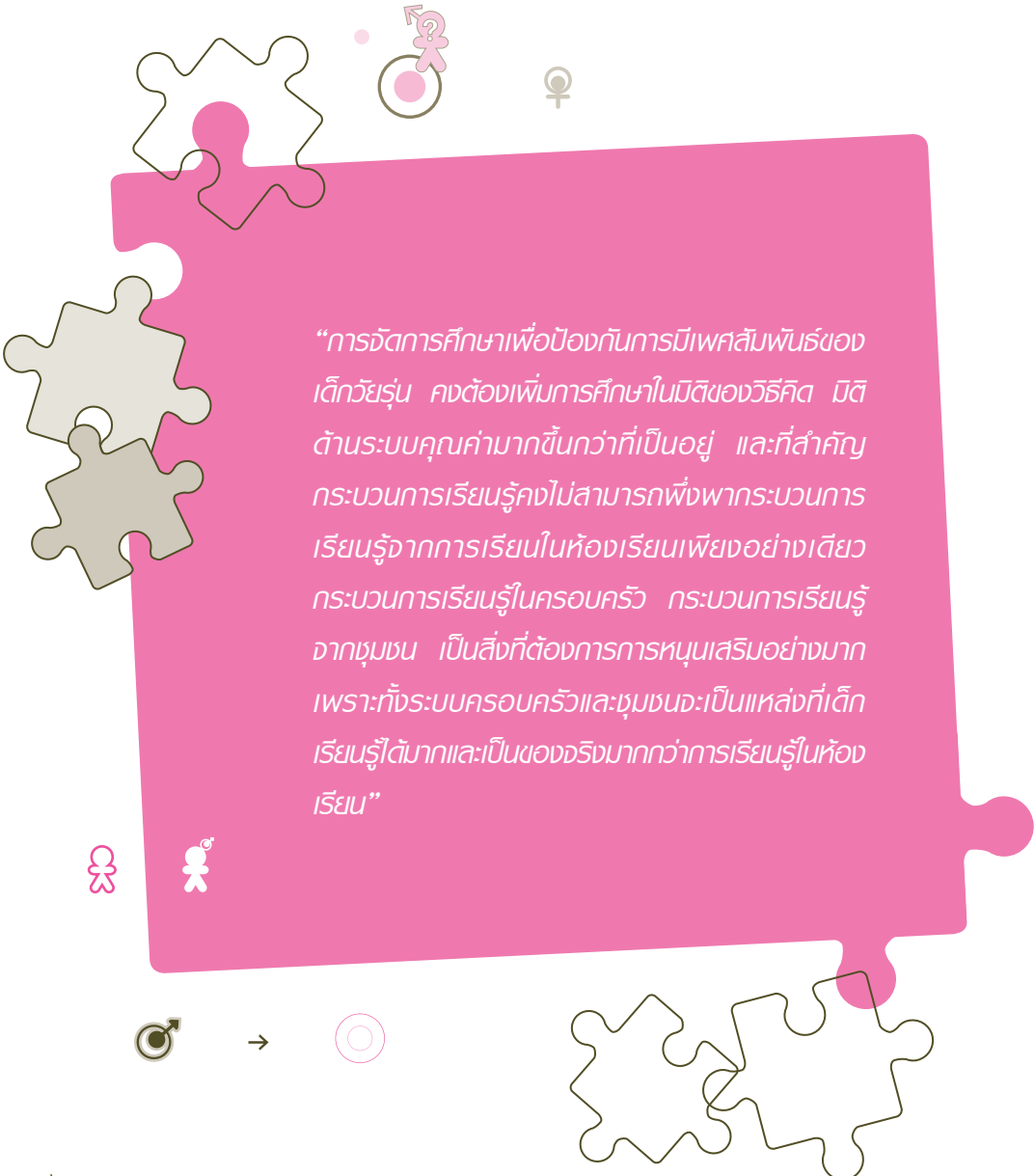
เมื่อได้อ่านทั้งหมดที่ผมเขียนแล้ว หลายคนอาจรู้สึกว่าการจัดการศึกษาเพื่อแก้ปัญหาด้านเพศสัมพันธ์ของเด็กวัยรุ่นในยุคนี้ไม่ใช่เรื่องง่ายเลย และคงมีจำนวนไม่น้อยที่อาจรู้สึกท้อถอยเพราะเห็นว่าปฏิบัติยาก มองไม่เห็นทางสำเร็จ ผมอยากบอกว่า จริงที่เรื่องนี้เป็นเรื่องยาก เพื่อไม่ให้คิดว่าเป็นเรื่องง่ายเพราะจะเกิดท้อถอยได้ง่ายเมื่อทำไปแล้วไม่สำเร็จอย่างรวดเร็ว เพราะเราเองก็ติดกับค่านิยมความเร็วเช่นกัน การที่เป็นเรื่องยากไม่ได้หมายความว่าแก้ไขไม่ได้ ขอให้จำไว้ว่า งานบางงานทำคนเดียวสำเร็จได้ แต่งานบางงานต้องการคนอื่นเข้ามาช่วยจึงจะสำเร็จ งานบางงานทำสำเร็จได้ในระยะเวลาอันสั้น แต่ก็ม้งานบางงานที่ต้องใช้เวลามากจึงจะสำเร็จได้

ผมอยากบอกกับทุกคนว่า ก็เพราะงานนี้มันยาก มันจึงตกทอดมาถึงคนรุ่นเรา จริงไหม

ขวนระรอกเ้าโพรง
ว่าด้วยกร:บวนการจ้ดการเรยนรูเพคสักรอบด้าน

“การจัดการศึกษาเพื่อป้องกันการมีเพศสัมพันธ์ของ
เด็กวัยรุ่น คงต้องเพิ่มการศึกษาในมิติของวิถีคิด มิติ
ด้านระบบคุณค่ามากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ และที่สำคัญ
กระบวนการเรียนรู้คงไม่สามารถพึ่งพากระบวนการ
เรียนรู้จากการเรียนในห้องเรียนเพียงอย่างเดียว
กระบวนการเรียนรู้ในครอบครัว กระบวนการเรียนรู้
จากชุมชน เป็นสิ่งที่ต้องการการหนุนเสริมอย่างมาก
เพราะทั้งระบบครอบครัวและชุมชนจะเป็นแหล่งที่เด็ก
เรียนรู้ได้มากและเป็นของจริงมากกว่าการเรียนรู้ในห้อง
เรียน”

การศึกษากับการบ่มเพาะเยาวชน ท่ามกลางความหลากหลาย ทางวัฒนธรรม*

ดร. ชัยวัฒน์ สถาอานันท์
อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

จากชื่อเรื่อง “การศึกษากับการบ่มเพาะเยาวชนท่ามกลางความหลากหลายทางวัฒนธรรม” จะเห็นว่ามีคำหลักอยู่ ๓ คำด้วยกันคือ การศึกษา เยาวชน และคำว่าวัฒนธรรม

ก่อนอื่น เมื่อผมถามว่า *วิธีฝึกสมาธิทำอย่างไร* คำตอบที่ได้รับมีตั้งแต่เลือกคนที่ก้าวร้าวแบบไม่แสดงออก (Passive Aggressive) ไม่ใช่คนที่ทำงานตามใจตัวเอง แต่มาทำงานตามคำสั่ง ดังนั้น จึงต้องการคนที่มีความสามารถควบคุมตนเองสูง การทำให้คนรู้สึกยากกับปัญหาบางอย่าง และการใช้อาวุธ (Desensitization) ยกตัวอย่าง ในสงครามเวียดนาม กองทัพสหรัฐให้ทหารดูวิดีโอที่มีแต่ความรุนแรงตลอดเวลา เพื่อให้หมองอีกฝ่ายไม่เป็นมนุษย์ (Dehumanization) เป็นงานทางวัฒนธรรมทำให้วัฒนธรรมของอีกฝ่ายเป็นสิ่งที่รับไม่ได้ ใช้มาตรฐานวัฒนธรรมของตัวเองเป็นตัวตั้งบอกว่าวัฒนธรรมของคนอื่นป่าเถื่อน

* ปรากฏาเนื่องในการประชุมวิทยากรหลัก โครงการก้าวอย่างเข้าใจ เมื่อวันที่ ๘ สิงหาคม ๒๕๔๔ ณ ห้องแกรนด์บอลรูม โรงแรมรามารการ์เด็นส์ กรุงเทพฯ

ทั้งหมดนี้จะทำให้ได้คนที่มีความพร้อมความก้าวร้าวรุนแรง เห็นอาวุธ เป็นเรื่องชาชิน และที่สำคัญมองคนอื่นไม่เป็นคน พร้อมจะใช้ความรุนแรง กับเขาได้

คำถามที่เราต้องตั้งกับตัวเองคือ ในชีวิตของเราถูกทำให้รู้สึกว่าการรุนแรงเป็นเรื่องปกติมากน้อยแค่ไหน หมายความว่า ทุกวันนี้เราเองถูกทำให้ชาชินกับการใช้ความรุนแรง และการไม่เห็นคนที่ต่างจากเราเป็นคนเหมือนเรามากน้อยเพียงไร

การศึกษา

เมื่อดูจากคำตอบของการอภิปรายที่มีการกล่าวว่า การศึกษาเพิ่มองค์ความรู้ให้กับเยาวชน ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม และแก้ไข ปัญหาที่สงสัย การศึกษาทำให้มีความรู้จริง รู้จักตัวตนของตัวเอง รู้ว่าตัวเอง ต้องการอะไร การศึกษาทำลายความอหังการใจ การศึกษาคือความเจริญงอกงาม ทำให้เป็นคน

เราจะเห็นคำหลัก ๓ คำในเรื่องนี้คือ การศึกษาไม่ใช่ปัญหาถ้ารู้จริง การศึกษาเพิ่มองค์ความรู้เพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ทำให้คำถามหายไปและการศึกษาทำให้งอกงาม หากว่าคนที่จะให้การศึกษาคิดว่าตนเองรู้จริง แล้วเอาความรู้ไปเพิ่ม จะเรียกว่าความงอกงามหรือไม่

ในการมองเรื่องการศึกษาอาจแบ่งเป็นสำนักคิด ๒ สำนัก สำนักแรกคือ ผู้ศึกษาไม่มีความรู้ จึงต้องเอาองค์ความรู้ไปเพิ่ม แต่ปัญหาคือ ความรู้จริงว่าเรามีความรู้หรือไม่ แล้วเรามีความรู้จริงหรือไม่ สิ่งที่เรารู้คือ สิ่งที่เรารู้จริงหรือไม่ ถ้าให้ความรู้แล้วจะดีขึ้นจริงหรือไม่

ในสำนึกที่สองคือ การศึกษาคือทำอะไรจะเอาของที่มีอยู่ในตัว
เขาออกมา คำว่า Education คล้ายกับศัพท์ในภาษาละติน Educere หรือ
ภาษาอังกฤษ Educere แปลว่า ดึงออกมา ไม่ใช่ใส่เข้าไป เพราะฉะนั้น
หน้าที่ให้การศึกษา จึงไม่ใช่ใส่ “อะไร” เข้าไป แต่น่าจะอยู่ที่การพยายามดึง
ความสามารถในตัวของเขาออกมาให้ได้ด้วย

หากเริ่มต้นว่าเรามีความรู้ ความดีงาม ความสามารถบางอย่าง
สิ่งที่ทำลายคือ เราแค้นใครที่จะไปดึงความสามารถที่มีในตัวคนเหล่านั้น
ออกมา เป็นการทำลายเรา จะทำอย่างนั้นได้ต้องเกิดจากการมีสมมติฐาน
แบบหนึ่ง เราแค้นใครที่จะมองความดีงามของคนอื่น คุณูปการของความ
เห็นเหล่านั้นอยู่ตรงไหน ซึ่งเรื่องนี้อาจไม่ใช่เรื่องของทักษะ แต่จะทำอะไร
ที่จะจัดระบบความคิดของเรา

คำถามที่ตามมาคือ วิธีที่จะดึงส่วนดีของผู้คนออกมานั้นทำอย่างไร
การศึกษาเป็นเรื่องน่าสนุก เช่น ในเวลาที่ผมเข้าห้องเรียน ผมจะเริ่มด้วย
ผมมีคำถาม ๑ ข้อ คุณมีคำถาม ๖ ข้อ คำถามจะพาเราก้าวหน้าต่อไป

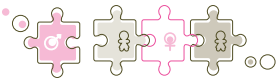
เยาวชน

ครั้งหนึ่ง ผมขับรถพาหลานสาวอายุ ๕ ขวบผ่านไปทางสวนลุมพินี
หลานให้ความสนใจกับตึกโรงแรมดุสิตธานี และตั้งคำถามว่า “คุณลุง
ตึกดุสิตธานีสร้างจากข้างบนลงมา หรือสร้างจากข้างล่างขึ้นไป”

นี่เป็นคำถามที่ผมไม่สามารถตอบได้

สิ่งที่มีค่ามากสำหรับเยาวชนคือ ความรู้สึกอัศจรรย์ใจกับสิ่งต่างๆ
(Sense of Wonder) และสำนึกในการอยากผจญภัย (Sense of
Adventure) หลายครั้งที่ผมพบว่า คำถามจากนักศึกษาในห้องเรียนมี

ประโยชน์ ช่วยให้ผมทั้งได้ตรวจสอบความคิดเห็นและความรู้ของตนเอง
อีกทั้งยังช่วยให้ได้คิดเห็นอะไรจากมุมมองใหม่ๆอยู่เสมอ

เมื่อถามว่าอะไรเป็นตัวทำลายความเป็นเยาวชน หากเยาวชน
เท่ากับ Sense of Wonder และ Sense of Adventure จะเห็นว่า
คำตอบส่วนมากมุ่งไปที่ผู้ใหญ่เป็นคนทำ เช่นที่มีการอภิปรายว่า การไม่
ยอมรับฟัง การมีกรอบความคิด ไม่เปิดโอกาสให้เยาวชนกล้าคิดแสดงออก
เราคาดหวังจากเยาวชนมาก สื่อมวลชน วัฒนธรรม คิดแทนเยาวชน
การอบรมเลี้ยงดูที่ไม่ถูกต้อง การจัดการเรียนการสอนที่ไม่เหมาะสม ผู้ใหญ่
เชื่อว่าเยาวชนรู้น้อยกว่า ความกลัวของผู้ใหญ่ กับดักความคิดที่ผู้ใหญ่สร้าง
ให้เด็กติดกับ

คำเรียกทั้งหมดที่เสนอมาข้างต้น น่าจะอยู่ในคำที่สวยที่สุดคือ
การศึกษา เป็นไปได้หรือไม่ว่า การศึกษาทำให้เห็นว่าความคิดเช่นนี้ไม่สม
เหตุ ไม่สมผล ไม่สมจริง ดังนั้น จึงเป็นคำถามที่ไม่ควรถาม ในทางกลับกัน
ถ้าอนุญาตให้คิด ให้ถาม อาจจะมีคำตอบที่เป็นทางออก (Solution) ถ้าไม่
อนุญาตให้ถาม คำถามนั้นจะหายไป

ผมเดาว่าที่หลานตั้งคำถามเรื่องตึกสูงกับผมได้เนื่องจากหลานยังไม่
เข้าโรงเรียน หากเข้าโรงเรียนแล้ว ผมไม่แน่ใจว่าหลานจะยังคงมีคำถามนี้อยู่
หรือไม่ และยังถ้าโตขึ้น เรียนสูงขึ้น หรือหากเรียนคณะสถาปัตยกรรมแล้ว
คำถามเหล่านี้จะยังเหลือแค่ไหน หรืออาจไม่มีเลย

การศึกษาทำให้ล้านิกทั้งสองอย่างนั้นหายไป ทำให้เราเติบโตเป็น
ผู้ใหญ่แบบนี้ ยิ่งเมื่อทำงานในหน่วยงานที่มั่นคง เราจะยิ่งไม่ยกตั้งคำถาม
กับอะไรอีก

ปรัชญากรีกพูดไว้นานแล้วว่า การศึกษาทำให้ความเป็นเยาวชนเสีย
ไป (Education is corruption of youth)

วัฒนธรรม

เมื่อถามว่าวัฒนธรรมทำหน้าที่อย่างไร คำตอบที่ผมได้รับมีตั้งแต่ วัฒนธรรมทำให้คนเป็นคนดี วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่สังคมยอมรับร่วมกับคนดี วัฒนธรรมของคนไหนจึงเป็นของสังคมนั้น วัฒนธรรมเป็นกฎหมายเบื้องต้นของกลุ่มที่บุคคลยึดถือปฏิบัติ วัฒนธรรมทำให้เราเป็นกลุ่มก้อนเดียวกัน วัฒนธรรมทำให้เราแตกต่างจากคนกลุ่มอื่น วัฒนธรรมสะท้อนถึงความเชื่อ และการปฏิบัติสืบต่อมา ตรงข้ามกับ Creative

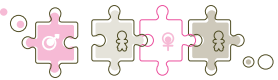
และเมื่อผมมีคำถามต่อว่า เมื่อใดที่วัฒนธรรมมีปัญหา มีคนตอบว่า กฎเกณฑ์ของสังคมเกิดขึ้นจากคนยอมรับร่วมกัน ถ้าเช่นนั้น กฎกระทรวง ศึกษานิเทศการเกิดจากใคร ใช้คนกลุ่มเดียวหรือไม่

เราจะเห็นว่าวัฒนธรรมทำหน้าที่ให้ความชอบธรรมกับบางอย่าง และไม่ให้ความชอบธรรมกับบางอย่าง วัฒนธรรมเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา ซึ่งมีมนุษย์เป็นผู้กำหนด

สันติวัฒนธรรมอยู่ตรงไหน ถ้าสังคมพลักให้เราเป็นคนก้าวร้าวไม่แสดงออก (Passive Aggressive) สันติวัฒนธรรมจะเปลี่ยนให้เราเป็นคนแสดงออกซึ่งความเห็นอกเห็นใจ (Active Compassionate) ได้หรือไม่ ทำให้เรารู้สึกรู้สึมากขึ้น (Sensitized) หรือไม่รู้สึกรู้สึสา (Desensitized) และทำอย่างไรให้เห็นคนอื่นเป็นคน

เราอยู่ในโลกที่เห็นคนอื่นเป็นเหยื่อ พร้อมจะใช้ความรุนแรงกับเขา ถึงผมจะไม่ทราบว่าสิ่งที่โครงการก้าวอย่างอย่างเข้าใจทำอยู่นี้กำลังเดินไปทางไหน แต่คิดว่าความพยายามหนึ่งคือ ทำให้เห็นคนอื่นเป็นคนและตระหนักว่าความรุนแรงไม่ใช่เรื่องปกติ

“สิ่งที่มีค่ามากสำหรับเยาวชนคือ ความรู้สึกอัศจรรย์ใจ (Sense of Wonder) กับสิ่งต่างๆ และสำนึกในการอยากผจญภัย (Sense of Adventure) หลายครั้งที่ผมพบว่า คำถามจากนักศึกษาในห้องเรียนมีประโยชน์ ช่วยให้ผมได้ตรวจสอบความคิดเห็นและความรู้ของตนเอง อีกทั้งยังช่วยให้ได้คิดเห็นอะไรจากมุมมองใหม่ๆ อยู่เสมอ เป็นไปได้หรือไม่ว่า การศึกษาทำให้เห็นไปว่า ความคิดเช่นนี้ไม่สมเหตุสมผล สมจริง ดังนั้น จึงเป็นคำถามที่ไม่ควรถามในทางกลับกัน ถ้าอนุญาตให้คิด ให้ถาม อาจจะมีทางออก (Solution) บางอย่าง ถ้าไม่อนุญาตให้ถาม คำถามนั้นจะหายไป”

สร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ ให้เด็กไทยคิดเป็น*

ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม,
นายแพทย์ยงยุทธ วงศ์ภิรมย์ศานติ์,
จักรภาพ เพ็ญแข

เมื่อเอ่ยถึงพฤติกรรมเยาวชนในปัจจุบัน เสียงวิพากษ์วิจารณ์ที่ได้ยินกันเสมอมักเป็นไปในทางลบ เช่น “ฟุ้งเฟ้อ” “ไม่รู้จักความรับผิดชอบ” หรือ “หมกมุ่นกับตัวเอง” ซึ่งพฤติกรรมเหล่านี้หากย้อนใคร่ครวญถึงที่มาที่ไปแล้ว เป็นไปได้ว่าสาเหตุหนึ่งเพราะเยาวชนไทยขาดแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิต เนื่องจากผู้ใหญ่ในสังคมไทยเองก็มีค่านิยมและการปฏิบัติตนที่ไม่ต่างอะไรมากจากพฤติกรรมของเยาวชน

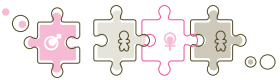
เริ่มจากหันกลับมามองผู้ใหญ่ จึงจะเข้าใจพฤติกรรมเด็ก

ดังนั้น โจทย์สำคัญของการสร้างเยาวชนให้คิดเป็น ทำเป็นได้จริง
ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม เห็นว่าต้องแก้ที่ผู้ใหญ่ก่อน

ยกตัวอย่างการเรียนรู้ของเยาวชนจากการร่วมเกมเรียลลิตีโชว์ที่แพร่ภาพทางโทรทัศน์ คือรายการอะคาเดมี แฟนเทเชีย สะท้อนอะไรบ้างต่อระบบการศึกษาในสังคมไทย

*เรียบเรียงจากการเสวนาเนื่องในการประชุมวิชาการ “เพศศึกษาเพื่อเยาวชน” ครั้งที่ ๒ ในงานเอดส์ภาคประชาชน ระหว่างวันที่ ๒๓-๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๔๔ ณ ห้องสนามหลวง โดยผู้ร่วมเสวนาได้แก่ นายแพทย์ยงยุทธ วงศ์ภิรมย์ศานติ์ ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนาการเรียนรู้ **ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม** ประธานคณะกรรมการบริหารแผน คณะที่ ๓ กลุ่มแผนบูรณาการสุขภาพ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) (ตำแหน่งในขณะนั้น) และ**จักรภาพ เพ็ญแข** รองเลขาธิการนายกรัฐมนตรี (ตำแหน่งในขณะนั้น) เป็นผู้ดำเนินการเสวนา

ไพบูลย์เห็นว่ามิตั้งสองด้านคือ ในด้านดี เกมนี้เป็นการให้เด็กได้เรียนรู้ โดยเฉพาะการเรียนรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างเข้มข้น มีคนให้กำลังใจและจับจ้องตลอดเวลา แต่เมื่อมองอีกด้านหนึ่ง นี่คือการปลุกฝังรูปแบบชีวิตฟุ้งเฟ้อ

“เด็กมีพฤติกรรมอย่างไรต้องกลับไปดูที่ผู้ใหญ่และสังคม เพราะผู้ใหญ่เป็นคนตั้งต้น ต้องเริ่มพิจารณาตั้งแต่ผู้บริหารระดับสูงไม่ว่าจะเป็นผู้บริหารทางการเมือง ผู้บริหารภาคธุรกิจ และสังคมว่ากระทำอย่างไร พฤติกรรมบางอย่างของผู้ใหญ่มีผลให้เด็กลอกเลียนแบบ เช่น ผู้ใหญ่กินเหล้าเมายา ฟุ้งเฟ้อ ไปเมืองนอก ชื่อของแพง ทะเลาะกันในรัฐสภา พุดคุยกันแต่เรื่องเงินทอง ชื่อวัตถุตามความทันสมัย เหล่านี้ล้วนมีผลกระทบต่อพฤติกรรมเด็กโดยตรง”

ผู้ใหญ่ที่ไพบูลย์เห็นว่ามีส่วนสำคัญยิ่งในการพัฒนาเยาวชนคือ พ่อแม่ ครูอาจารย์ และผู้นำในสังคม โครงสร้างระบบการเรียนการสอน การบริหารการศึกษา และระบบการบริหารบ้านเมือง เหล่านี้ล้วนคือผู้ใหญ่ทั้ง ๓ กลุ่มที่เป็นคนสร้างทั้งสิ้น เพราะฉะนั้น พฤติกรรมหรือคุณภาพของเด็กจึงไม่ได้ขึ้นอยู่กับความสามารถของเด็กเท่านั้นที่จะสามารถคิดเป็น ทำได้ แต่อยู่ที่ผู้ใหญ่ต้องเข้ามาเป็นตัวอย่างและช่วยจัดการให้เด็กมีศักยภาพที่จะทำได้ตามที่ผู้ใหญ่คาดหวัง

ในเรื่องอิทธิพลของผู้ใหญ่ที่มีต่อเด็กโดยเฉพาะกลุ่มพ่อแม่ นายแพทย์ ยงยุทธ วงศ์ภิรมย์ศานต์ มีเรื่องเล่าจากประสบการณ์การทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาให้พ่อแม่หลายรายว่าเคยมีแม่คนหนึ่งโทรมาเล่าว่า ลูกวัยรุ่นติดบอล ต้องตื่นมาดูตอนดึก คุณแม่จึงเสนอให้รัฐบาลปิดการถ่ายทอดสดบอลตอนกลางคืน ตนเองได้เสนอให้คุณแม่ลองคุยกับลูกดูก่อน แม่บอกว่าคุยแล้วลูกบอกว่า ถ้าหากไม่ให้ดูบอลจะหนีออกจากบ้าน คุณแม่อีกรายบอกว่า ลูกสาวมาขอให้ซื้อมือถือให้ ถ้าหากแม่ไม่ซื้อให้จะไปขายตัว

“จากตัวอย่างเหล่านี้จะเห็นว่าหน่วยที่เล็กที่สุดในสังคมยังมีปัญหา และไม่สามารถจัดการได้ พ่อแม่ไม่รู้ว่าจะเลี้ยงลูกอย่างไร ดังนั้น การแก้ปัญหาต้องแก้ทั้งระบบ ในส่วนของครอบครัว ต้องกระตุ้นให้พ่อแม่เข้าใจ มีวิธีสื่อสารกับลูกว่าพ่อแม่เป็นห่วง ไม่อยากให้นอนดึก ไม่อยากให้เสียสุขภาพ ไปส่งนอนที่โรงเรียน ต้องทำให้ได้ เรียกพลังพ่อแม่คืนมาด้วยความรู้สึกที่แท้จริง เพื่อให้เขายอมรับในสิ่งที่พ่อแม่ต้องการ ความจริง สิ่งที่ยัยรุ่นพูดในขณะนั้นเป็นการพูดตามอารมณ์ ไม่ได้จะไปทำจริง พ่อแม่จึงไม่ควรตระหนกตกใจ”

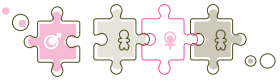
ในประเด็นการทำความเข้าใจนิยามของการศึกษาไทย **จักรภพ เพ็ญแข** ได้เสริมถึงเรื่องการทบทวนการจัดระบบการศึกษาว่า

“การศึกษาไม่ได้หมายถึงการเรียนเพื่อไปเป็นเจ้าคนนายคน ไปรับราชการ ไปประกอบอาชีพดี ๆ เงินเดือนสูง ๆ ไปอยู่ในระดับชนชั้นผู้นำ แต่การศึกษาน่าจะหมายถึงการเรียนรู้ที่ทำให้เด็กสามารถคิดวิเคราะห์ รู้เท่าทัน และปรับตัวได้ในสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลง”

หากผู้ใหญ่คือผู้ที่ส่งผลต่อการเลียนแบบพฤติกรรมของเด็ก การสร้างสังคมให้เกิดการเรียนรู้ในเด็กย่อมไม่ใช่เรื่องง่ายและต้องการความร่วมมือจากหลายฝ่าย ซึ่งข้อมูลที่น่าแพทย์ยังยุทธให้ในวงเสวนาก็สนับสนุนว่าการเปิดโอกาสให้เด็กเป็นผู้เรียนอย่างแท้จริงนั้นต้องสร้างให้สอดคล้องกับพัฒนาการเรียนรู้ในเด็กแต่ละวัย เนื่องจากเกี่ยวพันกับการทำงานของสมอง ส่วนการคิดของมนุษย์ซึ่งมีหน้าที่สองประการ ประการแรก คือ สร้างความรู้เปลี่ยนแปลงโลกภายนอก และประการที่สอง คือ ควบคุมสมองส่วนอยาก

เมื่อก่อน นักวิชาการคิดว่าเด็กจะมีพัฒนาการสูงสุดใน ๕ ปีแรก แต่เมื่อไม่นานมานี้ มีการค้นพบว่าที่จริงแล้วการพัฒนาของสมองขึ้นอยู่กับช่วงเวลา โดยเริ่มการพัฒนาจากสมองส่วนหลังสุด เมื่ออายุ ๐-๒ ปี เด็กจะ

มีพัฒนาการด้านการมองเห็น ระบบการรับรู้ ช่วงวัยอนุบาล จะมีพัฒนาการด้านภาษา จินตนาการ ความจำ วัยประถมจะมีพัฒนาการด้านคณิตศาสตร์ ดนตรี และศิลปะ ส่วนในวัยรุ่นจะมีพัฒนาการที่สมองส่วนหน้าสุดคือการคิด ตัดสินใจ เป็นช่วงการพัฒนาด้านคุณธรรม แต่การพัฒนาสมองส่วนนี้ต้องเกิดจากการเรียนรู้ นโยบายการศึกษาใหม่ที่ออกมาจึงต้องเน้นเรื่องความรู้คู่คุณธรรม คือ การพัฒนาไอคิวกับอีคิวควบคู่กันไป

“สมองของเด็กๆ มีการสร้างเส้นใยประสาทโดยธรรมชาติจำนวนมหาศาล ซึ่งในพัฒนาการนั้น หากเส้นประสาทเส้นไหนไม่ใช้จะสลายไป อันไหนที่ใช้มากจะพอกหนาขึ้น เช่น หากให้เด็กได้เรียนรู้เพศศึกษา จะทำให้เด็กมีความสามารถในการตัดสินใจ เรียนรู้เรื่องการควบคุมอารมณ์ ตระหนักและเข้าใจเรื่องเพศมากขึ้น แต่หากสิ่งที่เรียนรู้เป็นไปในทางที่ผิด เช่น ได้เรียนรู้เรื่องเพศจากสื่อลามก เห็นแต่เพศสัมพันธ์แบบไม่ปกติ จะทำให้เด็กคิดว่าสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งปกติ และไปก่อปัญหาขึ้นมากมายเป็นคดีอาชญากรรม การที่เด็กวัยรุ่นชมชื่นเด็ก ๗ ขวบ ก็เพราะนึกว่าการมีเพศสัมพันธ์กับเด็กเล็กๆ เป็นเรื่องธรรมดา ถ้าเด็กเรียนรู้สิ่งที่ผิดเท่ากับว่าปิดโอกาสในการเรียนรู้และพัฒนาการของเส้นใยประสาทส่วนอื่นๆ ของเด็กไปด้วย ถ้าให้วัยรุ่นเรียนรู้สิ่งทำลาย เช่น แข่งมอเตอร์ไซด์ เล่นการพนัน จะมีผู้ใหญ่ที่แข่งมอเตอร์ไซด์และเล่นการพนันอีกมาก พฤติกรรมของผู้ใหญ่ที่ติดเหล้า บุหรี่สัมพันธ์กับการเรียนรู้สมัยวัยรุ่น การเรียนรู้สิ่งเหล่านี้ในวัยรุ่นเท่ากับเป็นการโปรแกรมเอาไว้ในสมองแล้ว เช่นเดียวกับเรื่องเพศ ถ้าไปโปรแกรมเรื่องเพศที่ผิดตั้งแต่วัยรุ่น โตขึ้นพวกเขาจะสร้างปัญหาใหญ่ขึ้น”

สร้างการเรียนรู้อย่างไร เด็กไทยจึงจะคิดเป็น

ทางหนึ่งของการแก้ปัญหาเรื่องพฤติกรรมของเยาวชนที่นายแพทย์ ยงยุทธ เสนอคือ การพูดคุยสื่อสารกันอย่างมีคุณภาพระหว่างสมาชิกใน ครอบครัว เป็นเรื่องสำคัญ และในการส่งเสริมการเรียนรู้ให้เด็กไทยคิดเป็น ครอบครัว จะต้อง มี “๓ ต้อง ๒ ไม่”

๓ ต้อง คือ ต้องเลือกสื่อ ต้องให้ดูสื่อไม่เกิน ๑ ชั่วโมงต่อวัน และ ต้องดูกับลูก จะได้ช่วยคิดช่วยกรอง

๒ ไม่ คือ ไม่มีโทรทัศน์ หรืออินเทอร์เน็ตในห้องนอนของลูก เพราะการที่ลูกดูสื่อเหล่านั้นคนเดียวอาจนำไปในทางที่ไม่ดี ไม่มีสื่อเวลา มื้อค่ำในบ้าน ทั้งนี้ จากการวิจัยพบว่าร้อยละ ๕๐ ของเด็กได้สื่อลามกมา จากในบ้าน โดยแอบหยิบหรือเห็นของพ่อแม่ตนเอง

โพลล์เสริมว่าสิ่งที่นายแพทย์ ยงยุทธ กล่าวมาเป็นปฏิสัมพันธ์กัน ทั้งหมด การลอกเลียนแบบของเด็กมีผลจากสังคมใหญ่มาก ทั้งที่จริงแล้ว สังคมไทยควรเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้และสังคมแห่งคุณธรรม เรียนรู้เพื่อ ทำเก่ง มีคุณธรรมเพื่อทำดี สิ่งเหล่านี้จะทำให้เด็กคิดดี ทำดี เพราะในสังคม ยังคงมีสิ่งดีอยู่ พ่อแม่ที่ดูแลลูกดีก็มี ครูบาอาจารย์ และผู้นำสังคมที่เป็น ตัวอย่างดี ๆ ก็มี ระบบการเรียนการสอนที่ดีก็มีไม่ใช่น้อย โดยเปิดโอกาสให้ เด็กได้สัมผัสได้เรียนรู้จากโลกความจริง เราจึงควรเริ่มจากช่วยกันค้นหา สิ่งดี ๆ ที่จะมาทำให้เกิดกำลังใจ เป็นแรงบันดาลใจว่าทำได้ และนำสิ่งดีเหล่านี มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อใช้ในการพัฒนาการสอนต่อไป ในการเรียนการสอน น่าจะประสานสาระการเรียนรู้ทางโลกและจิตใจ ก้าวข้ามการทะเลาะ กันในเรื่องความเลวด้านต่างๆ

“ในอดีตพ่อแม่จำนวนมากไม่มีการศึกษา แต่เลี้ยงลูกมาให้เป็นคนดีได้เพราะสภาพแวดล้อมในอดีตไม่ได้เป็นแบบปัจจุบัน เมื่อสภาพแวดล้อมเป็นเช่นนี้ การวางแผนอาจต้องใช้ ๒ ระดับ คือระดับจุลภาคตามข้อเสนอของนายแพทย์ยงยุทธ แต่ในสังคมระดับมหภาคจะต้องช่วยกันทุกฝ่าย โดยปรับให้เป็นสังคมแห่งภูมิปัญญา การเรียนรู้อย่างเอื้ออาทร ระบบการเรียนการสอนที่ดีต้องมาจากภาคปฏิบัติ ตามหลักการในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ได้เน้นเรื่องการเรียนรู้ของเด็กคือ ให้เด็กเป็นศูนย์กลาง และลงมือปฏิบัติจริง กระทรวงศึกษาธิการยังไม่สามารถจัดการให้คุณภาพการศึกษาดีขึ้นได้ ซึ่งหากผู้คนหลายฝ่ายยังไม่พอใจต้องปรับปรุง โดยที่ไหนคิดได้ก่อนทำได้ก่อน ให้เริ่มจัดระบบการศึกษาและกระบวนการสอนให้เด็กเป็นศูนย์กลางได้เลย เพราะการจะทำให้เด็กคิดเป็น คือต้องเปิดโอกาสให้เด็กได้คิด เด็กบางคนผ่านชีวิตที่ลำบาก พ่อแม่แยกทางกัน หากสามารถคิดเอง พึ่งพาตนเอง วางแผนชีวิตเอง สุดท้ายก็มีชีวิตที่ดี และเป็นคนที่มีความประพฤติดี เช่นกัน”

นั่นคือคำตอบต่อการสร้างการเรียนรู้ของเยาวชนว่า ต้องย้อนกลับไปที่ระบบการศึกษา

“หากให้เด็กได้เรียนรู้เพศศึกษา จะทำให้เด็กมีความสามารถในการตัดสินใจ เรียนรู้เรื่องการควบคุมอารมณ์ ตระหนักและเข้าใจเรื่องเพศมากขึ้น แต่หากสิ่งที่เรียนรู้เป็นไปในทางที่ผิด เช่น ได้เรียนรู้เรื่องเพศจากสื่อลามก เพศสัมพันธ์แบบไม่ปกติ จะทำให้เด็กคิดว่าสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งปกติ และไปก่อปัญหาขึ้นมากมาย เป็นคดีอาชญากรรม”

สอนเด็กเข้าใจสังคม เพื่อเขาเข้าใจตนเอง*

จอณ อึ้งภากรณ์

ประธานคณะกรรมการประสานงานองค์การพัฒนาเอกชน

ในชีวิตการทำงาน ๒๕ ปีก่อนจะมาเป็นสมาชิกวุฒิสภานั้น ผมทำงานมูลนิธิอาสาสมัครเพื่อสังคม ซึ่งเป็นองค์กรสำหรับผู้เรียนจบใหม่ๆ ที่มาเป็นอาสาสมัครสองปี มีหลายคนอยู่ไม่ครบ พอเข้าปีที่สองจะเหลือ ประมาณ ๗๐%

คนที่มาทำงานที่นี่ จะได้เรียนรู้วิถีชีวิตชาวบ้าน มีเรื่องของสังคมอยู่ในจิตใจตลอดเวลา ที่พูดเช่นนี้ เพราะผมมองว่า หลักสูตรการศึกษาของเรา ในวันนี้มีหลายสิ่งที่ยังไม่เตรียมพร้อมผู้เรียนให้เข้าใจสังคมพอ เพราะองค์ประกอบของการพัฒนาคนก็เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตตนเอง เช่น เวลาเริ่มมีแฟนควรทำตัวอย่างไร การมีเพศสัมพันธ์กับความสัมพันธ์กับคนอื่น เราไม่มีสิ่งเหล่านี้อยู่ในหลักสูตร เราไม่เตรียมเยาวชนให้รู้จักจัดการชีวิตตนเอง

เพศศึกษาเป็นเพียงส่วนหนึ่งของการจัดการชีวิต การเรียนรู้เรื่องสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคลที่รู้จักยืนยันทิถิตนเองเป็นเรื่องสำคัญที่สุด การสร้างความเข้าใจในสังคม ในตัวผู้อื่น เช่น การทำงานด้านเอดส์นั้นจะไม่ มีทางแก้ปัญหาได้หากเราไม่เข้าใจความเสี่ยงของคนที่มีโอกาสติดเชื้อว่าเป็นอย่างไร เราควรเป็นมิตรกับคนที่ประสบปัญหาเหล่านี้

*เรียบเรียงจากการเสวนาหัวข้อ “ระบบการศึกษากับการพัฒนาเยาวชน” ผู้เสวนาประกอบด้วย จอณ อึ้งภากรณ์ อดีตสมาชิกวุฒิสภา กรุงเทพมหานคร และรัศมี เผ่าเหลืองทอง จากสถาบันอาศรมศิลป์ มูลนิธิโรงเรียนรุ่งอรุณ โดยมี นิรมล เมธีสุวกุล ดำเนินรายการ : การเสวนาครั้งนี้เป็นส่วนหนึ่งของการประชุมวิชาการหลัก โครงการก้าวอย่างองเข้าใจ ๔ สิงหาคม ๒๕๔๔ ณ ห้องแกรนด์บอลรูม โรงแรมรามารการเด็นส์ กรุงเทพฯ

หลายครั้ง ปัญหาของสังคมเราเกิดจากช่องว่าง ยกตัวอย่างจาก สถานการณ์ปัญหาใน ๓ จังหวัดภาคใต้ เช่น การละเมิดสิทธิที่เกิดจากพื้นที่ เวลาเข้าไปดูในเว็บไซต์ เราจะพบเห็นถึงความไม่เข้าใจปัญหาของคนในสังคม ว่าคนใน ๓ จังหวัดนั้นเป็นคนไทย หรือเป็นคนที่ย้ายอยู่ในประเทศไทย ซึ่งความไม่เข้าใจนี้เป็นอันตราย เพราะสังคมเรามีความหลากหลาย การให้ การศึกษาแก่เยาวชนในเรื่องเพศก็เช่นกัน ควรต้องให้เยาวชนได้เรียนรู้เข้าใจ คนที่เป็นผู้หญิง คนที่เป็นผู้ชาย และคนที่รักเพศเดียวกัน เพราะเรื่องเหล่านี้ ดำรงอยู่จริงในสังคมของเรา เหมือนการทำงานด้านเอดส์ที่ต้องเข้าใจคน หลายอาชีพ หลายประเภท เช่น คนใช้ยาเสพติด คนขายบริการทางเพศ ถ้าเราเข้าใจคนกลุ่มนี้ เราจะรู้ว่าควรให้ความเป็นเพื่อนกับเขาอย่างไร

ดังนั้น การให้การศึกษาแก่เยาวชนของเราควรเน้นให้เยาวชนไปรู้จัก กับคนกลุ่มอื่นๆ ในสังคม เพื่อให้เกิดความเข้าใจ งานประเภทอาสาสมัคร งานประเภทที่ทำให้เยาวชนได้ไปสัมผัสคนกลุ่มอื่นๆ จึงมีความสำคัญยิ่งต่อ การสร้างสังคมไทยในระยะยาว เยาวชนต้องเข้าใจกลุ่มคนที่ด้อยโอกาส ถูกเอารัดเอาเปรียบ และเขียนเรื่องราวของคนเหล่านี้ออกมาในรูปแบบใดก็ได้ ตาม เรื่องนี้สำหรับผมไม่มีเส้นแบ่งครูและนักเรียน แม้จะมีหลายเรื่องที่คุณ มีความคิดเป็นของตัวเองอย่างชัดเจน แต่เด็กๆ ยังเรียนรู้ได้อีก

ส่วนการพัฒนาทักษะที่เกี่ยวข้องกับความรู้ ความสามารถด้าน อาชีพ ถือเป็นข้อที่มีปัญหาน้อยที่สุดเมื่อเทียบกับสองเรื่องที่ผ่านมา เพราะ สังคมเราเน้นฝึกคนให้มีความชำนาญเฉพาะด้าน เป็นวิศวกรที่ดี เป็นผู้พิพากษา ที่ดี แต่ไม่ได้ให้เยาวชนเรียนรู้เรื่องต่างๆ ไป ทำอย่างไร เราถึงจะทำให้ เยาวชนได้เข้าใจถึงการเรียนรู้ผู้อื่น

ผมขอยกตัวอย่างเรื่องทัศนคติที่ตายตัว เช่น การสอนให้คิดว่า แบบนี้ดี แบบนี้ไม่ดี เป็นการสอนที่อันตราย เพราะเป็นการอบรมสั่งสอนที่ มาจากอคติของตัวเอง นักเรียนไม่สามารถคิดเองได้ เราต้องสร้างบรรยากาศ

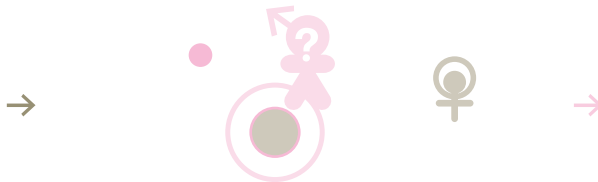

ที่ดีด้วยการยอมรับความคิดของผู้เรียนไม่ว่าจะผิดหรือไม่ เราต้องส่งเสริมให้เด็กคิด ให้เด็กเถียงกันเอง ครูไม่ควรลงไปเถียงกับเด็ก หรือเริ่มจากการสอนด้วยการห้ามก่อน

พวกเราใจกว้างพอไหมกับการเปิดให้มีการแสดงความคิดเห็น เพื่อครูจะได้เรียนรู้ไปพร้อมกันด้วย ความรุนแรงในครอบครัวจนถึงความรุนแรงในสังคมเกิดขึ้นเพราะเหตุนี้ เพราะไม่มีระบอบประชาธิปไตยในโรงเรียน เราต้องยอมรับว่าไม่มีความคิดใดถูกหรือผิด แต่ปล่อยให้เยาวชนปรับความคิดเข้าหากันโดยเราไม่เข้าไปบังคับ

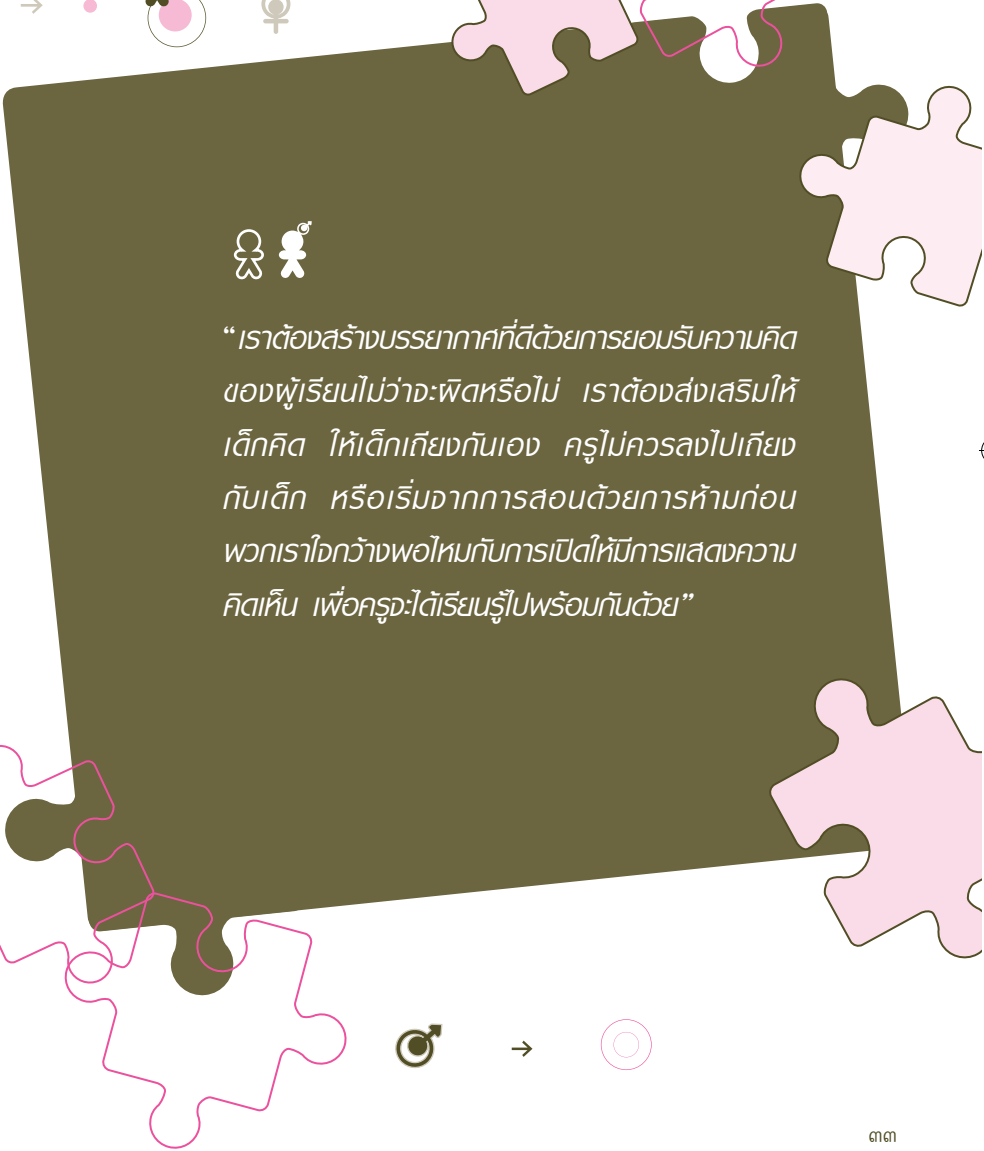
นอกจากนั้น การศึกษาของเราที่ไม่ประสบความสำเร็จ เพราะเด็กๆ เห็นว่ามันไม่สอดคล้องกับชีวิตจริง เราควรจุดประเด็นที่กำลังเกิดขึ้นตามหน้าหนังสือพิมพ์ เช่น ถกกันเรื่องการเปิดบ่อนเสรี การคอร์รัปชัน ทุกคนต้องเป็นนักการเมืองได้ ผมหมายถึงว่าทุกคนต้องรู้ว่าตัวเองคิดอย่างไรกับประเด็นทางสังคมที่กำลังเกิดขึ้น

ดังนั้น ทุกเรื่องที่เกิดขึ้นในสังคม เราสามารถนำมาสร้างการตื่นตัวให้กับเยาวชน เพื่อให้เยาวชนมีส่วนร่วม

สอนเด็กเข้าใจสังคม เพื่อเขาเข้าใจตนเอง

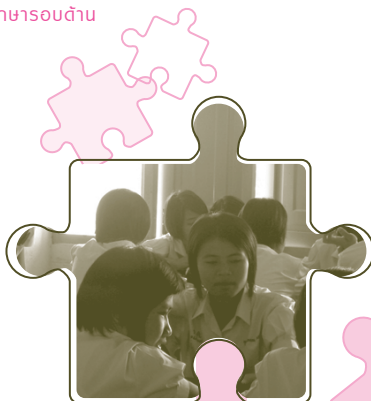
“เราต้องสร้างบรรยากาศที่ดีด้วยการยอมรับความคิด
ของผู้อื่นไม่ว่าจะผิดหรือไม่ เราต้องส่งเสริมให้
เด็กคิด ให้เด็กเถียงกันเอง ครูไม่ควรลงไปเถียง
กับเด็ก หรือเริ่มจากการสอนด้วยการห้ามก่อน
พวกเราใจกว้างพอไหมกับการเปิดให้มีการแสดง
ความคิดเห็น เพื่อครูจะได้เรียนรู้ไปพร้อมกันด้วย”

ไปให้ไกลกว่า ค้นพบตัวเองจากกระจก*

รัศมี เผ่าเหลืองทอง
สถาบันอาศรมศิลป์ มูลนิธิโรงเรียนรุ่งอรุณ

การที่สื่อมวลชนมีอิทธิพลมากที่สุดในตอนนี มากกว่าพ่อแม่อีก อาจจะเป็นเพราะพ่อแม่รู้สึกว่าตนเองไม่มีความรู้พอ ครูเองก็ไม่มั่นใจ รู้สึกว่าตนเองถูกมองว่าเป็นแค่คนถูกจ้างมาสอน เรื่องนี้จึงต้องทำทั้งสองทาง ทั้งผู้ผลิตและผู้รับ

งานหนักของคนผลิตสื่อคือ เราอยู่ในโลกที่ทุนเป็นใหญ่ ทำให้เราทำงานลำบากกว่าจะได้สื่อที่ถูกใจเรา สิ่งที่เราทำได้คือ สอนคนทำงานให้มีวิจรณญาณว่า สิ่งใดที่ทำแล้วเป็นประโยชน์ต่อสังคม ไม่ใช่ฉฉฉฉฉฉออกจากจุดอ่อนของผู้บริโภค และต้องสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่ผู้รับสื่อที่เป็นเยาวชนว่าจะมีชีวิตอย่างไรโดยไม่ต้องชอบนักร้องคนนี้

ดิฉันเคยทำกิจกรรมที่เรียกว่า “ปั้นอาชีพในฝัน” มีเด็ก ๆ บั้นเพื่อนเป็นแดนเซอร์สักครึ่งหนึ่ง อีกครึ่งห้องก็เป็นนักร้อง จะหาคนที่ปั้นครูพยาบาล หมอ ได้ยากมาก เพราะอาชีพที่มีเกียรติในทุกวันนี้ คืออาชีพที่มีใบหน้าลงสื่อทุกวัน เราจึงต้องเรยนรูที่จะหัดให้เยาวชนเป็นผู้สร้างสื่อได้เอง โดยไม่ได้ให้แต่เทคนิควิธีการเท่านั้น

*เรียบเรียงจากการเสวนาหัวข้อ “ระบบการศึกษากับการพัฒนาเยาวชน” ผู้เสวนาประกอบด้วย จอน อึ้งภากรณ์ อดีตสมาชิกวุฒิสภา กรุงเทพมหานคร และรัศมี เผ่าเหลืองทอง จากสถาบันอาศรมศิลป์ มูลนิธิโรงเรียนรุ่งอรุณ โดยมี นිරมล เมธิ์สุกุล ดำเนินรายการ : การเสวนาครั้งนี้เป็นส่วนหนึ่งของการประชุมวิชาการหลัก โครงการก้าวอย่างองเข้าใจ ๔ สิงหาคม ๒๕๔๔ ณ ห้องแกรนด์บอลรูม โรงแรมรามารการเด็นส์ กรุงเทพฯ

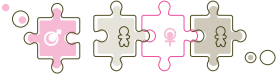

หลังจากได้มีโอกาสทำงานกับเยาวชนที่มีปัญหา เช่น เยาวชนที่อยู่ในสถานพินิจ เยาวชนที่ถูกเรียกเก็บค่าเล่าเรียนแพง หรือเป็นเยาวชนของคณกลุ่มน้อย ทำให้เห็นว่าสิ่งที่เยาวชนขาดมากขึ้นเรื่อยๆ คือ การรู้จักพัฒนาความเป็นตัวของตัวเองในเรื่องที่ถูกต้อง เช่น ความมั่นใจในสิ่งที่ตนเป็นตนคิดและตนเองเลือก ซึ่งความมั่นใจจะเกิดขึ้นไม่ได้ถ้าไม่มีการหล่อหลอมวิธีคิดว่าจะให้ไปในทางใด

เราสามารถเรียนรู้ทักษะการฟัง การคิด ได้จากการทำกิจกรรมศิลปะที่หลายคนอาจรู้จักการเล่นในชื่อที่เรียกว่า บทบาทสมมติ ซึ่งก็คือการเล่นละคร

ละคร เป็นกระบวนการแสดงออกและกระบวนการสร้างสรรค์ การนำกระบวนการของละครมาใช้ทำให้เราไม่ต้องมานั่งอธิบาย ต่างคนก็รับรู้ได้ด้วยความรู้สึก แม้แต่เวลาเรานั่งดูละคร (ที่ดี) เราก็สามารถได้บทเรียนจากการนั่งดู เพราะกระบวนการของละครที่หมายถึงนั่นคือ กระบวนการที่เป็นอุดมคติ สามารถยกระดับความคิดและจิตใจของผู้ชมได้ เช่น การดูหนังเรื่องหนึ่งที่ทำให้เราเรียนรู้การอดทนอดกลั้นของคนบางคน ความรู้สึกที่ได้รับระหว่างชม ระหว่างฟังนั้นจะประทับอยู่ในจิตใจ และเมื่อเราเจอสถานการณ์บางอย่างที่ใกล้เคียงความเป็นจริง ความรู้สึกเหล่านั้นก็สามารถนำมาใช้สอนเรา

ละครเป็นกิจกรรมที่ไม่สามารถทำได้คนเดียว ต้องใช้ความร่วมมือจากคนหลายคน และเยาวชนทุกคนต่างอยากได้รับการยอมรับจากเพื่อน เพราะโดยธรรมชาติวัยรุ่น เป็นวัยที่ติดเพื่อนมากกว่าผู้ใหญ่ หากเราเบนความรู้สึกที่ต้องการการยอมรับไปในทางสร้างสรรค์ ไปในทางที่รู้จักการให้ผู้อื่นได้ เมื่อให้เขาทำกิจกรรมเหล่านี้ จะทำให้เยาวชนภูมิใจกับบทบาทที่ได้รับและพวกเขาจะมีความคิดเชิงบวก จากนั้นก็จะมีความตั้งใจ เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้น ชีวิตจะไม่ล่มสลายโดยง่าย

กิจกรรมประเภทตักตลลลลลล คืออีกตัวอย่างที่ชัดเจน ถึงจะเป็นกิจกรรมเล็กๆ ก็ตาม แต่ถ้าวิเคราะห์ลลลลไปแล้ว เราจะเห็นถึงหลักการของความสัมพันธ์ระหว่างคน กิจกรรมเหล่านี้ช่วยทุนแรง เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ทางอ้อม ซึ่งก่อให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างคนด้วยกันได้

ประสบการณ์ของตัวดิฉันในการสอนเขียนบทให้กับนักศึกษามหาวิทยาลัย ตอนที่ยากที่สุดคือ การคิดเรื่องว่าจะเขียนเรื่องอะไร ซึ่งดิฉันจะให้การบ้านว่า ห้ามเอาเรื่องของตัวเองและคนใกล้ตัว เพราะการเรียนรูเรื่องคนไกลตัวออกไป ทำให้เขาเริ่มสนใจในตัวผู้อื่นมากกว่าการส่องกระจกตัวเอง และช่วยให้ทำงานที่น่าสนใจมากขึ้น

แม้การสอนเรื่องเพศศึกษาของเราที่ให้กับเด็กนั้นจะมีกระบวนการที่น่าสนใจ เพราะทำให้เยาวชนได้ลองคิดในแง่อื่นๆ บ้าง แต่สิ่งที่ยังขาดคือการทำให้เยาวชนเข้าใจถึงปัญหาของสังคมว่าเชื่อมโยงกับตนเองอย่างไร สิ่งเหล่านี้มีความสำคัญสำหรับเยาวชนที่ต้องเติบโตเป็นผู้ใหญ่ เพราะการที่เยาวชนจะรู้สึกว่าเป็นหน่วยหนึ่งของสังคม ต้องมาจากการปลูกฝัง ถ้าจำลองสถานการณ์สังคมมาให้เด็กในช่วงวัยรุ่นคิด ตัดสินใจได้ เรายังสามารถสอดแทรกเรื่องราวต่างๆ ได้ระหว่างการพูดคุยในห้องเรียน เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจว่าชีวิตเราไม่ได้มีมิติเรื่องเพศอย่างเดียว

ดังนั้น การที่เราจะสอนเยาวชนในเรื่องเพศ ซึ่งเป็นเรื่องที่เด็กให้ความสนใจ และสามารถพาไปสู่เรื่องปรัชญา เรื่องความคิดทางเพศของสังคมที่แตกต่างกันไป จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อผู้สอนมีความรู้กว้างขวาง การทำเช่นนั้นจะพาผู้ศึกษาให้มีทัศนคติที่กว้างขึ้น เข้าใจถึงที่มาของความเชื่อ อดติเรื่องเพศที่มีอยู่จริง เมื่อเข้าใจว่าสิ่งเหล่านี้มาจากไหน ก็จะทำให้เข้าใจถึงความแตกต่างตั้งแต่ในเรื่องส่วนตัว เรื่องผู้อื่น และจะทำให้เราใจกว้างมากขึ้น

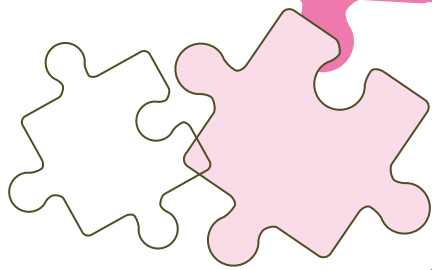

ไปให้ไกลกว่าค้นพบตัวเองจากกระจก

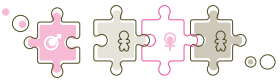

“โดยธรรมชาติวัยรุ่น เป็นวัยที่ติดเพื่อนมากกว่าผู้ใหญ่ หากเราเบนความรู้สึกที่ต้องการการยอมรับไปในทางสร้างสรรค์ ไปในทางที่รู้จักการให้ผู้อื่นได้ เมื่อเยาวชนได้ทำกิจกรรมจะทำให้เยาวชนภูมิใจกับบทบาทที่ได้รับ และพวกเขาจะมีความคิดเชิงบวก จากนั้น ก็จะมีกำลังใจ เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้น ชีวิตจะไม่ล่มสลายโดยง่าย”

๓๓๗

คิดอย่างสร้างสรรค์ ทำห้องเรียนให้สนุก*

ชาตรี สำราญ, นิรมล เมธีสุวกุล,
สุนิสา ชื่นเจริญสุข

“การทำห้องเรียนให้สนุก ขอให้ครูอย่าสอน เพราะมันน่าเบื่อ”

เป็นคำแนะนำสั้นๆ แต่ “ได้ใจ” จากปากครูผู้สอนที่เห็นความสำคัญของการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ด้วยการลงมือทำมากกว่าการท่องจำ นั่นคือ **ชาตรี สำราญ** ครูต้นแบบภาษาไทยจากโรงเรียนครูชนพัฒนา อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

หลักการสำคัญที่ทำให้การสอนสัมฤทธิ์ผลนั้น ครูชาตรีแบ่งปันเทคนิคว่าต้องเป็นการสอนเพื่อให้เด็กรู้ โดยต้องตัดหูออก ให้เห็นแต่ตา และต้องเห็นด้วยจิตวิญญาณ คือให้ได้เห็นในสิ่งต่างๆ อย่างชัดเจน แล้วเด็กก็จะรู้

เทคนิคสำคัญในการทำห้องเรียนให้สนุกของชาตรีคือ การสอนแบบไม่สอน เช่น การสอนให้เด็กนักเรียนเข้าใจถึงปัญหาเอดส์ แม้จะเป็นครูคณิตศาสตร์ แต่ก็สามารถบูรณาการให้เรื่องเอดส์และตัวเลขมีความสัมพันธ์กันได้อย่างคาดไม่ถึง โดยให้เด็กไปคุยกับครอบครัวที่มีผู้ติดเชื้อเอชไอวี แล้วจดค่าใช้จ่ายในแต่ละเดือนของครอบครัวนั้น ทำเป็นบัญชี ครูให้เด็กทำงานเด็กบอกว่าเบื่อ จากนั้น ก็จะถามเด็กต่อไปว่า ได้เห็นอะไรจากบัญชีบ้าง

*เรียบเรียงจากการเสวนาในหัวข้อ **คิดอย่างสร้างสรรค์ ทำห้องเรียนให้สนุก** โดยมีผู้ร่วมเสวนาคือ **ชาตรี สำราญ** ครูต้นแบบภาษาไทย ปี พ.ศ.๒๕๔๐ **นิรมล เมธีสุวกุล** พิธีกรรายการโทรทัศน์ และ **สุนิสา ชื่นเจริญสุข** ครูประจำโรงเรียนรุ่งอรุณ โดยมี **กมลทิพย์ ยุทธิวัฒน์** อาจารย์จากวิทยาลัยเทคนิคนครศรีธรรมราช เป็นผู้ดำเนินรายการ การเสวนาดังนี้เป็นส่วนหนึ่งของการประชุมวิชาการ “เพศศึกษาเพื่อเยาวชน” ครั้งที่ ๒ ในงานเอดส์ภาคประชาชน ณ ห้องสนามหลวงระหว่างวันที่ ๒๓-๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๔๔

ชาตรีย้ำว่า บทบาทของครูควรเป็นเพียงผู้สร้างสถานการณ์ขึ้นมา แล้วปล่อยให้เด็กเผชิญกับสถานการณ์นั้นด้วยตัวเอง แล้วจึงให้เด็กบันทึก และถ่ายทอดออกมา ครูต้องไม่ทำตัวเป็นพระเอก อย่างเช่นเรื่องเอดส์ ก็ควรให้เด็กได้เรียนรู้จากผู้ที่ติดเชื้อโดยตรง เพราะเขามีประสบการณ์ตรง มากกว่าครูที่ได้รับการถ่ายทอดมาอีกทอดหนึ่ง

“คือเมื่อตระหนกแล้ว เด็กก็จะตระหนก และเมื่อผู้ใหญ่กระทำสิ่งใด ก็ตาม พังระลิกไว้ว่า เด็กมักจะทำตาม ฉะนั้น การออกกฎระเบียบต่างๆ ผู้ใหญ่ก็ต้องเข้าใจเด็ก เพราะหนังสือเรียนที่ดีที่สุด คือหนังสือที่เด็กเขียนเอง อาจารย์จึงให้อุปกรณ์ต่างๆ แก่เด็ก เพื่อให้เด็กสร้างสรรค์สมุดของตัวเองขึ้นมาคนละหนึ่งเล่ม ให้เด็กบันทึกสิ่งที่ได้เรียนรู้มาลงไป”

ดังนั้น การสอนคณิตศาสตร์ด้วยการสั่งให้เด็กท่องสูตรคูณจึงไม่มีประโยชน์ใดๆ ในความเห็นของครู

ในขณะที่ครูชาตรีสนับสนุนให้ผู้เรียนค้นพบข้อมูลด้วยตนเอง **นิรมล เมธีสุวกุล** หรือ พี่นก พิธีกรรายการโทรทัศน์ชื่อดังที่ดำเนินรายการร่วมกับเด็กๆ ได้อย่างเป็นธรรมชาติเชื่อว่ามนุษย์และเด็กทุกคนเกิดมาพร้อม อັตลักษณ์ที่เป็นลักษณะพิเศษเฉพาะตัว จึงไม่เห็นด้วยกับคำกล่าวที่ว่า “เด็กคือผ้าขาว” เพราะเป็นการทำให้ทุกคนเหมือนกันหมด แต่ในความเป็นจริง เด็กแต่ละคนมีความชอบ ความถนัดที่แตกต่างกัน ดังนั้น จึงใช้มาตรฐานเดียวกันไม่ได้

นิรมลเห็นด้วยกับชาตรีว่าครูจะต้องลดบทบาทลงเป็นเพียงที่ปรึกษา คอยควบคุมสถานการณ์อยู่ห่างๆ ไม่ทำตัวเป็นศูนย์กลาง เพื่อให้เด็กคิดเป็น เกิดการเลือกว่าควรจะทำสิ่งใด และเก็บความรู้ส่วนใดไว้บ้าง และที่สำคัญ เมื่อขาดข้อมูล แล้วจะหาความรู้นั้นได้จากที่ใดได้บ้าง นอกจากนี้ ควรเปิดโอกาสให้เด็กได้พบสิ่งใหม่ๆ จากการเดินตามผู้อื่น หรือตามสื่อ และนักการ

ศึกษา เด็กก็จะได้ย่อยข้อมูล เลือกทำตามความถนัดและศักยภาพของตนเอง แล้วพัฒนาเป็นองค์ความรู้ เพื่อให้ตนเอง คนรอบข้าง และโลกมีความสุข

“เราต้องมองเข้าไปในดวงตาของเด็ก ดูสภาวะแวดล้อมของเด็กว่ามี สิ่งใดที่จะทำให้เด็กเรียนรู้ได้บ้าง และควรให้เด็กได้เรียนในสิ่งที่ชอบ ไม่ใช่ว่ามีทางเลือกให้เด็กแต่เป็นทางเลือกแกมบังคับ เช่น บอกว่ามีวิชาเสริม ๖ วิชา แต่สอนจริงเพียง ๒ วิชา เด็กก็จะเข้าใจที่ไม่ได้เรียนในสิ่งที่ตนอยากเรียน”

นิรมลเสนอว่าหากจะให้เด็กเรียนอย่างสนุก ควรมีการจัดการเรียนรู้ ที่ดีที่เหมาะสมกับวัย สอดคล้องกับวิถีชีวิต การมีส่วนร่วมของชุมชน และที่สำคัญคือการมีส่วนร่วมของเด็ก เพราะเมื่อเด็กได้เรียนวิชาที่ชอบแล้ว เด็กก็ จะมีความสุข และรู้จุดประสงค์ของวิชานั้น จนในที่สุด เด็กจะเรียนได้สำเร็จ

เมื่อมองถึงสภาพห้องเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ นิรมลเห็นว่าควรเป็น ห้องเรียนที่น่าเรียน ต้องมีครูที่ใจดี รักเด็ก แต่ไม่จำเป็นต้องตามใจเด็ก เด็กแค่ต้องการคนกล่อมเกล่า ต้องการคนที่จะบอกว่า อะไรดี อะไรไม่ดี บางอย่างเด็กก็ไม่ต้องการจะเรียนรู้เอง อยากฟังแค่ประสบการณ์ แต่บางสิ่ง ก็อยากจะเรียนรู้ด้วยตนเอง

นอกจากนี้ ในการทำกิจกรรมที่สนุกนั้นไม่ควรทำเป็นขั้น โดยไม่มีการเชื่อมโยง ไม่มีกระบวนการ ดังนั้น การเรียนที่สนุกจึงต้องมีการวางแผน ให้ดี เพราะการเรียนรู้อย่างน้อยๆ หนึ่งอย่าง แล้วคิดว่าตัวเองเก่งแล้ว เป็นเรื่องอันตราย

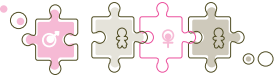
ซึ่งในเรื่องนี้ **สุนิสา ชื่นเจริญสุข** หรือครูโม ครูโรงเรียนรุ่งอรุณ โรงเรียนที่เชื่อว่าเด็กสามารถพัฒนาตนเองและศึกษาตนเองได้อย่างถูกต้อง เหมาะสมตามสถานการณ์ต่างๆ ซึ่งจะนำไปสู่ความมีอิสรภาพทางปัญญา ในที่สุด ได้ยกตัวอย่างการจัดการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนของโรงเรียนซึ่ง

สอดคล้องกับความเห็นของนิรมลในเรื่องการวางแผนและการสอนเรื่องใกล้ตัว ว่าที่โรงเรียนให้เด็กเรียนรู้เรื่องกิน เรื่องอยู่ โดยให้ลงมือทำจริง เช่น ให้เด็กทำอาหารโดยใช้อุปกรณ์จริง เพราะโรงเรียนถือเป็นการพัฒนาการใช้มือ บางครั้ง เด็กก็จะสร้างสรรค์สิ่งใหม่ขณะที่เรียนรู้กิจกรรมนั้น เช่น สมมติให้กึ่งเป็นโทรศัพท์ เพราะเห็นว่ามียูปรองคล้ายคลึงกัน หรือการให้เด็กมีส่วนร่วมในงานสมโภชพระพุทธรูป เพื่อปลูกฝังให้เด็กรักศาสนา และมอบงานให้เด็กทำตาข่ายหน้าช่างที่ต้องอาศัยการจัดระเบียบของวัสดุที่ใช้ โดยก่อนหน้านั้นได้สอนเรื่องการจัดหมวดหมู่ หรือวิชาคณิตศาสตร์ก่อนด้วยการพาไปบ้านพิพิธภัณฑ์ เพื่อให้เด็กเห็นตัวอย่างของการจัดหมวดหมู่ที่ดี เมื่อเด็กเห็นแล้ว ก็จะรู้จักความหมายของการจัดหมวดหมู่สิ่งของให้เป็นระเบียบ จากนั้น เด็กก็จะนำสิ่งที่ตนเห็นมาใช้กับงานของตนเองได้

“บทบาทของครูควรเป็นเพียงผู้สร้างสถานการณ์
ขึ้นมา แล้วปล่อยให้เด็กเผชิญกับสถานการณ์นั้นด้วย
ตัวเอง แล้วจึงให้เด็กบันทึกและถ่ายทอดออกมา
ครูต้องไม่ทำตัวเป็นพระเอก”

รอบด้านอย่างมั่นใจ*

วรานุช ชินวรโสภาค
องค์การแพช

ท่ามกลางเสียงตอบรับกับ ‘เพศศึกษา’ ว่าเป็นเรื่องที่ต้องทำ มีเสียงเล็กๆ ของคนในระดับปฏิบัติการที่พร้อมลงมือทำเรื่องนี้จำนวนไม่น้อยที่ปรารถนาให้ได้ยินว่า...

‘อยากสอนเพศศึกษาแบบรอบด้าน เพราะเห็นประโยชน์ แต่บรรยากาศในโรงเรียนมีแต่เรื่อง “รักนวลฯ” จนไม่กล้าสอนเพศศึกษาแบบรอบด้าน ทำไงดี...’

งานวิจัยประเมินผลของกลุ่มที่เฝ้าศึกษาติดตามการจัดการเรียนรู้เพศศึกษาแบบรอบด้าน (Comprehensive Sexuality Education) ล่าสุด^๑ ยืนยันอีกครั้งว่า

- การสอนเพศศึกษาไม่มีผลต่อการทำให้เยาวชนมีเพศสัมพันธ์มากขึ้น
- การจัดการเรียนรู้แบบ “เพศศึกษาแบบรอบด้าน” ก่อให้เกิดผลลัพธ์ในเชิงพฤติกรรมของเยาวชนที่ได้เรียน คือ ๑) ชะลอการมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรก ๒) ลดจำนวนคู่นอน และ ๓) ใช้ถุงยางอนามัยในการมีเพศสัมพันธ์มากขึ้น

* ตีพิมพ์ครั้งแรกในวารสาร สังวาสสาระ ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๒๒ ตุลาคม - ธันวาคม ๒๕๕๐

^๑ Douglas Kirby, Ph.D., Impact of Sex and HIV Education Program on Sexual Behaviors of Youth in Developing and Developed Countries, 2006

- เพศศึกษาแบบรอบด้านให้ข้อมูลทั้งเรื่อง การไม่มีเพศสัมพันธ์ เป็นวิธีที่ปลอดภัยที่สุด (= ‘รักนวล’?) การลดจำนวนคู่นอนเป็นการช่วยลดโอกาสเสี่ยง และการให้ข้อมูลรวมทั้งสร้างความมั่นใจในการใช้ถุงยางอนามัยเพื่อป้องกันหากมีเพศสัมพันธ์ ทั้งหมดนี้เป็นข้อมูลที่เสริมกันในเรื่องการสร้างทางเลือก มิได้ขัดแย้งกัน แต่ประการใด

หมายความว่า เพศศึกษาแบบรอบด้านมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเยาวชนในทางบวก คือช่วยป้องกันผลในทางลบ ไม่ว่าจะเป็นการตั้งครรภ์เมื่อไม่พร้อม หรือการติดเชื้อเอชไอวี

และหมายความว่า หากเราจัดเพศศึกษาแบบรอบด้าน ก็หมายรวมถึงเรื่องรักนวลฯ หรือการเลือกจะไม่มีเพศสัมพันธ์ ก็เป็นเนื้อหาหนึ่ง

เพียงแต่ไม่ใช่การบอกให้เชื่อ หรือให้ทำพิธีสาบานตนว่าจะรักนวลฯ

สิ่งที่เราทำกันในการจัดเพศศึกษารอบด้านคือ ให้ข้อมูลเรื่อง ‘รักนวลฯ’ หรือการเลือกไม่มีเพศสัมพันธ์ว่าเป็นทางเลือกที่ปลอดภัยที่สุด และต้องมาพร้อมกับกระบวนการชวนคิด วิเคราะห์ ให้เห็นและเข้าใจด้วยว่า เพศสัมพันธ์จะเกิดขึ้นได้อย่างไร เรามีความเชื่อหรือให้คุณค่าในเรื่องเพศสัมพันธ์อย่างไรบ้าง หากไม่ต้องการมีเพศสัมพันธ์ อะไรจะช่วยให้เราทำได้ อย่างที่ตั้งใจ และอะไรอาจเป็นอุปสรรค หากเห็นอุปสรรคแล้วจะเตรียมการรับมือแก้ไขอย่างไร เราจะสื่อสารเรื่องนี้กับคนที่เป็นแฟนเราอย่างไร รวมทั้งให้ข้อมูลเสริมว่าหากวันใดวันหนึ่งตัดสินใจจะมีเพศสัมพันธ์ การใช้ถุงยางเป็นวิธีการที่จะช่วยป้องกันทั้งเรื่องท้องและการติดเชื้อโรคทางเพศสัมพันธ์ รวมทั้งเอชไอวีด้วย

ใช่ไหมว่า เป้าหมายและผลที่อยากเห็นในการจัดเพศศึกษา ไม่ใช่เรื่องเด็กๆ จะรักนวลฯ หรือไม่ แต่คือทำให้เด็กๆ แต่ละคน **ซึ่งไม่มีใคร**

สอบด้านอย่างเน้นใจ

เหมือนใคร คิดเป็น และเลือกทางเลือกที่ดีที่สุดสำหรับตัวเองได้ โดยใช้ทั้งความรู้และทักษะที่ได้รับการฝึกฝน ทั้งการคิด วิเคราะห์ ใช้เหตุผลในการตัดสินใจ การรับผิดชอบผลของการตัดสินใจ การเอาใจเขามาใส่ใจเรา เห็นคุณค่าของตนเอง บอกความต้องการ ความรู้สึก ความคิดเห็นของตนเองได้ พร้อมๆ กับที่รู้จักฟังและเคารพความเห็นที่แตกต่างของคนอื่นๆ

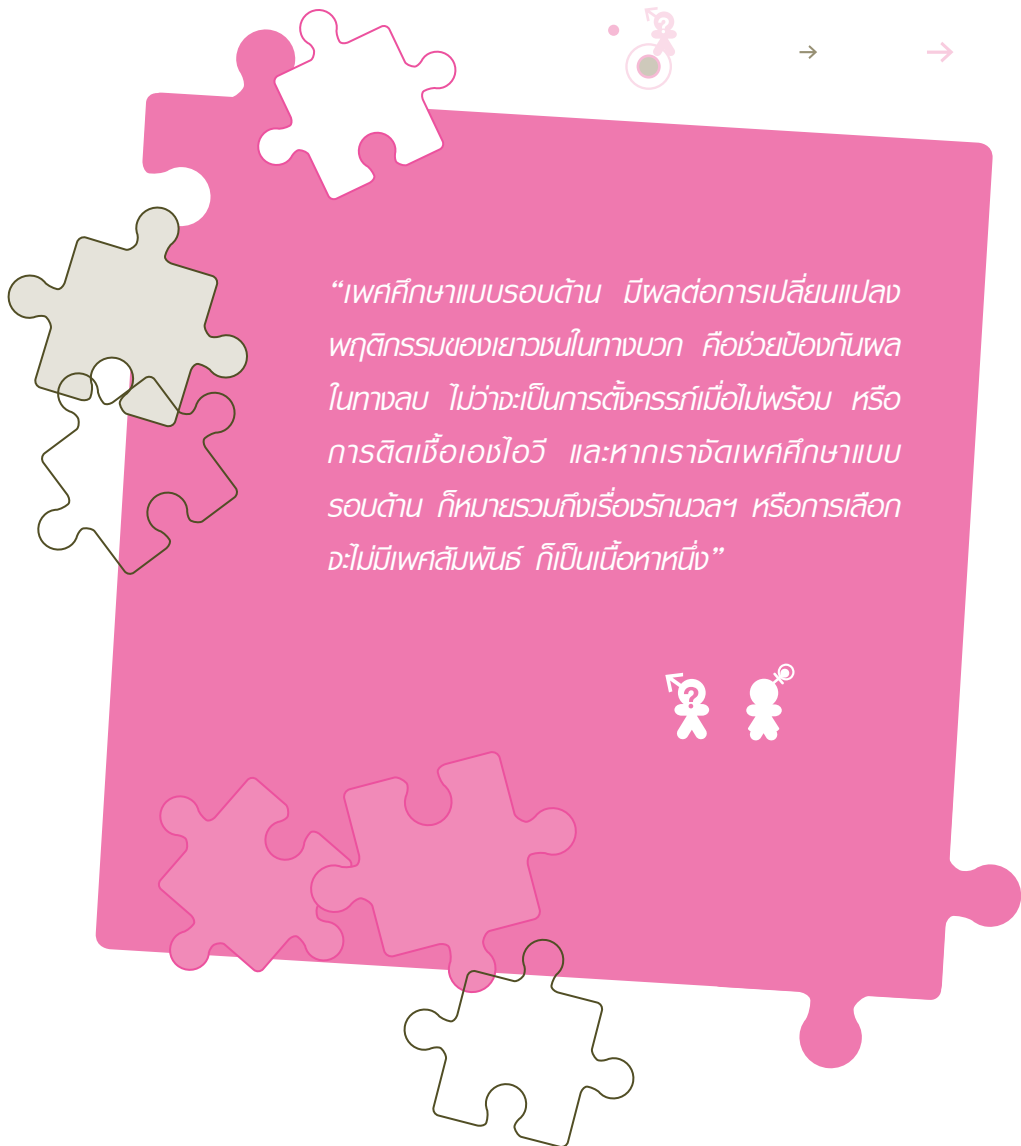
ไม่มีกรรมัง คำตอบที่ถูกต้องที่สุด สำหรับชีวิตที่หลากหลาย

พร้อมลงมือทำ และพร้อมอธิบาย 'เพศศึกษารอบด้าน' ที่เราทำหรือยัง

ชวนกระโดดเข้าโพรง
ว่าด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้เพศศึกษารอบด้าน

จริยธรรมในการสอนเพศศึกษา*

วรานุช ชินวโรโสภาค
องค์การแพธ

The fatal pedagogical error is to throw answers, like stones, at the heads of those who have not yet asked the questions.

Paul Tillich

ความผิดพลาดที่ร้ายแรงของการศึกษา
ก็คือการโยนคำตอบให้ เหมือนขว้างก้อนหินใส่หัวคนที่ยังไม่มีทันจะตั้งคำถาม

คำถามหลายคำถาม ที่มาจากผู้ใหญ่หลายคนต่อการจัดการเรียนรู้ เรื่องเพศศึกษาสำหรับเยาวชน มักเป็นคำถามในเชิง ‘จริยธรรม’ ต่อเรื่องเพศศึกษา

ตัวอย่างคำถามหรือข้อคิดเห็นเหล่านั้น ได้แก่

- ในเมื่อการมีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียนไม่ดี ทำไมเราไม่ห้าม หรือสอนเด็กว่าอะไรผิด อะไรถูก
- สังคมไทยยังยึดถือเรื่องการรักษาพรหมจรรย์ของผู้หญิง การสอนหรือแนะนำเรื่องการใช้ถุงยางอนามัย จะเป็นการทำให้ผู้หญิงไม่รักนวลฯ มากขึ้นหรือไม่
- คุณค่าของผู้หญิงอยู่ที่รักษาความบริสุทธิ์จนกว่าวันแต่งงาน ถ้าเสียไปแล้วก็หมดคุณค่า เป็นลูกชายเรา เราก็อยากให้ได้ผู้หญิงบริสุทธิ์

*ตีพิมพ์ครั้งแรกในวารสาร สังวาสสาระ ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๔ มิถุนายน ๒๕๔๗

- การทำแท้ง เป็นเรื่องความไม่รับผิดชอบ เป็นบาป
- คุณธรรมทางเพศ หมายถึงการมีเพศสัมพันธ์เมื่อถึงวัยอันควร เท่านั้น
- เด็กยังไม่มีความรู้ดีพอ คิดไม่รอบด้านหรอก ต้องบอกต้องสอน
- เด็กเดี๋ยวนี้ไม่รู้จักคิด มีเพศสัมพันธ์กันง่ายๆ แค่แลกกับ โทรศัพท์มือถือก็ได้
- เด็กที่มีปัญหา (เรื่องเพศ) ส่วนใหญ่ เป็นเด็กที่มาจากครอบครัวแตกแยกทั้งนั้น
- ฯลฯ

การพยายามตอบคำถามเหล่านี้ เราคงต้องพิจารณาที่มาที่ไปของเรื่องราว สถานการณ์จริงในสังคม และเกณฑ์คุณค่าที่สังคมกำหนดขึ้น เพื่อช่วยให้ตอบคำถามเหล่านี้ได้อย่าง ‘ถูกต้อง’ มากขึ้น

การเปิดใจกับ “ความหลากหลายในโลกแห่งความแตกต่าง”

กล่าวให้ถึงที่สุด เราแต่ละคนล้วนไม่อาจสลัดระบบการให้คุณค่าของตัวเอง ซึ่งผ่านกระบวนการหล่อหลอมมาทั้งจากการเลี้ยงดูของครอบครัว การเรียนรู้จากโรงเรียน เพื่อน ชุมชน ศาสนา ฯลฯ

อย่างไรก็ดี หากสังเกตให้ดี จะเห็นว่าระบบการให้คุณค่า ความเชื่อ ว่าอะไรดีไม่ดี ไม่ใช่เรื่อง ‘มั่นคงถาวร’ แต่มีการปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัย สถานที่ สถานการณ์ หรือผู้คนที่เรามีปฏิสัมพันธ์ด้วย กระทั่งกฎหมายหรือบรรทัดฐานทางสังคม ก็ยังเปลี่ยนได้เมื่อเวลาผ่านไป สถานการณ์ชีวิตหลายอย่าง ไม่อาจชี้ถูกชี้ผิดได้แบบฟันธง เพราะยังมีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน และสังคมเองก็มีที่ทำ ‘อนุญาต’ ให้พฤติกรรมบางอย่างที่คนบาง

กลุ่มเห็นว่า ‘ผิด’ คงอยู่ได้ เช่น การสูบบุหรี่ กินเหล้า เล่นการพนัน มีเพศสัมพันธ์นอกคู่สมรส ซื้อขายบริการทางเพศ การเลือกปฏิบัติต่อบุคคล หรือการใช้อภิสิทธิ์ ฯลฯ

เราจึงเห็นความขัดแย้งของมาตรฐานจริยธรรมทางสังคมปรากฏขึ้นเสมอ และอาจหัวเราะไม่ออก เมื่อเห็นคนบางกลุ่มพร่ำสอนเรื่องคุณธรรมของสังคมในนามของ “ผู้พิทักษ์วัฒนธรรม” แต่มีข้อยกเว้นที่จะไม่พูดถึงความเป็นไปในชีวิตของ ‘คนจริงๆ’

ขณะที่สังคมยกย่องคนที่ประสบความสำเร็จในชีวิตด้วยมาตรวัดทางเศรษฐกิจและรายได้ โดยอาจไม่คำนึงถึงที่มาของรายได้เหล่านั้น สังคมก็พร้อมจะประณามเยาวชนที่ ‘ฟุ้งเฟ้อ’ โดยลืมตั้งคำถามว่า เหตุใดเยาวชนถึงอยากได้ อยากมี รวากับว่าค่านิยมฟุ้งเฟ้อบังเอิญเพิ่งเกิดขึ้นในยุคสมัยนี้หรือติดมากับยีน (gene) โดยที่ผู้ใหญ่หรือสังคมไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องหรือต้องร่วมรับผิดชอบเลย

เช่นนี้แล้ว ใครเป็นคนกำหนดว่ามาตรฐานจริยธรรมทางสังคมแบบไหนดี ไม่ดี ถูก ผิด หรือเป็นเรื่องว่าใครได้ประโยชน์ หรือเพื่อประโยชน์ของใคร

วิถีทางเพศ: ความแตกต่างที่ไม่อาจปฏิเสธ (แต่อาจยังไม่กล้า หรือไม่พร้อมจะยอมรับ)

การเคารพความแตกต่างย่อมมีนัยยะในทางปฏิบัติว่า เราเคารพตัวเองและเคารพคนอื่น ยอมรับว่าคนทุกคนมีคุณค่า มีศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ และควรได้รับการปฏิบัติที่เท่าเทียม

ใช่หรือไม่ว่า หากเราชอบคนต่างเพศ หมายความว่า คนที่ชอบคนเพศเดียวกันไม่สามารถอยู่ร่วมกับเราได้ เพราะเขา ‘ผิดปกติ’ หรือจริงๆ แล้ว เขาเพียงมีความชอบที่ ‘แตกต่าง’ จากเราเท่านั้น

ใช่หรือไม่ว่า การมีเพศสัมพันธ์อย่างปลอดภัยและรับผิดชอบ ไม่มีผลกระทบต่อทางลบตามมา เป็นเรื่องที่ยอมรับได้หากคนที่กระทำ ‘อยู่ในวัยอันควร’ ดังนั้น เยาวชนซึ่งอยู่ในวัยไม่สมควร ขาดวุฒิภาวะ (ซึ่งเชื่อว่ามากับวัยที่มากขึ้น) จึงไม่ควรมีเพศสัมพันธ์ ทว่า เราก็มองเห็น ‘ผู้ใหญ่’ มากมายที่มีเพศสัมพันธ์แบบไม่ปลอดภัย และไม่รับผิดชอบ แต่เพียงเพราะเขาเป็นผู้ใหญ่ เราและ ‘สังคม’ ไม่มีอำนาจไปสั่งหรือจัดการกับ ‘ผู้ใหญ่’ ได้

ใช่หรือไม่ว่า หญิงสาวที่เผชิญสถานการณ์ที่ต้องตัดสินใจว่าควรจะทำแท้งหรือไม่ สมควรเกรงกลัวต่อบาป และต่อกฎหมายที่สังคมกำหนดไว้ ด้วยการตัดสินใจตั้งครรภ์ต่อไป โดยละวางชีวิตจริงที่ตนต้องเผชิญ เพื่อจะได้เป็น ‘ผู้หญิงดี’ ของสังคม

ใช่หรือไม่ว่า เยาวชนที่มาจากครอบครัวที่มีเพียงพ่อหรือแม่คนใดคนหนึ่งดูแล หรืออยู่ภายใต้การดูแลของญาติที่ไม่ใช่พ่อแม่ จะถูกเรียก (หรือให้ร้ายกว่านั้น ‘ตีตรา’) ว่ามาจาก ‘ครอบครัวแตกแยก’ เพียงเพราะอุดมการณ์ครอบครัวของคนส่วนใหญ่บอกว่า ‘ครอบครัวที่ดี ต้องมีพ่อแม่ลูก’ ซึ่งยังส่อนัยว่า เด็กคนนี้จะต้องเป็น ‘เด็กมีปัญหา’ (อย่างแน่นอน)

ในเรื่อง ‘ครอบครัว’ องค์การอนามัยโลกได้อธิบายไว้ว่า ‘แนวคิดเรื่องครอบครัวไม่ได้จำกัดอยู่เพียงความสัมพันธ์ทางสายเลือด การแต่งงาน การมีชีวิตคู่ หรือการรับเลี้ยงดูอย่างถูกต้องเท่านั้น หากแต่ครอบครัวยังครอบคลุมถึงกลุ่มคนหลากหลายแบบที่ผูกพันกันบนพื้นฐานของความรู้สึก เชื่อใจ ไว้วางใจ การดูแลช่วยเหลือกัน และมีเป้าหมายชีวิตร่วมกัน’

การเมืองเรื่องเพศ: ความสัมพันธ์และอำนาจที่ไม่เท่ากันของผู้ใหญ่กับเด็ก

ในฐานะ ‘ผู้ใหญ่’ เรามีโอกาสและมักเลือกใช้ชีวิต เลือกทำงาน เลือกใช้เวลาสังสรรค์กับกลุ่มคนที่เชื่อ คิด และชอบในสิ่งที่คล้ายกับเรา จนหลายครั้งลืมไปว่านอกจาก ‘กลุ่มเรา’ แล้ว ‘กลุ่มอื่น’ อาจมีความคิด ความเชื่อ การให้คุณค่าที่ต่างจากเราอีกมากนักในเรื่องต่างๆ

ห้องเรียนหรือโรงเรียนเป็นหนึ่งในพื้นที่ที่รวมคนจากหลากหลาย วัฒนธรรมย่อย ความเชื่อ ศาสนา พื้นฐานครอบครัว ฯลฯ ห้องเรียนจึงเป็น พื้นที่ของความแตกต่างหลากหลาย ทั้งในด้านวัย ยุคสมัย ค่านิยม ฯลฯ ทั้งระหว่างนักเรียนด้วยกัน และระหว่างนักเรียนกับครู

จึงไม่ใช่เรื่องแปลกอะไร หากครูและนักเรียนในห้องเรียนหรือในโรงเรียน ซึ่งแม้จะบอกว่าเป็นคนไทยเหมือนกัน ก็อาจมีความคิดเห็น ความเชื่อ วิถีชีวิต และให้คุณค่าในเรื่องเพศที่ต่างกัน

แต่คงเป็นเรื่องแปลก หากภายใต้สถานการณ์ความหลากหลาย เช่นนี้ ครูในฐานะ “ผู้ใหญ่” จะมีสิทธิเลือกใช้กฎเกณฑ์ หรือมาตรฐาน จริยธรรมที่ตัวเองคิดว่าดีและถูกต้องเพียงหนึ่งเดียวในการพยายามทำให้นักเรียนทุกคนคิด เชื่อ ประพฤติ และมีมาตรฐานจริยธรรมเหมือนที่ครูเชื่อ โดยขาดความเข้าใจถึงความแตกต่างของชีวิตคนแต่ละคน และที่มาของพฤติกรรมต่างๆ ที่ถูกตัดสินว่าเป็นปัญหา

ใช่หรือไม่ว่า การที่มนุษย์ทุกคนมีศักดิ์ศรีและคุณค่าในตัวเอง อยู่ที่ ‘ความต่าง’ ไม่ใช่ ‘ความเหมือน’

จะใช้มาตรฐานจริยธรรมของใคร?

หากเราเห็นตรงกันว่าเยาวชนควรมีโอกาสในการเรียนรู้ และเข้าถึง ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับตัวเอง และข้อมูลที่จะช่วยเตรียมการให้เขาเติบโตอย่างมี คุณภาพชีวิตและสุขภาวะที่ดี

ความท้าทายจึงอยู่ที่ว่า ครูหรือผู้ใหญ่ที่จัดกระบวนกรการเรียนรู้เรื่อง เพศศึกษา จะเลือกส่งเสริม ‘คุณค่าในเรื่องวิถีชีวิตทางเพศ’ อย่างไร

ปัญหาหลักอาจไม่ได้อยู่ที่ครูต้องพยายามจัดกระบวนกรการเรียนรู้แบบ ไม่ตัดสินคุณค่า หรือต้องไม่สอดแทรกกรให้คุณค่าในเรื่องเพศเลย (ไม่ว่าจะ ทัศนนะ หรือค่านิยมแบบใด) แต่อาจอยู่ที่ครูถูกคาดหวังให้ส่งเสริมค่านิยม จริยธรรม ทัศนนะบางอย่างที่ครูเองก็รู้ว่าเป็นความขัดแย้งกับเรื่องคุณค่า ภายใในของตัวแเองและความเป็นจริงในสังคมที่พบเห็น อาจเป็นค่านิยม จริยธรรม ทัศนนะที่ขัดแย้งกับนักเรียนด้วย

ดังนั้น หากแนวคิดกรจัดกระบวนกรการเรียนรู้เพศศึกษาเริ่มต้นจาก การกำหนดหรือใช้กรรอบจริยธรรมแคบๆ ง่ายๆ เป็นพื้นฐานในการจัด กระบวนกรการเรียนรู้ เช่น กำหนดว่าอะไรถูกผิด ดีชั่ว เรื่องใดควรทำ ไม่ควร ทำ ตามมาตรฐานจริยธรรมกระแสหลัก โดยเห็นว่ทุกคนควรเหมือนกัน หมด คงมีครูหลายคนท่อาจไม่สะดวกใจในการสอนตามแบบนั้น

ยังไม่ต้องนับว่กรรอบแคบๆ นั้น จะทำให้นักเรียนหรือครรอบครัว ของนักเรียนอีกเท่าไรที่ไมสามารถ ‘เข้ากรรอบ’ นั้นได้ และต้องกลายเป็น ‘คนนอกกรรอบ’ ทั้งที่ชีวิตจริงที่เยาวชนเผชิญอยู่ทุกวันล้วนเป็นเรื่องความ ขัดแย้งทางวัฒนธรรม ค่านิยมในเรื่องเพศที่สื่อมวลชนบอกแบบหนึ่ง โรงเรียนบอกแบบหนึ่ง กระทรวงวัฒนธรรมบอกแบบหนึ่ง ตัวอย่างของ ผู้ใหญ่ในสังคมก็เป็นอีกแบบหนึ่ง เพื่อนทำอีกแบบหนึ่ง

ทำอย่างไร ให้กระบวนการเรียนรู้เพศศึกษาสามารถตอบสนองกับเยาวชนทุกคนและครูทุกคน โดยไม่มีใครถูกกีดกันจากการเรียนรู้ หรือถูก ‘ทำร้าย’ จากการต้องเรียนรู้

จึงเป็นเรื่องสำคัญยิ่งที่ครูเพศศึกษาต้องรู้เท่าทันการให้คุณค่าและมาตรฐานจริยธรรมของตัวเอง เข้าใจถึงที่มาและรากเหง้าของค่านิยมหรือการให้คุณค่าที่ตัวเองมี รวมทั้งตระหนักรู้เมื่อตนกำลังส่งผ่าน ถ่ายทอด ชี้นำ สิ่งที่ตนเองเชื่อสู่ผู้เรียน โดยคำนึงถึงผลกระทบและอุปสรรคที่อาจเกิดขึ้นในกระบวนการสร้างการเรียนรู้ และผลที่อาจเกิดกับผู้เรียน

เอกสารอ้างอิง

เนื่องน้อย บุณยนตร, จริยศาสตร์แห่งความเอื้ออาทร. **วารสารอักษรศาสตร์ ฉบับ ความรัก ความรู้ ผู้หญิง ผู้ชาย** ปีที่ ๓๒ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-มิถุนายน ๒๕๔๖): ๑๑-๓๕.

Teaching Human Sexuality, www.aspa.asn.au/projects/human/issues.htm

World Health Organization, **World AIDS Day: “AIDS and the Family”** Press Release WHO/38. 28 April 1994.

ชวนกระโดดเข้าโพรง
ว่าด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้เพศศึกษารอบด้าน

“ทำอะไร ให้กระบวนการเรียนรู้เพศศึกษาสามารถ
ตอบสนองกับเยาวชนทุกคนและครูทุกคน โดยไม่มีใคร
ถูกกีดกันจากการเรียนรู้ หรือถูก ‘ทำร้าย’ จากการ
ต้องเรียนรู้”

เพศศึกษากับคุณธรรม... บูรณาการที่ลงตัว*

เสาวนีย์ พนิชโยวาท

ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

ท่ามกลางกระแสเชี่ยวกรากแห่งสายวัฒนธรรมและเทคโนโลยีที่
ทันสมัย วัยรุ่นบ้างก็กระโจน บ้างก็ถูกชักจูง และมีไม่น้อยที่ถูกพลักไสลงสู่
เกลียวคลื่นนั้น เหล่าผู้ใหญ่ใจดีทั้งหลายต่างยื่นมือเข้ามาเพื่อช่วยเหลือ
มีโครงการดีๆ เพื่อเยาวชนมากมายเกิดขึ้น โครงการก้าวอย่างอย่างเข้าใจ
เกิดขึ้นก่อน โครงการคุณธรรมนำความรู้เกิดตามหลัง

ผู้เขียนอดไม่ได้ที่จะเทียบเคียงโครงการทั้งสองนี้

โครงการก้าวอย่างฯ เป็นโครงการที่ให้ความรู้เรื่องเพศแก่เยาวชน
ส่วนโครงการคุณธรรมนำความรู้มุ่งพัฒนาจิตใจให้เยาวชนเป็นคนดี

ทั้งสองโครงการล้วนมีจุดประสงค์ที่จะทำให้เยาวชนเป็นคนดี
มีคุณภาพ แต่ก็มีคนอีกไม่น้อยที่มีมุมมองต่างออกไป

เริ่มตั้งแต่บางคนเข้าใจว่า ‘เพศศึกษา’ หมายถึง ‘เพศสัมพันธ์’
คิดว่าเพศศึกษาเป็นการช่วยให้เด็กมีเพศสัมพันธ์ เป็นการชี้โพรงให้กระรอก
ทั้งที่กระรอกหาโพรงเจอโดยไม่ต้องมีใครไปชี้ เพราะเขามีแหล่งเรียนรู้มาก
มายเกินกว่าเราจะนึกถึงด้วยซ้ำ

*ตีพิมพ์ครั้งแรกในวารสาร สังวาสสาระ ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๒๐ เมษายน - มิถุนายน ๒๕๕๐

การสอนเพศศึกษาจึงเป็นวิธีการหนึ่งที่จะให้ความรู้ สร้างความเข้าใจ เกิดตกใจในกลุ่ม รู้จักคิด วิเคราะห์ และตัดสินใจ รวมทั้งรับผิดชอบ ต่อผลที่เกิดจากการตัดสินใจนั้นด้วย

ผู้เขียนได้ชมรายการทางโทรทัศน์ซึ่งเชิญคุณมีชัย วีระไวทยะ หนึ่งในหกสิบวีรบุรุษของโลกที่ได้รับการคัดเลือกจากนิตยสาร TIMES คุณมีชัย พูดในรายการตอนหนึ่งว่า ‘เราต้องให้เด็กเรียนรู้เรื่องเพศศึกษา เพราะถ้าเขาเข้าใจ เขาก็จะมีพฤติกรรมที่ดี’ ซึ่งผู้เขียนเห็นด้วยอย่างยิ่ง เพราะความรู้ ความเข้าใจ รวมทั้งการรู้จักคิด วิเคราะห์ จะนำไปสู่การรู้จักและเข้าใจตนเอง เข้าใจคนอื่นในสังคม

พูดถึงความเข้าใจคำว่า ‘คุณธรรม’ กันบ้าง หลายคนคิดว่า คุณธรรมจะเกิดได้ต้องนั่งสมาธิ สวดมนต์ ถือศีล และพยายามจัดอบรม ยึดเยียดกิจกรรมเหล่านี้ บางครั้งก็สร้างความเข้าใจผิด ทำให้เบื่อบ่นหาย เช็ดชขาดกับการเข้าค่ายคุณธรรมไปเลย (เช่นผู้เขียนเป็นต้น) บ้างก็เชิญวิทยากรมาบรรยายเป็นวันๆ ให้คุณธรรมเข้าหู ซึมซาบสู่สมอง แล้วไหลลงสู่ใจ แต่กลายเป็นเข้าหูซ้าย ทะลุหูขวา

สิ่งที่ได้รับคือ สมาธิอันแน่นหนา แม้ท่านจะบรรยายผ่านเครื่องขยายเสียงดังสัปดาห์ใด ผู้ฟังก็เข้าสู่สมาธิได้ดังลึกลับ

การประชุมของสำนักต่างๆ ในกระทรวงศึกษาธิการ สิ่งທີ່ประชุม ย้ำกันเสมอคือ คุณธรรมเกิดขึ้นในตัวคน แสดงออกถึงความเป็นคนดีจากจิตใจ ออกมาจากภายใน นำมาซึ่งความสุขของตนเองและคนรอบข้าง ไม่ใช่ การนั่งสมาธิ การสวดมนต์ การถือนศีลกินเจ

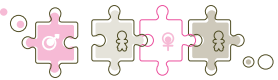
สิ่งเหล่านั้นเป็นความเชื่อและกิจกรรมของศาสนาพุทธเท่านั้น ขอให้
คำนึงถึงศาสนาอื่นๆ ด้วย

หากมองผิวเผิน ‘เพศศึกษา’ กับ ‘คุณธรรม’ เหมือนอยู่คนละขั้ว
แต่เมื่อมองลึกลงไปในเนื้อแล้วจะเห็นว่า ทั้งสองโครงการล้วนมุ่งให้เด็กและ
เยาวชนเป็นคนดี มีเหตุผล รับผิดชอบ รับผิดชอบต่อพลยอมเกิดจากเหตุ และ
ยอมรับผลจากการกระทำของตนเอง

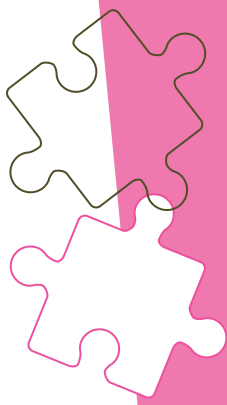
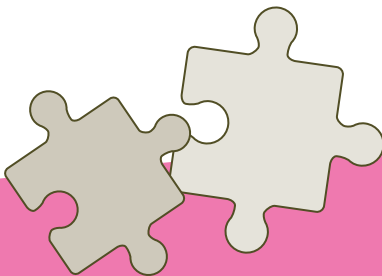
ทั้งสองโครงการจึงสามารถบูรณาการกันได้โดยผ่านกระบวนการ
จัดการเรียนรู้ทั้งในและนอกห้องเรียน

แต่ก่อนจะคาดหวังให้เด็กและเยาวชนเข้าใจและมีพฤติกรรมที่ดี
ผู้ใหญ่ควรทำความเข้าใจและตั้งหลักกันให้ดีเสียก่อน เพื่อที่จะพากันก้าว
เดินอย่างมั่นคง ไม่โซเซดิโซเซหรือเดินหลงทางอยู่นานกว่าจะถึงจุดหมาย

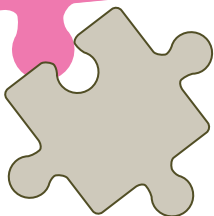

ชวนกระโดดเข้าโพรง
ว่าด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้เพศศึกษารอบด้าน

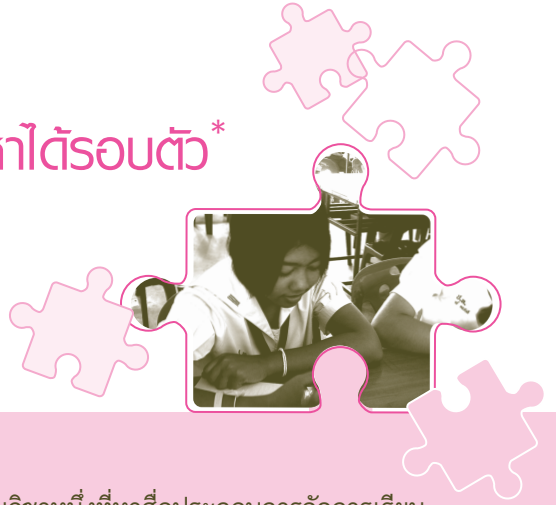
“หากมองผิวเผิน “เพศศึกษา” กับ “คุณธรรม” เหมือนอยู่คนละขั้ว แต่เมื่อมองลึกลงไปเนื้อแล้วจะเห็นว่า ทั้งสองโครงการล้วนมุ่งให้เด็กและเยาวชนเป็นคนดี มีเหตุผล รับฟังชอบ รับรู้ว่าจะยอมเกิดจากเหตุ และยอมรับผลจากการกระทำของตนเอง ทั้งสองโครงการจึงสามารถบูรณาการกันได้โดยผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้ทั้งในและนอกห้องเรียน”

‘สื่อ’ เพศศึกษา ภาโต้รอบตัว*

วารานุช ชินวรโสภาค
องค์การแพช

‘เพศศึกษา’ น่าจะนับเป็นวิชาหนึ่งที่ทำสื่อประกอบการจัดการเรียนรู้ได้ไม่ยาก เพราะเพศศึกษามีเนื้อหาที่ว่าด้วยวิถีชีวิตที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเพศหันไปทางไหนก็มีเรื่องราวที่อาจหยิบฉวยมาเป็นสื่อ หรือเป็นวัตถุดิบในการออกแบบแผนการเรียนรู้ได้

แน่นอนว่า ครูต้องเห็นความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงของประเด็นในสื่อเหล่านั้น กับวัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนรู้เพศศึกษาก่อน

สื่อเหล่านั้นมีหลากหลาย อาทิ ข่าวตามหน้าหนังสือพิมพ์ โฆษณา ทีวี เพลง ละคร ภาพยนตร์ หนังสือ ฯลฯ

ยังไม่นับสื่อบุคคล ตั้งแต่สมาชิกในครอบครัวที่เป็นแหล่งเรียนรู้ ลองคิดถึงการบ้านที่ให้ผู้เรียนเปรียบเทียบรูปแบบความสัมพันธ์ของหญิงชาย ๓ รุ่น รุ่นปู่ย่าตายาย รุ่นพ่อแม่ และรุ่นพี่ๆ น้องๆ

หรือชุมชนในฐานะแหล่งเรียนรู้ ให้ผู้เรียนลองสำรวจรูปแบบ ‘ครอบครัว’ ที่มีในชุมชน บทบาทของผู้หญิง/ผู้ชายในชุมชน ฯลฯ

สิ่งที่ปรากฏในข่าวที่วิพากษ์วิจารณ์กันรายวัน ก็สามารถหยิบไปสร้างการเรียนรู้ในวิชาเพศศึกษาได้ไม่ยาก อาทิ แพ้ชั้นการแต่งตัวของดารา

*ตีพิมพ์ครั้งแรกในวารสาร สังวาสสาระ ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๑๙ มกราคม – มีนาคม ๒๕๕๐

นักร้องที่ส่อแหลมเรื่องเพศ สื่อที่ชี้้นำให้เด็กไปเลียนแบบวัฒนธรรมตะวันตก เกมหรือการ์ตูนทำให้การใช้ความรุนแรงเป็นเรื่องธรรมดา ชาวคลิวิดิโอจะ ทำให้เด็กทำตาม ความเห็นต่อการติดตู้ขายถุงยางในสถานศึกษา การวิจารณ์ ชีวิตดาราสาวที่ตั้งครรภ์ รักร้างของดารา การถ่ายภาพเปลือยของคนดัง หรืออาการตกอกตกใจต่อผลงานวิจัยเรื่องพฤติกรรมวัยรุ่นในปัจจุบัน ฯลฯ

เหล่านี้ล้วนนำไปเป็นสื่อได้ แต่เรื่องสำคัญกว่าคือ จะนำไปใช้เพื่อ วัตถุประสงค์การเรียนรู้อะไร และอย่างไร

ตัวอย่าง กรณีดาราสาว ‘เบนโล’ หรือโฆษณาน้องปุยฝ้ายที่เป็นที่ พุดถึงกันในช่วงที่ผ่านมา

กรณีศึกษาข้างต้น น่าจะมุ่งหมายให้เป็นตัวอย่างที่นำมาศึกษาให้ รอบด้าน ให้ความรู้สึกของผู้คนที่เกี่ยวข้อง เห็นปัจจัยต่างๆ ที่ส่งผลต่อ ปραกฏการณ์ที่เกิดขึ้น

ต่อยอดด้วยการคิดว่า ถ้าเป็นเราจะรู้สึกอย่างไร หากไม่ได้อยากอยู่ใน สถานการณ์เช่นนั้น เราจะทำอะไรได้บ้าง หรือจะมีทางออกอย่างไร เรื่องที่ เกิดขึ้นสะท้อนวิถีคิดของสังคมในเรื่องเพศอย่างไร ในฐานะหญิงและชาย เราได้เรียนรู้อะไรบ้างกับเรื่องนั้นๆ

ล้วนเป็นแง่มุม ที่จะชวนให้ผู้เรียนคิด วิเคราะห์ได้

คงเป็นเรื่องน่าเสียดาย หากสื่อเหล่านั้นเพียงถูกหยิบยก และเลือก บางแง่มุมมาเป็นเครื่องมือตอกย้ำทัศนะ หรือความเชื่อเรื่องเพศบางอย่าง เช่น การท้องก่อนแต่ง คือการไม่ทำตามบรรทัดฐานของ ‘ผู้หญิงดี’ ทำให้ เป็นที่วิพากษ์วิจารณ์ของสังคม (กรณีดาราสาว) หรือการมีเช็กส์ในวัยเรียน ทำให้พ่อแม่ (ซึ่งแสนจะรักลูก) เสียใจ (กรณีปุยฝ้าย)

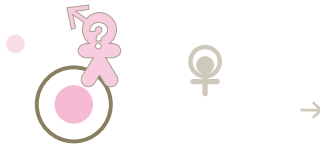

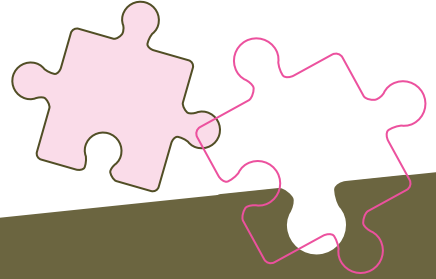

ทั้งที่ในทั้ง ๒ กรณี มีประเด็นมากมายที่จะช่วยขยายการรับรู้ กระตุ้นการวิเคราะห์ถึงเหตุและผล มากกว่าการมุ่งประเด็นไปที่ การตีตรา 'ผู้หญิง' ที่กำลังเผชิญสถานการณ์ชีวิต (แต่ละเลยคนอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวที่เกิดขึ้น)

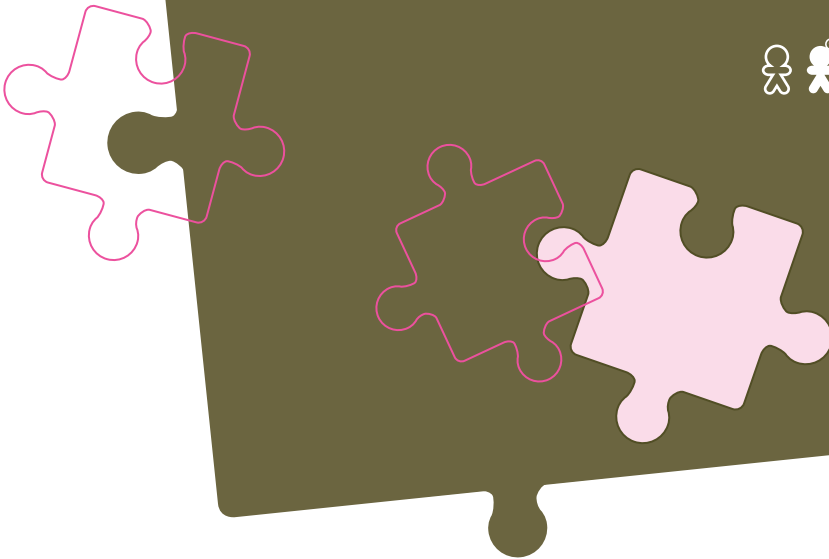
ความแม่นยำในจุดประสงค์ของการใช้สื่อจึงเป็นสิ่งสำคัญ มิเช่นนั้น สิ่งที่เกิดขึ้นอาจเป็นเพียงการใช้สื่อเพื่อการสั่งสอน ห้ามปราม ชี้ผลร้าย และ ลำทับว่า 'อย่าทำ' แทนการกระตุ้นให้เกิดกระบวนการคิด วิเคราะห์ต่อ สาเหตุ หรือผลของเรื่องที่เกิดขึ้น และเกิดข้อสรุปของตัวผู้เรียนแต่ละคน

ซึ่งอาจไม่จำเป็นต้องเหมือนกัน...

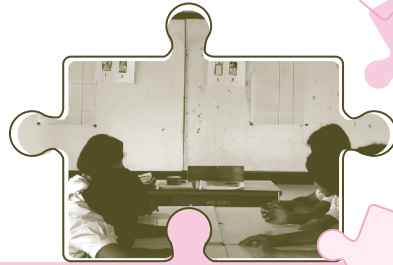
“สิ่งที่ปรากฏในช่วงที่วิพากษ์วิจารณ์กันรายวัน
ก็สามารถหยิบไปสร้างการเรียนรู้ในวิชาเพศศึกษาได้
ไม่ยาก... แต่เรื่องสำคัญกว่าคือ จะนำไปใช้เพื่อ
วัตถุประสงค์การเรียนรู้อะไร และอย่างไร”

‘ความเป็นชาย’ ของวัยรุ่นชาย*

สมวงศ์ อุไรวัฒนา
มูลนิธิเข้าถึงเอดส์

๑. พฤติกรรมที่ปรากฏในสังคม

รายงานหลายชิ้นที่ศึกษา/เฝ้าระวังพฤติกรรมในเรื่องเพศของวัยรุ่นไทยของสถาบันต่างๆ ทั้งระดับจังหวัด ระดับภาค และระดับประเทศ พบว่าวัยรุ่นชายมีประสบการณ์ทางเพศแล้วมากกว่าวัยรุ่นหญิงหลายเท่าตัว

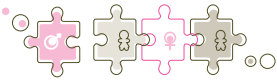
๒. คำสอน และความเชื่อต่อบทบาททางเพศของผู้ชาย (ซึ่งส่งผลต่อผู้หญิงด้วย)

คำสอนเกี่ยวกับเรื่องเพศของผู้ชาย มีหลายระดับหรือหลายมิติ **ระดับครอบครัว** เป็นช่างเท้าหน้า ต้องหาเลี้ยงครอบครัว เป็นผู้สืบสกุล บวชทดแทนพระคุณ ไม่นั่นว่าต้องซื่อสัตย์ต่อภรรยา

ระดับสังคม ต้องเป็นผู้นำ กล้าหาญ เข้มแข็ง เด็ดเดี่ยว เก็บอารมณ์ เสียสละให้กับผู้หญิงหรือผู้ที่อ่อนแอกว่า

ลัทธิร่างกาย ต้องแข็งแรง บึกบึน ภูมิใจถ้าอวัยวะเพศใหญ่ **ความสัมพันธ์ทางเพศเมื่อเทียบกับหญิง** ต้องเป็นผู้เริ่ม เลือกและกำหนดความสัมพันธ์ ต้องมีความสามารถในการมีเซ็กซ์ (ทำให้คู่่นอนติดใจ)

*ตีพิมพ์ครั้งแรกในวารสารสังฆาสสภาวะ ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๑๐ ประจำเดือนธันวาคม ๒๕๔๗

อีต ทน ลีลาต้องดี ทำได้หลายครั้ง) ต้องมีประสบการณ์ทางเพค (ไม่งั้นเป็น ‘ไก่อ่อน’ หรือ ‘ตุ้ด’) มีเพคสัมพันธ์ได้ตลอดชีวิต ไม่มีคำสอนเรื่องรักนวลสงวนตัว ถูกสอนเรื่องให้เกียรติผู้หญิง มีเมียได้หลายคน แต่ต้องเลี้ยงดูทุกคนได้ และภูมิใจถ้าได้เป็นคนแรกของผู้หญิงที่นอนด้วย (ได้เจาะไข่แดง)

๓. คำสอนและความเชื่อที่มีต่อบทบาททางเพคของผู้หญิง (ซึ่งส่งผลต่อผู้ชายด้วย)

คำสอนเกี่ยวกับเรื่องเพคของผู้หญิง มีหลายระดับหรือหลายมิติ **ระดับครอบครัว** เป็นช่างเท้าหลัง คอยดูแลครอบครัว เป็นแม่ศรีเรือน เป็นผู้ผลิตและบ่มเพาะทายาทให้ฝ่ายชาย ต้องซื่อสัตย์ต่อสามี **ระดับสังคม** ต้องอ่อนหวาน นุ่มนวล เรียบร้อย อุดทน **ลรีระร่างกาย** ‘เอวบางร่างรัดกำัดศวาท ผุดผาดสารพัดครัดเคร่ง’ และมีเยื่อพรหมจรรย์

ความสัมพันธ์ทางเพคเมื่อเทียบกับชาย ต้องไม่เป็นฝ่ายเริ่ม เป็นฝ่ายถูกเลือก ไม่ควรเปิดเผยเรื่องเพคเกินไป มีคำสอนเรื่องรักนวลสงวนตัว ขณะเดียวกันมีคำว่า ‘ขึ้นคาน’ เมื่อสูงอายุก็ควรจะหยุดเรื่องเซ็กส์ และที่สำคัญต้องมี ‘เยื่อพรหมจรรย์’ (ถ้ามีเซ็กส์ครั้งแรกเรียกว่าถูกเจาะไข่แดง)

๔. เสียงร่ำฝิ่งจากครูและผู้ปกครองและความคาดหวังต่อวัยรุ่นชาย

‘กลัวไปนอนแล้วติดใจ ไปคว่าใครก็ไม่รู้มาเป็นเมีย เดี่ยวจะเรียนไม่จบ’
‘กลัวจะไปทำเขาท้อง กลัวไปติดโรครมา’
‘ทำอย่างไรถึงจะให้นักเรียนชาย รู้จักยับยั้งชั่งใจ รู้จักให้เกียรติผู้หญิงบ้าง’

'อยากให้แสดงออกให้เหมาะสม ไม่เห็นผู้หญิงเป็นของเล่น จ้องแต่จะฟัน'

'เด็กผู้ชายไม่ค่อยรับผิดชอบ งานอะไรก็ใช้ผู้หญิงทำ'

'เด็กผู้ชายมันเอาแต่ได้ มันต่อรองเด็กผู้หญิงว่าถ้าไม่ยอมนอน... ก็เลิกกัน'

๕. จะจัดกระบวนการเรียนรู้กับวัยรุ่นชายอย่างไร

การเริ่มทำความเข้าใจพฤติกรรมทางเพศของผู้ชาย เป็นเรื่องที่ต้องทำความเข้าใจก่อนว่า บทบาทและทัศนคติเหล่านี้ส่งผ่านมาจากการเลี้ยงดู ผ่านระบบโรงเรียน และสื่อมวลชนในรูปแบบต่างๆ ต้องเข้าใจว่าวิถีคิดเหล่านั้นส่งผลอะไรบ้างต่อเพศชาย และเรารู้สึกอย่างไรกับวิถีคิดหรือวัฒนธรรมบทบาทของเพศชายที่มีอยู่ในขณะนี้

บทบาททางเพศของผู้ชายจะถูกส่งเสริมในเรื่องการรับรู้ และการแสดงออกทางเพศได้มาก โดยยอมรับว่า 'เป็นเรื่องธรรมดา' และ 'ไม่เสียหาย' (ในทำนองกลับกัน ถ้าหึงๆ ตี้มๆ หรือไม่มีประสบการณ์กลับเป็นเรื่อง 'เสียหาย') จนทำให้คิดไปว่าพฤติกรรมแบบนี้เป็น 'ธรรมชาติของผู้ชาย' เป็นเรื่องทางชีววิทยา (Biology) ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ ทั้งที่มันเป็น 'วัฒนธรรม' เกิดจากกระบวนการเรียนรู้และหล่อหลอม

เป็นไปได้ไหมว่า การจัดกระบวนการเรียนรู้สำหรับนักเรียนชาย ต้องท้าทายกรอบเดิมๆ ที่หล่อหลอมวัยรุ่นชาย (และหญิง) มานาน

ครูผู้สอนส่วนใหญ่อยากให้ผู้ชายเป็นสุภาพบุรุษ ให้เกียรติผู้หญิง ปกป้องและปฏิบัติต่อผู้หญิงในฐานะที่อ่อนแอกว่า วิถีคิดนี้ตอกย้ำ 'ความเชื่อ' (ซึ่งไม่ใช่ 'ธรรมชาติ') ว่า 'ผู้ชายเหนือกว่าผู้หญิง'

ที่ว่า การสร้างความเข้าใจ การเคารพสิทธิ และแสดงความ
รับผิดชอบต่อกันในฐานะเพื่อนมนุษย์ไม่ว่าเพศใด เป็นเรื่องที่สำคัญกว่าการ
สอนว่าผู้ชายเหนือกว่า จึงต้องให้เกียรติผู้หญิง มีใช้หรือ?

การจำแนกให้ออกว่า ‘เพศสรีระ’ (sex) (เพศที่กำหนดโดย
ธรรมชาติ เช่น ผู้หญิงมีช่องคลอด ผู้ชายมีอัณฑะ ฯลฯ) กับ ‘บทบาท
ทางเพศ’ (gender) (เพศที่กำหนดโดยสังคม เช่น ผู้หญิงอ่อนโยน ผู้ชาย
เข้มแข็ง ฯลฯ) เป็นเรื่องที่จะทำให้วัยรุ่นชายได้ทบทวน รวมทั้งเข้าใจในสิ่งที่
ตนเองและเพศอื่นดำรงอยู่ว่า จริงๆ แล้ว อะไรที่เหมือนกันหรือต่างกัน
ความเป็นมนุษย์

กระบวนการเรียนรู้ ต้องกระตุ้นให้วัยรุ่นชายได้คิดนอกกรอบของ
ผู้ชาย โดยอาจจะผ่านวิธีการสวมบทบาทผู้หญิง เช่น ให้คิดว่าถ้าตัวเอง
กลายเป็นผู้หญิง จะเลือกใช้อุปกรณ์ชนิดใดในการคุมกำเนิด เพราะอะไร
จะมีอุปสรรคอะไรบ้างในการใช้อุปกรณ์นั้น และจะแก้ปัญหาอย่างไร

หรือคิดในแง่เสมอภาค เช่น ให้ทำรายงานโดยไปสอบถามจาก
ผู้ใหญ่และวัยรุ่นจำนวนหนึ่งว่า ‘ถ้าการมีเพศสัมพันธ์ในแต่ละครั้ง ผู้หญิง
และผู้ชายมีโอกาสที่คนใดคนหนึ่งเป็นฝ่ายตั้งครรภ์ได้เท่าๆ กัน’ จะมีอะไรที่
เปลี่ยนแปลงไปบ้าง แล้วนำมาแลกเปลี่ยนกัน

เคยได้ไปดูครูท่านหนึ่งทำกิจกรรม ‘จินตนาการรัก’ (เป็นกิจกรรม
ฝึกการวิเคราะห์ถึงโอกาสและผลกระทบจากการมีเพศสัมพันธ์) กับนักเรียน
ชั้น ม.๒ ตัวแทนนักเรียนออกมาแสดงภาพในจินตนาการว่า หลังมีเพศ
สัมพันธ์ในวัยเรียนจะเกิดปัญหาตามมามาก ที่แตกต่างกันก็คือ นักเรียนหญิง
ทุกกลุ่มมีการพูดถึงเรื่องการฆ่าตัวตายของผู้หญิง แต่นักเรียนชายไม่มีเลย
หากครูผู้สอนกระตุ้นให้นักเรียนช่วยกันคิดต่อว่าเพราะอะไรนักเรียนหญิงถึง

คิดเรื่องฆ่าตัวตาย เพราะอะไรผู้ชายถึงไม่คิด รู้สึกอย่างไรที่นักเรียนหญิงคิด เรื่องการฆ่าตัวตาย ก็จะทำให้เกิดการแบ่งปันความรู้สึกกัน

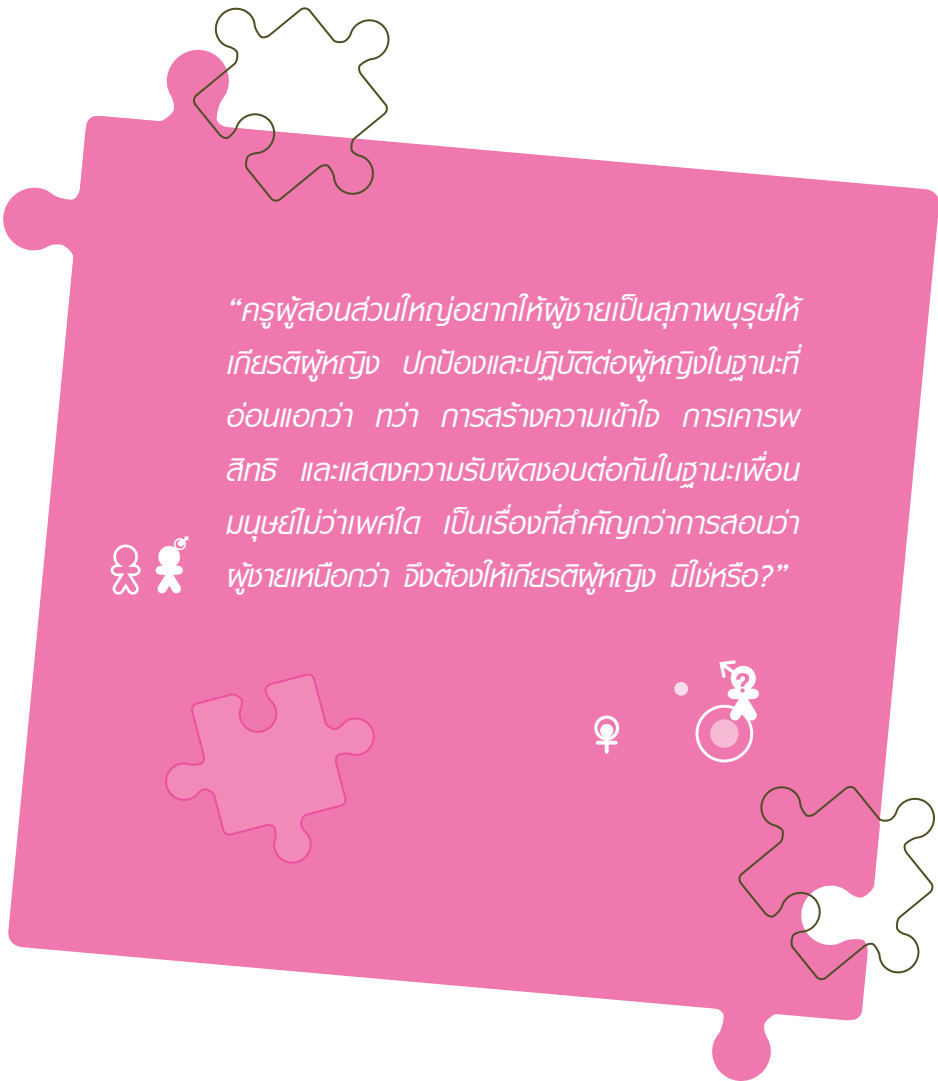
การแสดงออกหรือความเห็นของวัยรุ่นชายอาจจะ 'หীনและไม่รับผิดชอบ' ไปบ้างสำหรับวัยรุ่นชายบางคน แต่ไม่ใช่เรื่อง 'หীনโดยกำเนิด' การทำกิจกรรมกระตุ้นอย่างต่อเนื่องจะทำให้วัยรุ่นชายได้เรียนรู้และสะสม ความเข้าใจ บางครั้ง นักเรียนชายก็ไม่อยากแสดงความคิดเห็นที่เป็น 'ผู้ชาย' เพราะรู้ว่าแสดงเมื่อไรก็ไม่ถูกต้องตาม 'จริยธรรม' เป็นการเอาเปรียบ เพศหญิง

ความเข้าใจกรอบแนวคิดเรื่องเพศที่ส่งผลต่อผู้ชายเป็นเรื่องสำคัญ การจัดกระบวนการที่ทบทวน ทำทาย และฝึกฝน ต้องใช้เวลาในการสะสม ความคิด ที่สำคัญ บรรยากาศการเรียนรู้ต้องเอื้อให้พูดได้โดยไม่ถูกตำหนิว่า 'นี่แหละสันดานผู้ชาย'

เอกสารอ้างอิง

ปราณี วงษ์เทศ. **เพศและวัฒนธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ: ศิลปวัฒนธรรม, ๒๕๔๔.

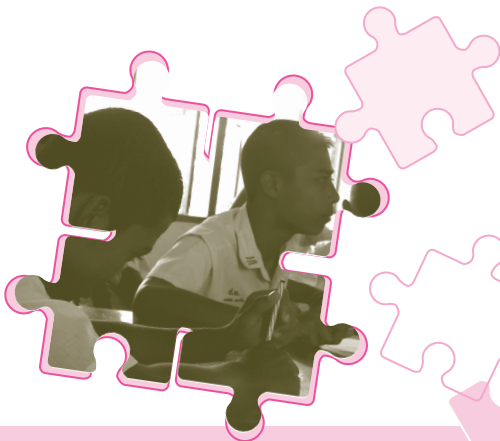
“ครูผู้สอนส่วนใหญ่อยากให้ผู้ชายเป็นสุภาพบุรุษให้
เกียรติผู้หญิง ปกป้องและปฏิบัติต่อผู้หญิงในฐานะที่
อ่อนแอกว่า ทว่า การสร้างความเข้าใจ การเคารพ
สิทธิ และแสดงความรับผิดชอบต่อกันในฐานะเพื่อน
มนุษย์ไม่ว่าเพศใด เป็นเรื่องที่สำคัญกว่าการสอนว่า
ผู้ชายเหนือกว่า จึงต้องให้เกียรติผู้หญิง มีใช่หรือ?”

‘การคุมกำเนิด’ คือทักษะที่สำคัญ ของชีวิตมนุษย์*

ทัศนัย ชันติยาภรณ์
องค์การแพธ

หากย้อนกลับไปสมัยที่ผู้เขียนยังเป็นนักเรียน ผมบ๊อบตัดตรงของยุคที่เรียกได้ว่ายังไม่ได้ปฏิรูปการศึกษา สมัยนั้นบทเรียนที่ทำให้เข้าใจเนื้อตัวร่างกายของเรามีเพียงวิชาสุขศึกษา

หากถามให้ลึกลงไปว่าจำอะไรได้บ้างจากวิชานั้น คำตอบที่ได้คือ ‘กติกานามัย’ ซึ่งมีทั้งสิ้น ๑๐ ประการ ที่จำขึ้นใจเพราะหลายโรงเรียนสมัยนั้นให้ท่องทุกวัน แต่พอมาตอนนี้ หากถามว่า ๑๐ ประการนั้นคืออะไรบ้าง กลับจำไม่ได้เป็นส่วนใหญ่ แต่รู้ว่าลืบข้อนั้นกล่าวถึงการดูแลตนเองตั้งแต่หัวจรดเท้า ตั้งแต่ตื่นนอนจนเข้านอน หากใครทำได้ สุขภาพก็จะแข็งแรง ไม่เจ็บไม่ป่วย และเป็นสิ่งที่ใช้ได้ตลอดชีวิตของเรา

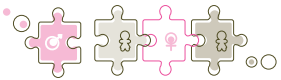
ที่น่าสนใจคือ กติกานามัยไม่ได้ใช้คำว่า ‘กฎอนามัย’ เพื่อเป็นการบังคับกะเกณฑ์ว่าต้องทำให้ได้ หากเป็นการกำหนด ‘กติกา’ หรืออีกนัยหนึ่งคือ เป็นข้อตกลงร่วมกันเพื่อให้ผู้ที่ปฏิบัติตามนั้นมีสุขภาพดี

จากพื้นฐานกติกานามัยที่เราได้เรียนในวัยเยาว์ ต่อมา เมื่อมีการพัฒนาเป็น ‘สุขบัญญัติแห่งชาติ’ โดยกองสุขศึกษา กระทรวงสาธารณสุข ได้มีการปรับเนื้อหาให้เหมาะสมทันสมัยขึ้นคือ เพิ่มเรื่องอุบัติเหตุ บุหรี่ สุรายาเสพติด การพนัน และเพศสัมพันธ์

จึงนับได้ว่าเป็นการแปลงกติกานามัยในอดีตให้เท่าทันกับยุคดิจิทัล

*ตีพิมพ์ครั้งแรกในสังฆสารสาระ ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๖ ประจำเดือนสิงหาคม ๒๕๔๗

สอนเนื้อหา (Content) หรือ กระบวนการ (Process)

ในวิชาศกกรรมทั่วไป ครูผู้สอนจะจัดการเรียนการสอนโดยให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงตั้งแต่การเลือกวัสดุ อุปกรณ์ การล้าง การเตรียม การปรุงในแต่ละขั้นตอน บางท่านก็แถมเคล็ดลับในการปรุงให้อร่อย รวมทั้งคุณค่าทางโภชนาการด้วย

หลักการของวิชาศกกรรมอยู่บนพื้นฐานแนวคิดที่ว่าสิ่งที่สอนนั้นมีโอกาสนำไปใช้จริงในชีวิต เช่น การทำอาหาร เนื่องจากการกินเป็นพื้นฐานที่สำคัญของการดำรงชีวิตมนุษย์ วิชาแบบนี้จึงออกแบบมาในลักษณะที่ไม่พูดเพียงเนื้อหาเท่านั้น แต่จะสอนอย่างละเอียดถึงขั้นตอนและกระบวนการเพื่อให้แน่ใจว่าผู้เรียนเกิดทักษะและนำไปใช้จริงได้

เข้าใจว่าแนวโน้มการเรียนการสอนทุกเรื่องในยุคปฏิรูปการศึกษา ก็ได้พัฒนาให้เป็นการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ได้ถูกต้อง

ประเด็นของการสอนเนื้อหาหรือสอนกระบวนการจึงอยู่ที่ ‘ใคร’ เป็นผู้กำหนดว่าเนื้อหาสาระใดเป็นพื้นฐานที่สำคัญของการดำรงชีวิตของมนุษย์

ศกกรรม กับ คุณกำเนิด

สองวลีนี้ ดูๆ ไม่น่าจะเปรียบเทียบกันได้เลย แม้ว่าจะใช้ตัวอักษรนำหน้า ค ควาย ตัวเดียวกัน แต่ผู้เขียนต้องการเปรียบเทียบนัยของเนื้อหา และกระบวนการ

ก่อนอื่น โจทย์ที่ครูผู้สอนต้องตอบตนเองให้ชัดเจนก็คือ หากจะสอนเรื่องการคุมกำเนิด ครูคิดว่าเนื้อหาสาระเรื่องนี้เป็นพื้นฐานที่สำคัญของการดำรงชีวิตของมนุษย์หรือไม่ เพราะคำตอบของคำถามนี้ จะนำมาสู่การออกแบบการเรียนการสอนว่าจะเน้นเพียงเนื้อหาหรือกระบวนการด้วย

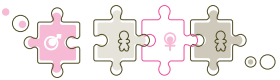
หากการคุมกำเนิดไม่ใช่พื้นฐานการดำรงชีวิตมนุษย์ หรืออย่างน้อย ก็ไม่ใช่ในตอนนี้อย่างไรก็ตาม เราอาจสอนเพียงว่า การคุมกำเนิดคืออะไร มีเทคโนโลยี และผลิตภัณฑ์อะไรบ้างในปัจจุบันที่ใช้สำหรับผู้ชาย และสำหรับผู้หญิง รวมทั้งอาจลงลึกไปถึงระดับชีววิทยากายภาพ (Bio-physiology) ว่ากลไกในการทำงานของวิธีการคุมกำเนิดแต่ละชนิดเป็นอย่างไร นักเรียนก็เพียงรู้อะไรแล้ว เมื่อต้องใช้จริงในวันหนึ่ง กระบวนการใช้ก็น่าจะเป็นสิ่งที่เรียนรู้เอง 'ตามธรรมชาติ'

คำถามยอดฮิตที่สุดของคลินิกสุขภาพทางเพศจากเว็บไซต์วัยรุ่น www.teenpath.net พบว่า มากกว่าร้อยละ ๕๐ เป็นคำถามที่เกี่ยวข้องกับการคุมกำเนิด เรื่องเม้นส์ไม่มาหลังมีเพศสัมพันธ์ และความกังวลจากการตั้งครรภ์ โดยมักถามเรื่องที่เกี่ยวข้องกับยาคุมฉุกเฉินว่าใช้ถูกต้องหรือไม่ หรือเข้าใจเรื่องวิธีกินยาคุมผิดๆ ถูกๆ ซึ่งไม่แต่เฉพาะผู้หญิงเท่านั้นที่ถามเข้ามา ในเว็บไซต์ ผู้ชายจำนวนไม่น้อยก็ตั้งคำถามในลักษณะนี้เช่นกัน

ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า การคุมกำเนิดเป็นสิ่งที่วัยรุ่นจำนวนมาก ในปัจจุบันมีประสบการณ์ตรงแล้ว และที่สำคัญคือ ในกลุ่มนี้ส่วนใหญ่ไม่สามารถนำความรู้ที่มีอยู่ไปใช้ได้อย่างถูกต้อง

สอนคุมกำเนิดให้เป็นทักษะชีวิต

หากเปรียบเทียบการสอนเรื่องถุงยางอนามัยกับการสอนวิชาเคมีหรือ การสอนเรื่องถุงยางอนามัยก็อาจเริ่มจากชื่อที่ไหน เลือกถุงยางอย่างไร ดูวันหมดอายุตรงไหน พกพาอย่างไร เก็บไว้ตรงไหนเพื่อหยิบใช้ได้จริง เพราะถุงยางจะใส่ตอนที่อวัยวะเพศแข็งตัว หากต้องควานหาในที่มืดในสถานการณ์นั้น โอกาสพลาดจะสูงมาก และยังคงต้องรู้ว่าถอดตอนไหน ถอดอย่างไร ทั้งที่ไหน รวมทั้งหากถุงยางแตกจะทำอย่างไร เป็นต้น

เมื่อประเด็นเป็นเช่นนี้ หากใช้วิธีการแลกเปลี่ยนกับผู้เรียน การเรียนการสอนอย่างมีส่วนร่วมก็จะเกิดขึ้น แม้ว่าดูขงอนามัยเป็นผลิตภณทที่ใ้กับอวัยวะของผู้ชายก็ตาม แต่ไม่ได้หมายความว่ากรเรยนรูเรื่องขงอนามัยจะไมเกิดประโยชนต่อผู้หญิง

เช่นเดียวกับเรื่องยาคุมกำเนิด แม้จะเป็นผลิตภณทที่ใ้กับร่างกายผู้หญิง เพราะผู้หญิงเป็นผู้กินยา แต่ผู้ชายก็ต้องมีความรูเรื่องนี้เช่นเดียวกัน เพราะจากการศีกษาวิจัยในหลายประเทศเสนอแนะว่า ผู้ชายควรมีส่วนร่วมในการคุมกำเนิดโดยทำความรูจัก ทำความเข้าใจในเรื่องทางเลือกต่างๆ ของการคุมกำเนิด ยกตัวอย่าง การสอนเรื่องยาคุมกำเนิดชนิดเม็ด ต้องเริ่มจากหาข้อที่ไหน เลือกชนิดใดที่เหมาะสม เริ่มกินเมื่อไร กินอย่างไร รวมทั้งผลข้างเคียงต่อร่างกาย และสิ่งที่สำคัญคือ ต้องให้ผู้เรียนจัดการกับทางออกเมื่อเกิดปัญหาในการกิน เช่น หากลืมกินยาจะทำอย่างไร เมื่อกินแล้วต้องรอกี่วันจึงจะออกฤทธิ์ ระหว่างรอให้ยาออกฤทธิ์หรือช่วงที่ลืมกินยานั้นต้องทำอย่างไรบ้าง เป็นต้น

ความซับซ้อนในการกินยาคุมชนิดเม็ดเช่นนี้ ทำให้วัยรุ่นที่มีเพศสัมพันธ์แบบชั่วคราวชั่วคราว (casual sex) หรือที่เรียกว่า 'กิ๊ก' จัดการกับเรื่องกินยาคุมกำเนิดชนิดเม็ดได้ยาก รวมทั้งผู้หญิงคงยากที่จะกินยาคุมไว้ล่วงหน้าเพื่อรอการมีเพศสัมพันธ์อย่างแน่นอน ยกเว้นว่าจะมีแพนหรือกิ๊กที่แน่นอนในช่วงระยะเวลาหนึ่ง

จึงพบว่าวัยรุ่นทั้งหญิงและชายจำนวนมากมักใ้ยาคุมกำเนิดฉุกเฉินแทน หรือที่มักเรียกขานกันในนาม 'ยาคุมหลังร่วม'

ที่กล่าวถึงผู้ชายใช้นั้น ไม่ได้หมายความว่าวัยรุ่นชายกินยาตัวเอง แต่การศีกษาวิจัยที่ร้านยาในกรุงเทพมหานครเมื่อปี ๒๕๔๒ พบว่า ผู้ซื้อยาคุมฉุกเฉินส่วนใหญ่เป็นวัยรุ่นชายมากกว่าวัยรุ่นหญิง

การกินยาคุมฉุกเฉินนั้นง่ายและไม่ซับซ้อนมาก คือ กินเม็ดแรกหลัง มีเพศสัมพันธ์ ยิ่งเร็วเท่าไรยิ่งได้ผลดี แต่ต้องภายใน ๗๒ ชั่วโมง และกิน เม็ดที่สองหลังกินเม็ดแรกไปแล้ว ๑๒ ชั่วโมง แต่ถึงอย่างนั้นก็ตาม ยังมีผู้กิน ยานี้ผิดวิธีจำนวนมาก ที่สำคัญ ผลข้างเคียงและผลเสียต่อร่างกายมีมาก อีกทั้งถ้าใช้บ่อยๆ ประสิทธิภาพในการคุมกำเนิดซึ่งมีน้อยอยู่แล้ว (ประมาณ เพียงร้อยละ ๘๖) ก็จะมีน้อยลงไปอีก

สอนเรื่องการคุมกำเนิด สอนเรื่องเอดส์

เมื่อธรรมชาติของผลิตภัณฑ์คุมกำเนิดมีความซับซ้อนเช่นนี้ สถานการณ์ปัจจุบันที่เอดส์กำลังแพร่ระบาดในกลุ่มวัยรุ่นในประเทศไทย และถูกขายนามัยเป็นอุปกรณ์ชนิดเดียวที่คุมกำเนิดและป้องกันเอดส์ได้ กองทุนประชากรแห่งองค์การสหประชาชาติ หรือ UNFPA จึงได้เสนอแนะว่า ในพื้นที่ที่มีภาระระบาดของโรคเอดส์ ให้ใช้ถุงยางอนามัยเป็นทางเลือกที่ หนึ่งของการคุมกำเนิด

ดังนั้น การสอนเรื่องการคุมกำเนิดโดยเฉพาะถุงยางอนามัยจึงต้อง เน้นมากเป็นพิเศษสำหรับวัยรุ่น ส่วนการคุมกำเนิดชนิดอื่นๆ เช่น การใส่ ห่วง การฉีดยาคุม และการฝังฮอร์โมน เป็นการให้บริการเฉพาะผู้ที่ต้องการ เว้นระยะการมีลูก จึงต้องทำให้ผู้เรียนเข้าใจว่า วิธีการคุมกำเนิดนี้มีอยู่ แต่สำหรับวัยรุ่นโอกาสการใช้มันแทบไม่มีเลย

“การคุมกำเนิด” คือทักษะที่สำคัญของชีวิตมนุษย์

ในยุคปฏิรูปทางการศึกษา เราต่างต้องการการเรียนการสอนที่มี เป้าหมายให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ทางปัญญา (Cognitive Domain) โดยเปลี่ยนแปลงด้านความรู้ ความจำ ความเข้าใจ ให้เป็นความคิด

การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ การประเมินค่า เพื่อนำความรู้ไปใช้ใน
สถานการณ์ต่างๆ ได้

ดังนั้น เมื่อจะสอนเรื่องคุมกำเนิด ผู้สอนจึงต้องมีความเชื่อก่อนว่า
เรื่องเพศสัมพันธ์และการคุมกำเนิดเป็นพื้นฐานที่สำคัญของชีวิตมนุษย์
ดังนั้น สิ่งที่สอน ผู้เรียนต้องมีโอกาสนำไปใช้ในชีวิตจริง

และความเชื่อนี้เองจะนำพาผู้สอนให้จัดกระบวนการเรียนอย่างมี
ประสิทธิภาพเพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะชีวิตได้อย่างแน่นอน

เอกสารอ้างอิง

กองสุศึกษา, กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ, กระทรวงสาธารณสุข.

มาตรฐานสุศึกษาของสถานบริการสาธารณสุข, ๒๕๔๖

กองสุศึกษา, กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ, กระทรวงสาธารณสุข.

สุขบัญญัติแห่งชาติ. http://www.thaihed.com/edu__update/sukbunyad.html

คลินิกสุขภาพทางเพศ. <http://www.teenpath.net>

องค์การแพธ (PATH). การศึกษาสถานการณ์ยาเม็ดคุมกำเนิดฉุกเฉิน

ในประเทศไทย : กรณีศึกษาพื้นที่กรุงเทพมหานคร, ๒๕๔๓

USAID, Family Planning/HIV Integration: **Technical Guidance for USAID-Supported Field Programs, 2003**

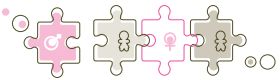

'การคุมกำเนิด' คือทักษะที่สำคัญของชีวิตมนุษย์

“นี่จะสอนเรื่องคุมกำเนิด ผู้สอนจึงต้องมีความเชื่อ
ก่อนว่าเรื่องเพศสัมพันธ์และการคุมกำเนิดเป็นพื้นฐาน
ที่สำคัญของชีวิตมนุษย์ ดังนั้น สิ่งที่สอน ผู้เรียน
ต้องมีโอกาสนำไปใช้ในชีวิตจริง”

สอนอย่างไรให้เด็ก 'รักษาพรหมจรรย์จนวันแต่งงาน'*

ผศ.รุจน์ โกมลบุตร
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ข้อถกเถียงของผู้ใหญ่ (จำนวนหนึ่ง) ที่อยากให้เด็กๆ มีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกในวันแต่งงาน ลดการตั้งท้องเมื่อไม่พร้อม และติดเชื้อโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ให้น้อยลง ฯลฯ ได้มาถึงทางสองแพร่งที่เข้มข้น คือ

ทางแรก การมุ่งสอนให้เด็กละเว้นการมีเพศสัมพันธ์ (Abstinence) หรือรักษาพรหมจรรย์จนวันแต่งงาน โดยให้ข้อมูลเรื่องการตั้งครรภ์ การติดเชื้อโรคฯ และการป้องกันแก่เด็กน้อยมาก หรือไม่ให้เลย โดยเชื่อว่าเด็กจะละเว้นฯ ได้ โดยไม่ยุ่งเกี่ยวกับเรื่องเพศ เพราะไม่มีข้อมูล

อีกทางหนึ่งคือ การสอนเพศศึกษาแบบรอบด้าน (Comprehensive Sexuality Education) โดยจะสอนเด็กทุกประเด็นในเรื่องเพศ รวมทั้งเรื่อง 'การละเว้นฯ' โดยเชื่อว่าเด็กจะคิดและเลือกเองได้ถ้ามีข้อมูลมากพอ

อเมริกา ซึ่งผ่านร้อนผ่านหนาวในเรื่องนี้มากกว่า ๒๐ ปี ได้วิจัยให้เราเห็นค่อนข้างชัดว่าแนวทางไหนเป็นอย่างไร มีจุดอ่อน จุดแข็งอยู่ที่ไหนบ้าง...

*ตีพิมพ์ครั้งแรกในสังฆวารสาร ปีที่ ๐ ฉบับที่ ๓ ประจำเดือนพฤษภาคม ๒๕๔๗

ความเอาจริงของสหรัฐฯ ในการรณรงค์เรื่อง ‘ละเว้นฯ’

โครงการรณรงค์ ‘ไม่มีเพศสัมพันธ์จนกว่าจะแต่งงาน’ หรือ abstinence-only-until-marriage programs หรือเรียกกันเล่นๆ ว่า atm (abstinence till marriage) เริ่มมาตั้งแต่ปี ๒๕๒๔ มาเอาจริงเอาจังมากในรัฐบาลคลินตัน (๑) จนกระทั่งรัฐบาลบุชในขณะนี้ เห็นได้จากเม็ดเงินที่รัฐบาลกลางและมลรัฐต่างๆ สนับสนุนกิจกรรมนี้ไปแล้วกว่า ๒ หมื่นล้านบาท และเฉพาะในปี ๒๕๔๖ รัฐบาลบุชได้ใช้งบกับกิจกรรมนี้ราว ๕,๔๐๐ ล้านบาท ขณะที่รัฐบาลที่มีท่าที ‘อนุรักษนิยม’ นี้ ไม่ได้ใช้งบแก่เพศศึกษาแบบรอบด้านแม้แต่เซ็นต์เดียว (Sexuality Information and Education Council of the United States (SIECUS), ๒๕๔๕)

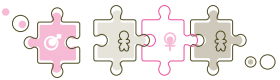
ความใหญ่โตของงบประมาณจากทางการนี้ ทำให้นักธุรกิจเอาเรื่องเอทีเอ็มไปเป็นส่วนหนึ่งของการขายสินค้า เช่น เขียนข้อความบนกางเกงขึ้นในว่า ‘เก็บเอาไว้ก่อน’ (Keep It) หรือบัตรเอทีเอ็มที่เขียนว่า ‘หมดอายุในวันที่ผู้ถือบัตรเข้าพิธีสมรส’ (expire on the holder’s wedding day)

คู่มือพิพาท ‘ละเว้นฯ’ กับ ‘เพศศึกษา’

โรงเรียนในสหรัฐฯ นำเอาเอทีเอ็มไปสอน โดยเน้นรณรงค์ให้เด็กไม่มีเพศสัมพันธ์จนกระทั่งแต่งงาน และจะไม่มี หรือแทบจะไม่มีทำให้ข้อมูลแก่เด็กในเรื่องการตั้งครรภ์ การติดโรค และวิธีการป้องกัน รวมถึงทำให้เรื่องเพศเป็นเรื่องน่ากลัว น่าอาย หรือให้ข้อมูลที่ผิดๆ ในเรื่องเพศ (เช่น ถุงยางไม่สามารถป้องกันโรคได้) และเน้นคำสอนทางศาสนา

กลุ่มเอทีเอ็มพยายามบอกกับสังคมว่า เอทีเอ็มเป็นคู่ตรงข้ามกับการสอนเพศศึกษาแบบรอบด้าน กล่าวคือ เอทีเอ็มเป็นที่โปรดปรานของ ‘พระเจ้า’ แต่เพศศึกษา ‘ไม่มีพระเจ้า’, เอทีเอ็มจะให้ ‘คุณค่าที่ดี’ แก่เด็ก

แต่เพศศึกษาฯ จะให้ ‘ถูกอย่าง’ แก่เด็ก, เอทีเอ็มจะให้คุณค่ากับ ‘สถาบันครอบครัว’ แต่เพศศึกษาฯ จะให้ ‘ฟรีเซ็กซ์’ ฯลฯ

การศึกษาโดย David J. Landry ในปี ๒๕๔๒ พบว่า เอทีเอ็มเป็นที่ยอมรับทั้งจากโรงเรียน ชุมชน และมลรัฐต่างๆ อย่างกว้างขวาง และมากขึ้นเรื่อยๆ

แต่ก็เป็นที่น่าประหลาดใจว่า การยอมรับอย่างกว้างขวางนี้ เกิดขึ้นได้อย่างไร เพราะการศึกษาของ Kirby พบว่า จนถึงขณะนี้ยังไม่มีการวิจัยลึกซึ้งที่แสดงให้เห็นว่า โครงการเอทีเอ็มประสบผลในการชะลอการมีเพศสัมพันธ์ของเด็กอเมริกัน และมีชิ้นหนึ่งที่บอกชัดเจนว่าเอทีเอ็มไม่ได้ช่วยชะลอการมีเพศสัมพันธ์ในเด็กเลย

ส่วน National Institute of Health มีความเห็นว่า การสอนเอทีเอ็ม เป็นนโยบายที่มีได้มีความเป็นวิทยาศาสตร์ อีกทั้งยังเพิกเฉยต่อหลักฐานอันมากมายมหาศาลที่ชี้ให้เห็นว่า มีวิธีอื่นที่ได้ผลสำเร็จดีกว่า

ผลที่ได้จากการสอน ‘ละเว้นฯ’

การวิจัยล่าสุด ได้ชี้ให้เห็นถึงผลของการสอน ‘การละเว้นฯ’ Peter Bearman แห่งมหาวิทยาลัยโคลัมเบีย และ Hannah Bruckner แห่งมหาวิทยาลัยเยล ได้รับทุนวิจัยจาก Centers for Disease Control and Prevention (CDC) พบว่า เด็กที่สาบานตนว่าจะถือพรหมจรรย์จนวันแต่งงาน ส่วนมากไม่สามารถรักษาคำสาบานนี้ได้ และยังมียุทธการติดเชื้อโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ ไม่ต่างจากเด็กที่ไม่ได้สาบานตน (kaisernet.org)

ทีมวิจัยพบว่า เด็กที่สาบานตนว่าจะถือพรหมจรรย์จนวันแต่งงาน ร้อยละ ๔๘ มีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่ง (แต่การวิจัยยังไม่ได้วิเคราะห์ว่าเด็กไปนอนกับใคร) ขณะที่เด็กที่ไม่ได้สาบานฯ มีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งร้อยละ ๙๙ และมีเพศสัมพันธ์ก่อนเด็กที่สาบานฯ โดยเฉลี่ยประมาณ ๑๘ เดือน

สำหรับการเรื่องการติดเชื้อโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ (ยกเว้นเอดส์ เพราะผู้วิจัยไม่ได้ตรวจหาเอชไอวี) พบว่าเด็กผิวขาวที่สาบานฯ ติดเชื้อร้อยละ ๒.๘ ไม่ได้สาบานติดเชื้อร้อยละ ๓.๕ และเด็กผิวดำที่สาบานฯ ติดเชื้อร้อยละ ๑๘.๑ ไม่ได้สาบานติดเชื้อร้อยละ ๒๐.๓

นักวิจัยอธิบายว่า ดูเหมือนเด็กที่สาบานฯ จะติดเชื้อน้อยกว่าเด็กที่ไม่ได้สาบานฯ แต่ตัวเลขที่ต่างกันเพียงเล็กน้อยนี้ไม่ได้แตกต่างกันอย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติเลย

ที่สำคัญคือ เด็กที่สาบานฯ จะไปตรวจหาเชื้อโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์น้อยกว่าเด็กที่ไม่สาบาน (ร้อยละ ๙.๖ และ ๑๘.๕ ตามลำดับ) ซึ่งอาจเป็นสาเหตุสำคัญที่จะแพร่เชื้อไปสู่ผู้อื่นได้ นอกจากนี้ เด็กที่สาบานฯ ยังใช้อุปกรณ์คุมกำเนิดน้อย เช่น ใช้ถุงยางเพียงร้อยละ ๔๓.๕ ขณะที่เด็กที่ไม่สาบานฯ ใช้ถุงยางร้อยละ ๕๗

นักวิจัยสรุปว่า การสอนให้เด็กปฏิเสธ หรือที่ในสหรัฐฯ เรียกว่า ‘just say no’ นั้น ส่งผลให้ผู้ใหญ่ไม่ได้สื่อสารกับเด็กในเรื่องเพศที่รอบด้าน ทำให้เด็กมองไม่เห็นความเสี่ยงทางเพศ และวิธีป้องกันความเสี่ยง ซึ่งเท่ากับเป็นการสร้างความเสี่ยงทางเพศให้แก่เด็กๆ นั่นเอง

หลังจากงานวิจัยนี้เผยแพร่ออกไปเมื่อต้นเดือนมีนาคม ๒๕๔๗ Tamara Kreinin ประธานของ SIECUS ออกมาให้สัมภาษณ์ว่า ผลการศึกษาชี้ให้เห็นแล้วว่า เป็นเรื่องจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องบอกเด็กๆ ด้วยข้อมูลทางการแพทย์อย่างเปิดเผยและเที่ยงตรง เพื่อให้พวกเขาได้ป้องกันตัวเอง

‘ถึงเวลาแล้วที่นักกฎหมาย รวมทั้งประธานาธิบดีบุช ที่จะหยุดใช้เด็กๆ เพื่อจุดประสงค์ทางการเมือง และต้องลุกขึ้นมาต่อสู้เพื่อสุขภาพและอนาคตของเด็กๆ เหล่านี้ด้วย’

ขณะที่ Pat Fagan แห่ง Heritage Foundation ซึ่งสนับสนุนการสาบานฯ กล่าวว่า การสาบานฯ ช่วยให้เด็กมีเพศสัมพันธ์ช้าลง แต่การสาบานเพียงครั้งเดียวคงยังไม่พอ ส่วน Jimmy Hester โฆษกของโครงการ True Love Waits ซึ่งสนับสนุนการสาบานฯ เช่นกัน กล่าวว่า เป็นเพราะเด็กไม่ได้ยึดมั่นในคำสาบานมากเท่าที่ควร และการสาบานก็มีได้เป็นมนต์ที่ป้องกันคนได้โดยอัตโนมัติ

ผลของเด็กที่เรียนเพศศึกษา

ก่อนหน้านี้ในปี ๒๕๔๑ ก็มีงานวิจัยของ John B. Jemmott ที่ตีพิมพ์ลงในวารสารของสมาคมแพทยอเมริกัน ศึกษาเด็ก ๖๕๙ คนที่เรียนระดับ ๖ และ ๗ (ป.๖ และ ม.๑ ของไทย) ซึ่งมีกลุ่มที่เน้นเรียนเรื่องการละเว้นการมีเพศสัมพันธ์อย่างเดียว กับกลุ่มที่เรียนเรื่องการละเว้นฯ บวกกับการป้องกันด้วยถุงยาง

ผลการศึกษาพบว่า หลังจากเรียนไป ๑๒ เดือน เด็กกลุ่มแรกที่เรียนเรื่องละเว้นฯ อย่างเดียว ร้อยละ ๒๐ มีเพศสัมพันธ์ และใช้ถุงยาง ร้อยละ ๔๑ ขณะที่เด็กกลุ่มหลังที่เรียนละเว้นฯ บวกถุงยาง ร้อยละ ๑๗ มีเพศสัมพันธ์ และร้อยละ ๖๓ ใช้ถุงยาง แปลว่าเด็กที่เรียนแต่เรื่องละเว้นฯ มีการป้องกันน้อยกว่า และค่อนข้างมีเพศสัมพันธ์มากกว่าเด็กที่เรียนเพศศึกษา

นอกจากนี้ การศึกษาของ Centers for Disease Control and Prevention (CDC) พบว่า มีหลักสูตรเพศศึกษาที่ช่วยลดพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของเด็กได้ แต่หนึ่งในหลักสูตรเหล่านั้นไม่ใช่เอทีเอ็ม

อีกการศึกษาหนึ่งโดย Roper Starch Worldwide พบว่า เด็กสองในสามคิดว่า การสอนปฏิเสธ 'just say no' เป็นสิ่งที่ไม่ดี ประสิทธิภาพที่จะขัดขวางเด็กไม่ให้ไปยุ่งเกี่ยวกับเรื่องเพศ

บทบาทของไทยต่อบทเรียนจากสหรัฐฯ

เป็นที่ทราบกันดีแล้วว่า เด็กทุกวันนี้เข้าสู่วัยเจริญพันธุ์เร็วขึ้น แต่งานช้าลง ก่อนจะถึงวันแต่งงาน เด็กกลุ่มหนึ่งได้เข้าไปเกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางเพศในระดับต่างๆ บางคนมีแฟน บางคนเคยเฉียดการมีเพศสัมพันธ์ บางคนมีเพศสัมพันธ์เมื่ออายุ ๑๕ ปีหรือน้อยกว่า เหตุเพราะความรักหรือพึงพอใจในคู่ของตัวเอง บางคนเปลี่ยนแฟน บางคนต้องออกจากโรงเรียน เพราะตั้งท้องเมื่อไม่พร้อม บางคนติดเชื้อเอชไอวี บางคนทำแท้ง บางคนพิการ หรือเสียชีวิตจากการไปทำแท้ง

บทเรียนจากสหรัฐฯ ราคานับหมื่นล้านบาท คงทำให้คนทำงานเพศศึกษาในเมืองไทย พอมองเห็นแล้วว่า ‘เรา’ จะเลือกเดินไปทางไหนกันดี เพื่อเด็กไทยจะได้เติบโตทางความคิด มีคุณภาพชีวิต และมีสุขภาพทางเพศที่ดี

ข้อเสนอเรื่องเพศศึกษา โดย SIECUS และ Kirby

- หากจะมีเพศสัมพันธ์ก็ต้องตระหนักว่า ‘มีเมื่อพร้อมจริงๆ’ ได้แก่ พร้อมทางร่างกาย มีข้อมูลที่รอบด้าน มีความเท่าทันต่ออารมณ์ มีสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างกัน และพร้อมที่จะรับผิดชอบต่อผลที่จะตามมา
- การชะลอการมีเพศสัมพันธ์ในเด็กจะเกิดขึ้นได้ดีก็ต่อเมื่อเด็กได้รับข้อมูลที่รอบด้านในเรื่องเพศ รวมทั้งเรื่องการป้องกันและเพศสัมพันธ์ที่ปลอดภัย โดยเฉพาะต้องได้รับ ‘ก่อน’ ที่จะมีเพศสัมพันธ์ และต้องมีการพัฒนาทักษะต่างๆ ที่จะทำให้เด็กไม่เกี่ยวข้องกับเรื่องเพศเมื่อยังไม่พร้อมด้วย

เอกสารอ้างอิง

Jemmott III, John B., et al, “Abstinence and Safer Sex HIV Risk-Reduction Interventions for African American Adolescents,” *Journal of the American Medical Association*. vol. 279 no.19, pp.1529-36.

Kirby,D., *No Easy Answers: Research Findings on Programs to Reduce Teen Pregnancy* (Washington, DC: The National Campaign to Prevent Teen Pregnancy, 1997), p. 25.

Landry, David J., et al, “Abstinence Promotion and the Provision of Information About Contraception in Public School District Sexuality Education Policies.” *Family Planning Perspectives*. November/December, 1999, vol. 31, no. 6, pp. 280-86.

National Institutes of Health, *Consensus Development Conference Statement*, Feb. 11-13, 1997.

Roper Starch Worldwide, *Teens Talk About Sex: Adolescent Sexuality in the 90s*. New York: Sexuality Information and Education Council of the United States, 1994 p. 18.

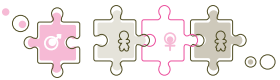

Sexuality Information and Education Council of the United States (SIECUS), **Guidelines for Comprehensive Sexuality Education**, 2nd Edition. New York: SIECUS, 1996.

Sexuality Information and Education Council of the United States (SIECUS). “No New Money Campaign Challenged Abstinence Only in U.S.,” **Making the Connection**, vol.2, no.3 – winter 2002/2003.

เรื่องของหนึ่งกับแก้ว และตำราเรียน ม.๕*

กัลยา อันซีน

โรงพยาบาลพระศรีมหาโพธิ์ อุบลราชธานี

หนึ่ง นักเรียน ม.๕ โรงเรียนรัฐบาลแห่งหนึ่งเล่าให้ฟังว่ามีแฟน
ตั้งแต่เรียนอยู่ชั้น ม.๔

แก้ว เป็นชื่อของเธอ

แก้ว เพิ่งย้ายมาอยู่จังหวัดนี้ และมาเรียนที่เดียวกับหนึ่งตอน ม.๔
แก้วเป็นเด็กน่ารักในสายตาของหนึ่ง ทั้งสองคนคบกันมาเรื่อยๆ ช่วยกัน
เรียนบ้าง พากันไปเที่ยวบ้าง

หนึ่งกับแก้วเริ่มมีอะไรกัน

ครูพยอม เป็นครูสอนสุขศึกษา วันหนึ่ง ครูบอกกับนักเรียนว่า
ให้นักเรียนไปค้นคว้าเรื่องโรคต่างๆ ที่สำคัญๆ ในปัจจุบันมาส่งครู

หนึ่งกับแก้วช่วยกันเปิดหนังสือเรียนของตัวเอง ชื่อหนังสือสาระการ
เรียนรู้พื้นฐานสุขศึกษาและพลศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕ กลุ่มสาระการ
เรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
พุทธศักราช ๒๕๔๔

*ตีพิมพ์ครั้งแรกในวารสาร สังวาสสาระ ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๑๔ ตุลาคม - ธันวาคม ๒๕๔๔

หนึ่งกับแก้วเปิดไปที่หน้า ๕๖-๕๗ เรื่องโรคเอดส์

ในหนังสือบอกว่า “โรคนี้ มักเป็นในคนที่มีการสำส่อนทางเพศ หรือผู้ที่ติดยาเสพติดชนิดฉีด หรือในผู้ป่วยที่เป็นโรคเลือดบางชนิดและจำเป็นต้องรับเลือดบ่อยๆ หากเราไม่มีพฤติกรรมหรือความจำเป็นดังกล่าวนี้ โอกาสติดโรคเป็นไปได้ยากมาก”

ดังนั้น โรคนี้จึงป้องกันได้โดย

๑. ไม่ร่วมเพศสำส่อน โดยเฉพาะกับหญิงหรือชายค้าประเวณี
๒. ...
๓. ...

นักเรียนทุกคนส่งงานให้ครูพยอม และรู้เรื่องโรคเอดส์เท่าๆ กับที่หนึ่งและแก้วรู้ เด็กทุกคนสบายใจ เพราะทุกคนไม่ได้ “สำส่อน” ไม่ได้เที่ยวหญิงหรือชายบริการ แต่หลายคนมีความสัมพันธ์ทางเพศกับเพื่อนนักเรียนด้วยกัน

“ตำราเล่มนี้ ไม่ได้พูดถึงพวกเรา แต่กำลังเล่าเรื่องของคนอื่นให้เราทึ่ง” หนึ่งกับแก้วและเพื่อนๆ คิดเช่นนี้ โดยหารู้ไม่ว่าพฤติกรรมทางเพศของตัวเองก็เสี่ยงไม่แพ้กัน

สิ่งที่น่าคิดคือ ทำไมตำราเรียนถึงนำความมิดมนมาสู่เด็กได้ถึงเพียงนี้

ประการแรก ผู้ใหญ่แก่กล้าไม่ยอมรับการมีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียน ทั้งที่รู้ย่อมดีกว่า เรื่องแบบหนึ่งกับแก้วมีอยู่เต็มไปหมด นอกจากไม่ยอมรับ กลับตำหนิตีเดียวน แล้วผู้ใหญ่ช่วยอะไรเขาบ้างไหม หรือปล่อยให้เขาเผชิญกับความเสี่ยงไปตามยถากรรม

ประการที่สอง การมีความคิด ความเชื่อเรื่องกลุ่มเสี่ยง เช่น กลุ่มล่าสอน กลุ่มเที่ยวบริการ กลุ่มติดยา ฯลฯ ทำให้สังคมไม่ว่าเด็กหรือผู้ใหญ่หลงเข้าใจผิด คิดไปว่าตนไม่ใช่ “กลุ่มเสี่ยง” ทั้งที่ทุกคนมีความเสี่ยงเท่ากัน หากมีพฤติกรรมเสี่ยง ซึ่งหมายถึง “การมีเพศสัมพันธ์โดยไม่ป้องกันกับผู้มีเชื้อเอชไอวี ซึ่งเราดูไม่ออก” ความเสี่ยงนี้จึงไม่ยกเว้นนักเรียน นักศึกษา หรือใครๆ ทั้งนั้น

ประการถัดมา การให้ข้อมูลเรื่องอาการพอมแห้ง ผิวดำคล้ำ เป็นตุ่ม แผลตามตัว หมดเรื้อยหมดแรง ว่าเป็น “ผู้ติดเชื้อเอชไอวี” ทำให้คนเข้าใจผิดว่า คนที่สุขภาพแข็งแรง ผิวขาวอมชมพูแบบหนึ่งกับแก้วนี้ จะมีเชื้อได้อย่างไร

ประการสุดท้าย เมื่อผู้ใหญ่ไม่ยอมรับการมีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียน จึงทำให้ไม่มีที่ว่างสำหรับนักเรียนที่จะพูดคุยเรื่องนี้ และทำให้นักเรียนมีความยากลำบากในการเข้าถึงเครื่องมือป้องกัน ถุงยางอนามัยถูกให้ค่าว่าไม่เหมาะสมสำหรับนักเรียนที่จะมีเพศสัมพันธ์ (แบบปลอดภัย!!!) การจะไปขอหรือซื้อถุงยางอนามัยกลายเป็นเรื่องยาก ที่เคยมีความเห็นว่าจะตั้งตู้ถุงยางหยอดเหรียญตามโรงเรียน ก็ถูกเบรคจนหัวทิ่มไปเรียบร้อยแล้ว

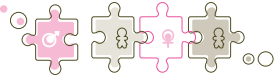
ดังนั้น การมีเพศสัมพันธ์โดยไม่ต้องเกี่ยวข้องกับถุงยางอนามัยจึงง่ายกว่า

ผู้ใหญ่ในแวดวงการศึกษาของเรา จะปล่อยให้นักเรียนเช่นหนึ่งกับแก้วซึ่งมีอยู่มากมายในสังคมเผชิญกับ “ความไม่รู้” ต่อไปอีกนานเท่าไร

สุดท้าย มีข่าวร้ายมาบอกผู้ใหญ่ทั้งหลายว่า หนึ่งติดเชื้อเอชไอวีจากแก้ว ทั้งสองไม่ได้ “ล่าสอน” ไม่ได้เที่ยวบริการ จึงไม่ได้ได้อยู่ใน “กลุ่มเสี่ยง” อย่างที่ตำราเรียนว่าไว้

เพียงแค่แก้วไม่รู้ว่หลังจากเลิกรักกับคนรักเก่า ตัวเองมีเชื้อเอชไอวีมาก่อนที่จะคบกับหนึ่ง เท่านั้นเอง

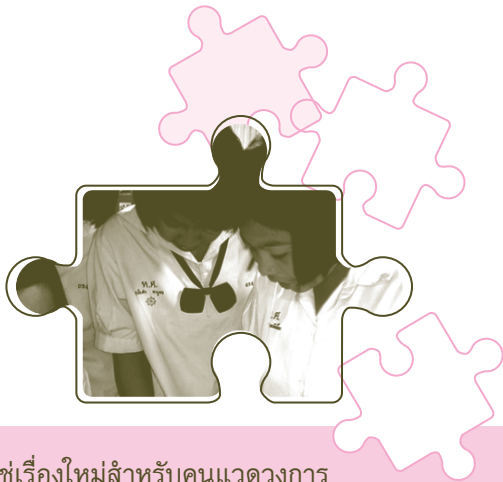
ขวนระลอกเข้าโพรง
ว่าด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้เพศศึกษารอบด้าน

การจัดการเรียนรู้ เพื่อสร้างการเรียนรู้*

ภavana เหวียนระวี
องค์การแพธ

เรื่องการสร้างการเรียนรู้ อาจไม่ใช่เรื่องใหม่สำหรับคนแวดวงการศึกษา หรือผู้ที่เป็นวิทยากร แต่อยากตั้งคำถามเชิงท้าทายว่า จริงหรือไม่ที่การจัดการเรียนการสอนของเราในระบบโรงเรียน รวมถึงบรรดาวิธีการในการศึกษาต่อเนื่องหรือการฝึกอบรมนั้น ครู อาจารย์ นักสุขศึกษา และวิทยากรทั้งหลายสามารถจัดการเรียนรู้ให้บรรลุการสร้างการเรียนรู้ได้จริงแท้เพียงใด

ขอเล่าถึงเอ็ดเวิร์ด เดอ โบโน (Edward De Bono) ซึ่งได้รับการยอมรับว่าเป็นปรมาจารย์ระดับโลกที่บุกเบิกพัฒนาการสอนทักษะการคิด ไม่ว่าจะเป็นการคิดเชิงสร้างสรรค์ (Creative Thinking) หรือการคิดเชิงขนาน (Lateral Thinking) ซึ่งผู้เขียนแปลว่า การคิดแบบคู่ขนาน หรือคิดนอกกรอบเดิม

เดอ โบโนท้าทายการคิดแบบเดิมของมนุษย์ที่คุ้นเคยกันมา ได้แก่ การคิดวิเคราะห์ ตัดสิน แล้วก็สร้างเหตุผล หรือสนับสนุน (Analysis) ซึ่งเดอ โบโนบอกว่าไม่พอ โลกต้องการความสามารถในการคิดที่มากกว่านั้น เพราะคำตอบที่ได้ในยุคหนึ่ง อาจจะใช้ไม่ได้กับอีกยุคหนึ่งโดยเฉพาะยุคอนาคต เราจึงต้องสร้างการคิดของคนให้สามารถสร้างสรรค์ หาทางออก หรือคำตอบใหม่ ที่ทำให้เราสามารถพัฒนาไปข้างหน้า

*ตีพิมพ์ครั้งแรกในสังวาสาระ ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๒ ประจำเดือนเมษายน ๒๕๔๗

เดอ โบโนบอกว่า แม้โลกเราดูเหมือนสร้างควมคืบหน้าในทาง วิทยาการและเทคโนโลยี แต่การเปลี่ยนแปลงพัฒนาพฤติกรรมมนุษย์ในเชิง สังคม วัฒนธรรม ไม่ได้มีความคืบหน้าเลยในหลายชั่วอายุคนที่ผ่านมา เดอ โบโนชี้ว่าเป็นเพราะระบบการศึกษาหรือโรงเรียนที่มีอยู่ไม่ได้เน้นการสร้าง ความสามารถในการคิด ไม่ว่าจะเป็นการคิดวิเคราะห์ การคิดสร้างสรรค์ หรือการคิดแบบสังเคราะห์ ทั้งที่เป็นทักษะที่ฝึกกันได้ และเป็นเรื่องสำคัญต่อ การเรยนรู แต่กลับมุ่งเน้น “เนื้อหาสาระ” โดยเฉพาะการเรยนรูเพื่อให้ เข้าใจ จดจำสิ่งที่ผ่านไป หรือเคยเป็นในอดีต มากกว่าการค้นหาระบบการ ที่ทำให้ค้นพบสิ่งเหล่านั้น รวมไปถึงการมองหาความเป็นไปได้แบบใหม่ๆ

สรุปว่า ระบบการศึกษาที่มีอยู่ให้ความสำคัญกับการเรยนรูเนื้อหา ตามวิชาต่างๆ (What to think) มากกว่าการเรยนรู “วิธีที่จะคิด” (How to think)

ที่น่าสนใจคือ ผู้ที่ตอบรับต่อทฤษฎีการคิดของเดอ โบโนอย่าง แพร่หลายกลับไม่ใช่ภาคการศึกษา ทั้งที่เขาสอนเรื่องการคิดให้กับภาคการ ศึกษาในมหาวิทยาลัยชั้นนำของโลกทั้งในยุโรปและอเมริกา รวมทั้งประเทศ ต่างๆ กว่า ๕๐ ประเทศ แต่แรงตอบรับและการนำแนวคิดในการพัฒนา “นักคิด” ของเขาไปใช้กลับกลายเป็นภาคธุรกิจและภาคเศรษฐกิจ ซึ่งถือว่าเป็นภาคส่วนที่ปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงของโลก หรืออีกนัยหนึ่งก็เป็นผู้ ผลักดันสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก

ว่ากันว่า บริษัทธุรกิจชั้นนำของโลก ไม่ว่าจะเป็นบรรษัท การเงิน การธนาคาร ไทรคมนาคม หรือผู้ผลิตผลิตภัณฑ์อุปโภคบริโภคราย ใหญ่ของโลก ต่างก็สมัครเป็นลูกศิษย์ของเดอ โบโน เพื่อนำแนวคิดด้านการ ฝึกทักษะการคิดเป็น ไปใช้แก้ปัญหาและพัฒนากำลังคนขององค์กรตนเอง

ข้อสังเกตที่น่าสนใจอีกอย่างคือ แม้เขาจะร่ำเรียนมาด้านการแพทย์ และจิตวิทยา โดยเฉพาะการวิจัยเกี่ยวกับการทำงานของสมอง แต่เดอ โบโนกลายเป็นนักการศึกษา และนักพัฒนาองค์กรชั้นนำที่มุ่งสอนให้โลกรู้จักเรียนรู้ที่จะคิด เพื่อพัฒนาไปข้างหน้า มากไปกว่าการวิเคราะห์เพื่อความเข้าใจและจดจำ

เดอ โบโนตั้งทฤษฎีเกี่ยวกับการคิดไว้หลายเรื่อง และแนวคิดของเขาถูกนำไปใช้ตั้งแต่ในสถาบันการศึกษาชั้นนำของโลก บริษัทข้ามชาติ ผู้นำของโลก กรรมกรในเมืองถ่านหิน จนถึงเด็กเล็กในโรงเรียนอนุบาล

ที่ยกเรื่องราวของเดอ โบโนมาเพื่อบอกว่า สิ่งที่เขาพิสูจน์โดยอาศัยผลจากหลักสูตรต่างๆ ที่เขาสร้างขึ้นเพื่อพัฒนาทักษะการคิดในหลากหลายสถานการณ์ และหลากหลายองค์กรโดยเฉพาะภาคธุรกิจนั้น ก็คือการฝึกการสร้างทักษะในการคิด และการคิดแบบสร้างสรรค์ ซึ่งเดอ โบโนยืนยันสิ่งที่เขาพบว่าเป็นเรื่องที่เรียนรู้และพัฒนาได้ ไม่ใช่เป็น “ความฉลาด” ที่เรามักเชื่อว่าเป็นความสามารถพิเศษหรือพรสวรรค์

สำหรับเดอ โบโนแล้ว ความฉลาด (Intelligence) เกิดจากความสามารถในการคิดที่ตีกว่า ซึ่งฝึกฝนได้ แต่ต้องมีการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งสร้างทักษะด้านนี้ขึ้นมา น่าเสียดายว่าการเรียนเพื่อจะให้เกิด “ทักษะการเรียนรู้” (Learning to learn and learning to think) ซึ่งควรจะเป็นจุดมุ่งหมายสำคัญของการศึกษา กลับได้รับความสนใจน้อยเกินไปจากระบบการศึกษาของโลก (โดยเฉพาะของบ้านเรา) เพราะมันแต่ให้ความสำคัญกับความรู้อันมีอยู่ มากกว่าการมองหาว่าความรู้เหล่านั้นเกิดมาได้โดย “กระบวนการคิด” อย่างไร

เดอ โบโนพูดไว้น่าฟังว่า การศึกษาที่มีอยู่ก่อให้เกิดความสูญเปล่าของความสามารถพิเศษที่เราทุกคนมี นั่นคือการเป็น “นักคิด” และแนะนำว่า “อย่าไปคิดหรือยอมรับว่าเราโง่ เพียงเพราะระบบการศึกษาบอกเราว่าอย่างนั้น”

ที่ชวนคิดเรื่องนี้ เพราะในฐานะคนทำงานเพศศึกษา โจทย์ที่ท้าทายงานที่เราทำกันคือ การสร้างการเรียนรู้เรื่องเพศตลอดชีวิตของมนุษย์เพื่อนำไปสู่การเกิดสุขภาวะทางเพศ โดยบุคคลสามารถดำเนินชีวิตทางเพศอย่างปลอดภัยและรับผิดชอบ ซึ่งเราเชื่อว่าต้องพัฒนากันตั้งแต่เด็กไปจนตลอดชีวิต

การจัดการศึกษาเรื่องเพศมีความซับซ้อนในการสร้างการเรียนรู้ ผู้สอนไม่สามารถให้คำตอบชัดเจนแบบที่คุ้นเคยเหมือนสอนวิชาคณิตศาสตร์หรือวิทยาศาสตร์ (แม้ว่าผู้สอนส่วนใหญ่ยังคงใช้วิธีการเช่นนั้นก็ตาม) ในการสอนเพศศึกษา เราจึงหวังจะเห็นความพยายามของส่วนที่ปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงของผู้จัดการเรียนรู้ในการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการคิดวิเคราะห์ สังคม ประมวล กลั่นกรองจากประสบการณ์และสถานการณ์ในชีวิต เพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะการคิด เผชิญความต้องการ อารมณ์ ความรู้สึก และสามารถหาทางออกที่เหมาะสม เป็นผลดีแก่ตนได้

การส่งเสริมความสามารถในการคิด จึงเป็นหัวใจของการสร้างการเรียนรู้ และที่แน่ๆ กระบวนการสอนให้คิดเป็นนี้ อาศัยการฝึกฝนให้ผู้เรียน “ต้องคิดเอง” และถูกท้าทายด้วยคำถามใหม่ๆ ไปเรื่อยๆ มากกว่าการสร้างข้อสรุปให้โดยผู้สอน การเรียนรู้แบบฝึกให้คิดนี้ เน้นการหาคำตอบให้ได้หลายแบบที่สุด รวดเร็วที่สุด สนองความต้องการแก่ทุกฝ่ายที่มีส่วนได้ส่วนเสียพอใจที่สุดร่วมกัน มากกว่าจะหาคำตอบที่ถูกต้องอย่างใดอย่างหนึ่งมาตอบ โจทย์ที่ผู้สอนบอกว่า “นี่...เป็นคำตอบสุดท้าย” (ที่ถูกต้องที่สุด)

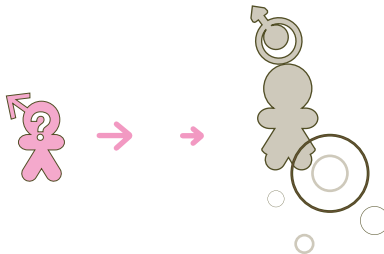
ดังนั้น คนจัดการศึกษาเรื่องเพศ จึงควรให้ความสนใจกระบวนการเรียนรู้ที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดความสามารถใน “การคิด” ทั้งการรู้จักวิเคราะห์สังเคราะห์เพื่อเข้าใจปัญหา สาเหตุ ขณะเดียวกัน ก็ต้องสร้างความสามารถให้ผู้เรียนคิดนอกร่องเดิม และคิดอย่างสร้างสรรค์เพื่อแก้ปัญหาได้หลากหลายด้วย

ผู้ที่จัดการกระบวนการเรียนรู้แบบนี้ได้ นอกจากต้องมีความเข้าใจเรื่องการเรียนรู้ และการสร้างทักษะของการคิด ตัวผู้จัดเองก็ต้องสามารถออกไปจาก “ร่องความคิดเดิม” ที่เชื่อว่ามีคำตอบถูกผิดแบบเดียว และทักษะที่สำคัญยิ่งของผู้จัดการเรียนรู้ก็ต้องสามารถ “สร้างคำถาม” และ “สะท้อนการเรียนรู้” ให้ผู้เรียนคิด หรือค้นพบได้เอง

เอกสารอ้างอิง

DeBono, E. (1967). **New Think: The Use of Lateral Thinking in the Generation of New Ideas.** New York: Basic Books.

Advanced Practical Thinking Training promo and summary of DeBono's Lateral Thinking book: <http://www.aptt.com/ltnmethods.htm>, <http://www.edwdebono.com>

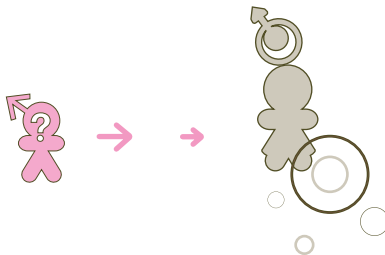
ดังนั้น คนจัดการศึกษาเรื่องเพศ จึงควรทำความเข้าใจกระบวนการเรียนรู้ที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดความสามารถใน “การคิด” ทั้งการรู้จักวิเคราะห์สังเคราะห์เพื่อเข้าใจปัญหา สาเหตุ ขณะเดียวกัน ก็ต้องสร้างความสามารถให้ผู้เรียนคิดนอกร่องเดิม และคิดอย่างสร้างสรรค์เพื่อแก้ปัญหาได้หลากหลายด้วย

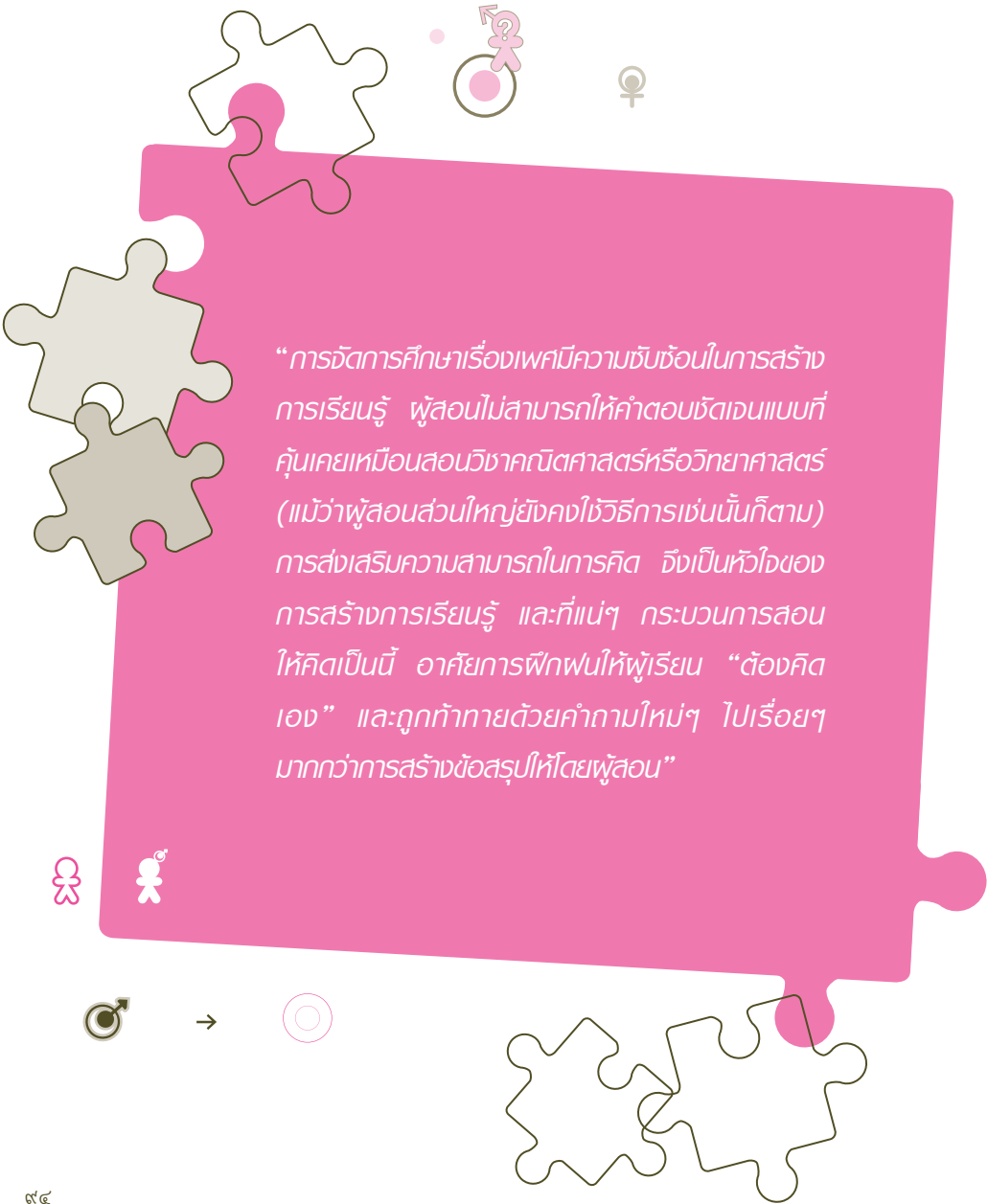
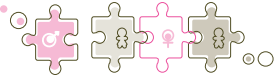
ผู้ที่จัดการกระบวนการเรียนรู้แบบนี้ได้ นอกจากต้องมีความเข้าใจเรื่องการเรียนรู้ และการสร้างทักษะของการคิด ตัวผู้จัดเองก็ต้องสามารถออกไปจาก “ร่องความคิดเดิม” ที่เชื่อว่ามีคำตอบถูกผิดแบบเดียว และทักษะที่สำคัญยิ่งของผู้จัดการเรียนรู้ก็ต้องสามารถ “สร้างคำถาม” และ “สะท้อนการเรียนรู้” ให้ผู้เรียนคิด หรือค้นพบได้เอง

เอกสารอ้างอิง

DeBono, E. (1967). **New Think: The Use of Lateral Thinking in the Generation of New Ideas.** New York: Basic Books.

Advanced Practical Thinking Training promo and summary of DeBono's Lateral Thinking book: <http://www.aptt.com/ltmethods.htm>. <http://www.edwdebono.com>

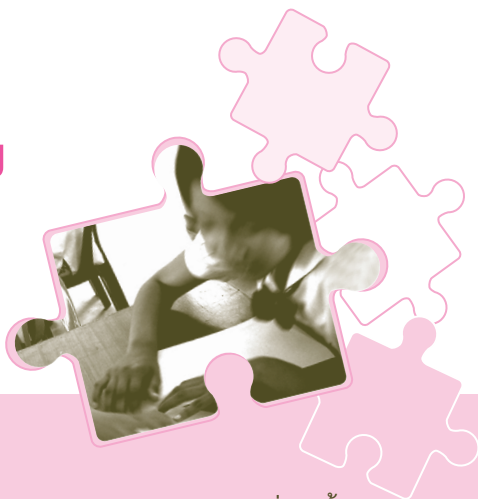
“การจัดการศึกษาเรื่องเพศมีความซับซ้อนในการสร้างการเรียนรู้ ผู้สอนไม่สามารถให้คำตอบชัดเจนแบบที่คุ้นเคยเหมือนสอนวิชาคณิตศาสตร์หรือวิทยาศาสตร์ (แม้ว่าผู้สอนส่วนใหญ่ยังคงใช้วิธีการเช่นนั้นก็ตาม) การส่งเสริมความสามารถในการคิด จึงเป็นหัวใจของการสร้างการเรียนรู้ และที่แน่ๆ กระบวนการสอนให้คิดเป็นนี้ อาศัยการฝึกฝนให้ผู้เรียน “ต้องคิดเอง” และถูกท้าทายด้วยคำถามใหม่ๆ ไปเรื่อยๆ มากกว่าการสร้างข้อสรุปให้โดยผู้สอน”

การถามและตอบคำถาม เพื่อสร้างการเรียนรู้*

โครงการก้าวอย่างเข้าใจ

การสร้างการเรียนรู้ในชั้นเรียน คือ กระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากครูหรือผู้ดำเนินการ ซึ่งสนใจที่จะเปลี่ยนแปลงรูปแบบการสอนของตัวเองจาก “ผู้ให้ความรู้” สู่การเป็น “ผู้สร้างการเรียนรู้” โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนานักเรียนให้มีทักษะการคิดวิเคราะห์และสามารถค้นพบคำตอบ หรือองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง

ในบรรยากาศการสร้างการเรียนรู้ในชั้นเรียน จะมีองค์ประกอบ ๓ ส่วน ที่ชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์กันในการสร้างการเรียนรู้ระหว่างครู หรือผู้ดำเนินการกับนักเรียน ได้แก่

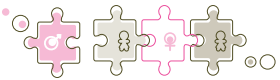
การตั้งคำถาม (Question : Q) คือการทำให้มีการโต้ตอบกันโดยไม่ต้องมีรูปแบบทางการ

การตอบคำถาม (Answer : A) คือการตอบสนองคำถามที่เติมเต็มรายละเอียดข้อมูลหรือความคาดหวังของคำถาม

ปฏิกิริยาโต้ตอบ (Reaction : R) คือท่าที คำพูดที่แสดงการตอบรับ หรือประเมินคำถาม/คำตอบก่อนที่ผู้นั้นจะตอบคำถามออกมา

*แปลและเรียบเรียงจาก Answering and Asking Questions by William E. Cashin, Kansas State University, IDEAPAPER No. 31, January 1995

สิ่งที่ครูหรือผู้ดำเนินการ “มือใหม่” มักกังวลใจคือ ไม่รู้จะมีวิธีการถามและตอบคำถามนักเรียนเพื่อสร้างการเรียนรู้ได้อย่างไร ทั้งนี้ เทคนิคที่นำเสนอในบทความนี้อาจไม่ใช่สูตรสำเร็จตายตัว แต่เป็นอีก “ทางเลือก” หนึ่งที่สามารถนำไปปรับใช้ในชั้นเรียนระหว่างตัวเรากับนักเรียนของเรา ซึ่งมีความแตกต่างกับที่อื่นๆ

เมื่อนักเรียนถามคำถาม

สิ่งที่ครูหรือผู้ดำเนินการสามารถทำได้แทนที่จะรีบตอบคำถามนักเรียนในทันที คือ

ทวนคำถามนั้นด้วยการจำกัดความหมายจากคำถามเดิม

วิธีการนี้จะช่วยให้มั่นใจว่า นักเรียนคนที่ถามได้ทบทวนคำถามตนเองใหม่อีกครั้ง และเป็นการให้นักเรียนคนอื่นในห้องได้ยินคำถามนั้นอย่างชัดเจน ทำให้นักเรียนทุกคนสามารถคิดเกี่ยวกับคำถามและหาคำตอบนี้ไปด้วย เป็นการฝึกให้นักเรียน “คิดออกมเสียงดัง” และจะทำให้นักเรียนสามารถได้ข้อสรุปเอง โดยครู หรือผู้ดำเนินการไม่ต้องช่วยเหลือ

ทวนซ้ำคำถามเดิม

แต่ถามคำถามนั้นกับนักเรียนคนอื่นที่คาดว่าจะรู้คำตอบ หรือถามนักเรียนคนอื่นในชั้นเรียนเพื่อร่วมหาคำตอบ แสดงความคิดเห็นหรือเปิดประเด็นที่มีรายละเอียดเพิ่มขึ้น ด้วยวิธีนี้ นอกจากเป็นการกระตุ้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมมากขึ้นแล้ว ยังทำให้นักเรียนรู้ว่าเพื่อนในชั้นเรียนก็เป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญด้วย

ถามซ้ำใช้เพื่อหาข้อมูลเพิ่มเติม

ด้วยการให้ความสนใจกับปฏิกิริยาของนักเรียนและประเด็นที่สนใจหรือถามขึ้นมา และกระตุ้นให้นักเรียนสามารถเชื่อมโยงสิ่งที่เรารู้ก่อนหน้านี้นี้ หรือชวนคิดต่อเนื่องไปจากสิ่งที่นักเรียนถามเป็นการประกอบความรู้ แล้วเด็กจะได้คำตอบด้วยตนเองโดยที่ครูไม่ต้องตอบคำถาม

ส่งเสริมการอภิปรายถกเถียงกันระหว่างผู้เรียน

เปิดให้มีการอภิปรายถกเถียงกันในคำถามนั้นสักครู่ โดยที่ครูหรือผู้ดำเนินการทำหน้าที่ชวนคุยให้เห็นในภาพรวมว่ามีความคิดเห็นที่หลากหลายในคำถามนั้น จึงขอให้มีการจับกลุ่มย่อยพูดคุยกันในแต่ละประเด็น แล้วค่อยกลับมานำเสนอและสรุปร่วมกันในกลุ่มใหญ่อีกครั้ง

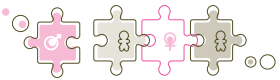
การตอบคำถาม

ครู หรือผู้ดำเนินการมีวิธีตอบคำถามนักเรียนได้หลากหลายวิธี อาจไม่มีความจำเป็นอะไรมากนักที่ครูหรือผู้ดำเนินการจะตรงเข้าไปช่วยนักเรียนตอบคำถามของเขาเอง

การตอบคำถามตรงไปตรงมา

เหมาะกับคำถามที่ต้องการหาข้อมูลโดยตรง ซึ่งครูหรือผู้ดำเนินการแน่ใจว่านักเรียนในชั้นเรียนนี้ไม่รู้คำตอบ หรือต้องการใช้เวลาน้อย ถ้าเลือกใช้วิธีนี้คำตอบต้องสั้น กระชับและตรงประเด็น พอถามแล้วต้องมีการตรวจสอบนักเรียนอีกครั้งว่าที่เราตอบไปนั้นใช่

คำตอบที่เขาต้องการหรือไม่ แล้วจึงโยนไปสู่ประเด็นที่เราตั้งใจจะชวนคุยต่อไป

เลื่อนการตอบคำถามออกไป

เพราะเวลาในชั้นเรียนเหลือไม่มากพอ เป็นคำถามที่ซ้ำซ้อนหรือมีนักเรียนไม่กี่คนที่สนใจ ครู หรือผู้ดำเนินการอาจใช้วิธีนัดหมายนักเรียนไปคุยกันต่อหลังจากจบชั้นเรียน หรืออาจมีเอกสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่เขาถามมาให้ในคาบเรียนต่อไป แต่ต้องมีท่าทีและพูดให้นักเรียนทุกคนในชั้นเรียนรู้ว่า ครูสนใจคำถามของนักเรียนทุกคน

คำถามที่ไม่เหมาะสม

ปกตินักเรียนจะถามคำถามเพราะต้องการที่จะเรียน แต่บางครั้งนักเรียนบางคนจะถามคำถามที่ไม่เกี่ยวกับเรื่องที่เรียน เพราะต้องการเรียกร้องความสนใจ หรือทำให้ครูรู้สึกอับอาย หากครูหรือผู้ดำเนินการปฏิบัติต่อเขาเช่นเดียวกับคำถามอื่น จะยิ่งทำให้เขาหรือนักเรียนคนอื่นถามมากขึ้นเรื่อยๆ แต่ถ้าคุณตัดบทนักเรียนคนนั้นอย่างห้วนๆ คุณอาจจะเสียโมติไม่ใช่ว่าเฉพาะกับนักเรียนคนนั้น แต่กับนักเรียนคนอื่นด้วย ทางเลือกหนึ่งคือ ชี้ให้นักเรียนเห็นว่าในคำถามนั้นมีสิ่งที่ไม่เหมาะสมอยู่ด้วย โดยอธิบายให้นักเรียนรู้ว่า เป็นคำถามที่ไม่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่กำลังเรียน และอาจถามนักเรียนคนอื่นในห้องว่าสนใจจะคุยเรื่องนี้กันไหม ถ้ามีนักเรียนที่สนใจเยอะ ครูหรือผู้ดำเนินการอาจต้องให้ความสนใจ แต่ต้องไม่หลงเลย ประเด็นสำคัญที่ตั้งใจ หรืออาจใช้วิธีนัดเจอนอกกรอบหากกลุ่มนักเรียนที่สนใจมีจำนวนไม่กี่คน

ยอมรับว่าคุณเองก็ไม่ใช่คำตอบ

ถ้าครูไม่รู้คำตอบที่นักเรียนถาม ควรบอกไปเลยว่าครูไม่รู้และจะหาคำตอบนี้มาให้ในการพบกันครั้งต่อไป แม้ว่าบทบาทของครูจะเป็นผู้ให้ความรู้และเป็นแหล่งข้อมูล แต่การที่ครูบอกว่าไม่รู้ ไม่ได้ทำให้การยอมรับนับถือของนักเรียนที่มีต่อครูลดลงแต่อย่างใด แต่ถ้าเราแสวงรู้กลับจะถูนักเรียนทดสอบและไม่ยอมรับมากขึ้น

การถามคำถาม

ถามคำถามแบบปลายเปิด

จะทำให้คนสร้างกระบวนการคิดและมีรายละเอียดข้อมูลมากขึ้น โดยใช้ส่วนประกอบของคำถามเพราะมีปฏิกิริยาโต้ตอบที่ซับซ้อนมากขึ้น คำถามแบบปลายเปิดจะใช้ในการตรวจสอบการเรียนรู้ที่เจาะจง เช่น “ใช่” หรือ “ไม่ใช่” เท่านั้น

การถามคำถามที่ได้คำตอบที่หลากหลายแตกต่างกับคำถามที่ได้คำตอบจากตำรา

เพราะเราไม่ต้องการคำตอบเดียวที่ถูกต้อง แต่ต้องการให้นักเรียนคิดกับคำถาม ซึ่งมีความหลากหลายของคำตอบและสามารถยอมรับได้ ถ้าเราต้องการคำตอบที่เป็นข้อมูลที่ถูกต้องอย่างเดียวจะเป็นคำถามจากตำรา

การนิ่งและเงียบ

เป็นธรรมชาติที่อาจเกิดขึ้นได้ในบรรยากาศของชั้นเรียน ครูหรือผู้ดำเนินการควรปล่อยให้เกิดบรรยากาศเงียบสักครู เพราะ

รอ หยุดและเงียบไม่ใช่พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในชั้นเรียน

เป็นพฤติกรรมหนึ่งในชั้นเรียนที่เกิดขึ้นได้ ครูอาจไม่สบายใจที่ห้องจะเงียบ เสียขวัญ แต่จริงๆ แล้ว ความเงียบนี้เกิดขึ้นในระยะเวลาสั้นๆ ครูหรือผู้ดำเนินการควรรอไม่เกิน ๕ นาที ไม่จำเป็นที่เราจะต้องพูดกันตลอดในชั้นเรียน

รอ เพื่อเปิดโอกาสให้เด็กมีเวลาได้คิด

เด็กจะได้ทบทวนความจำในสิ่งที่เขามีข้อมูลอยู่ก่อน หรือครูต้องมีการพูดกระตุ้นให้นักเรียนคิดต่อ เช่น ครูยินดีที่จะรอฟังคำตอบ ทวนคำถาม หรือขยายความคำถามเพื่อให้เด็กนึกออก ต้องให้เวลาเด็กมากพอ หาวิธีการเรียนรู้เพิ่มเติม เช่น ให้เขียนคำตอบในกระดาษ แบ่งกลุ่มย่อย เสนอคำตอบเป็นตัวอย่างก่อนสักข้อ เราไม่ได้ต้องการเด็กฉลาดหรือตอบเร็ว เราจึงต้องรอที่จะให้เด็กคิดและหาคำตอบ

รอ แต่ครูหรือผู้ดำเนินการต้องระวัง อย่ารีบตอบเองจะกลายเป็นธรรมชาติ

ครูหรือผู้ดำเนินการบางคน เมื่อถามไปแล้ว ไม่กล้าปล่อยให้ห้องเรียนเงียบ หรือไม่มีความอดทนรอ เลยรีบตอบคำถามเอง การทำเช่นนั้นจะทำให้เด็กเรียนเรียนรู้ว่า ต่อไปถ้าครูถามแล้วเราไม่ตอบ ครูก็จะตอบคำถามเอง จึงไม่เป็นการกระตุ้นให้เด็กคิดหาคำตอบ

สร้างบรรยากาศในการยอมรับและสร้างสรรค์

ถ้าหากเราต้องการส่งเสริมให้นักเรียนมีพฤติกรรมตั้งคำถาม และตอบคำถามเพื่อสร้างการเรียนรู้ ครูหรือผู้ดำเนินการต้องสร้างบรรยากาศที่จะทำให้เด็กอยากถาม อยากตอบ และอยากมีส่วนร่วม

ขอให้เด็กถามคำถาม

เมื่อจบการพูดคุยในแต่ละประเด็น การขอให้เด็กตั้งคำถามจะเป็น การทำให้นักเรียนได้เกิดการทบทวนสิ่งที่ได้เรียนรู้ เพื่อนำไปสู่ ประเด็นต่อไป

การตอบคำถาม

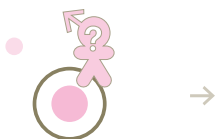
ถ้าอยากให้นักเรียนถามคำถาม เราต้องสร้างแรงกระตุ้นโดยการตอบ คำถามเขาก่อน ถ้าไม่จำเป็นเราไม่ควรเลื่อนการตอบคำถามหรือไม่ สนใจตอบคำถามนักเรียน และเปิดโอกาสให้คนที่ไม่ค่อยพูดได้ แสดงความคิดเห็นแทนคนที่พูดบ่อยๆ

ตอบคำถามนักเรียนอย่างเพียงพอ

คำตอบต้องตรงประเด็นและให้ข้อมูลเพียงพอครบถ้วน โดยที่ครู หรือผู้ดำเนินการควรถามนักเรียนว่า ได้คำตอบครบถ้วน หรือพอใจ กับคำตอบหรือไม่

ตั้งใจฟังคำถามหรือความคิดเห็นของนักเรียน

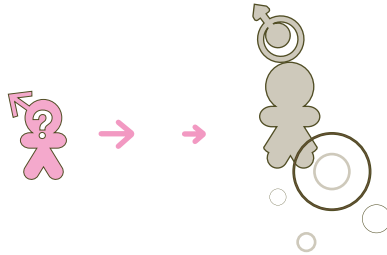
ซึ่งรวมถึงภาษาท่าทาง การตอบสนองของนักเรียน การตรวจสอบ ความเข้าใจของครูกับนักเรียน ครูหรือผู้ดำเนินการควรระวังเรื่อง การตีความท่าทีที่ผิดพลาด เช่น การที่ครูดูนาฬิกาเมื่อนักเรียนถาม คำถาม นักเรียนจะคิดว่าครูไม่ใส่ใจกับคำถามนั้น เป็นต้น

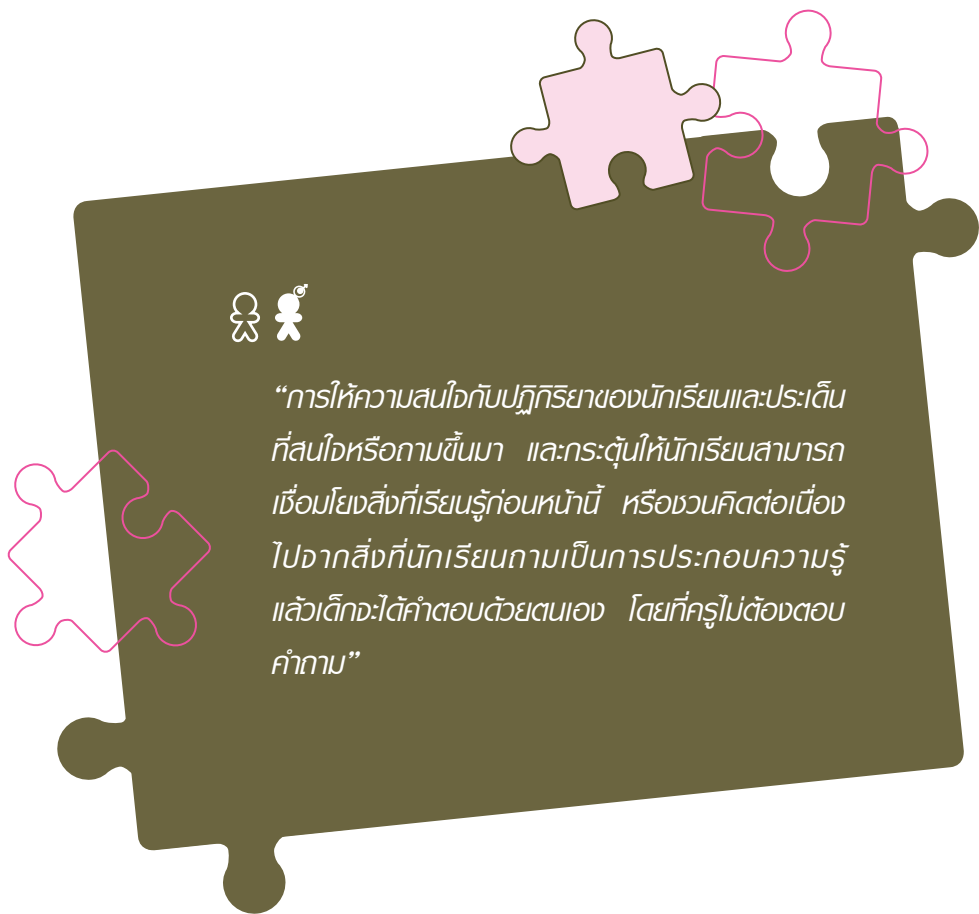

อย่าทำให้นักเรียนรู้สึกอาย

อย่าวิจารณ์นักเรียนให้รู้สึกอายหรือกระอักกระอ่วนใจที่จะถามคำถาม ครูหรือผู้ดำเนินการไม่ใช่ผู้ตัดสินสิ่งที่ถูกหรือผิด แต่เป็นผู้ขยายคำถามเพื่อให้เด็กได้อธิบายมากขึ้น จนนำไปสู่การใช้คำถามเพื่อสร้างการเรียนรู้ โดยที่ครูไม่ต้องตอบคำถามเพื่อให้เกิดความรู้ แต่ถามเพื่อให้เกิดการเรียนรู้

“การให้ความสนอกกับปฏิกริยาของนักเรียนและประเด็นที่สนใจหรือถามขึ้นมา และกระตุ้นให้นักเรียนสามารถเชื่อมโยงสิ่งที่เรียนรู้ก่อนหน้านี้ หรือชวนคิดต่อเนื่องไปจากสิ่งที่นักเรียนถามเป็นการประกอบความรู้แล้วดีที่จะได้คำตอบด้วยตนเอง โดยที่ครูไม่ต้องตอบคำถาม”

ช่วงการรอดำโพรง

ว่าด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้เพศศึกษารอบด้าน → →

...ดังนั้น การจัดการศึกษาเพื่อป้องกันการมีเพศสัมพันธ์ของเด็กวัยรุ่น คงต้องเพิ่มการศึกษา
ในมิติของวิธีคิด มิติด้านระบบคุณค่ามากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ และที่สำคัญ กระบวนการเรียนรู้คงไม่
สามารถพึ่งพากระบวนการเรียนรู้จากการเรียนในห้องเรียนเพียงอย่างเดียว กระบวนการเรียนรู้
ในครอบครัว กระบวนการเรียนรู้จากชุมชน เป็นสิ่งที่ต้องการการหนุนเสริมอย่างมาก เพราะทั้งระบบ
ครอบครัวและชุมชนจะเป็นแหล่งที่เด็กเรียนรู้ได้มากและเป็นของจริงมากกว่าการเรียนรู้อันในห้องเรียน

ดร. อุทัย ศุภยเกษม

คณบดีคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ

ปาฐกถาเรื่อง การศึกษา การพัฒนาเยาวชนและจริยธรรมทางเพศ

ในการประชุมวิชาการและตลาดนัดประสบการณ์ "เพศศึกษาเพื่อเยาวชน" ครั้งที่ ๓

เมื่อวันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๕๙ ณ โรงแรมมิราเคิล แกรนด์ คอนเวนชั่น กรุงเทพฯ